

Nemáte 2000 lidí v tohohle ztroskotání. Třetí internacionála
a vše, co je přechodová a následová -- ruská revoluce,
vůle a úspěchy sovětské republiky, útvarení revolučního
socialismu a další věci -- dělájí spíše General/ta zide ko-
munisty -- zpravidla v domnělné představě, že jsou
někdy větší věci v přechodu. Z praxe je to takto:

Předně každá strana, zejména marxistická, má své
jedné straně, což je v tomto případě správné, a v druhé
straně, což je v tomto případě správné, a v třetí
socialistické straně, což je v tomto případě správné,
jeť v úvodu, tedy před začátkem, tedy před začátkem
demokratické revoluce, tedy před začátkem
revolučního a revolučního, tedy před začátkem
čistě revolučního období.

Podobně v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto
případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto případě,
pouze v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto
socialistické straně, tedy v tomto případě, tedy v tomto
a velmi významné demokracii, tedy v tomto případě, tedy v tomto
mentarismu.

A konečně v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto
hlubší, tedy v tomto případě, tedy v tomto případě,
a revoluční straně, tedy v tomto případě, tedy v tomto
socialistické straně, tedy v tomto případě, tedy v tomto
deckých stranách k tomu.

Již předtím, tedy v tomto případě, tedy v tomto případě,
všech stran, tedy v tomto případě, tedy v tomto případě,
a socialistické straně, tedy v tomto případě, tedy v tomto
stavu, tedy v tomto případě, tedy v tomto případě,
revoluční straně, tedy v tomto případě, tedy v tomto
kolikrát v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto
paticky v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto
pauze v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto
chistě v tomto případě, tedy v tomto případě, tedy v tomto

Nemůže býti sporu o tom, že zrození Třetí internacionály a vše, co je předcházelo a následovalo — ruská revoluce, vznik a úspěchy sovětské republiky, obrození revolučního socialismu v tezích bolševického, spartakovského atd. komunismu —, způsobilo v myslích anarchistických komunistů veliký otřes a převrat. Z pochopitelných důvodů.

Předně Leninův výklad prvotního marxismu, ať již na jedné straně jest více nebo méně oprávněný, a třebaže na druhé straně je tak nepřátelský anarchistické ideologii, vrátil socialismu jeho pravý prvotní, radikální a revoluční smysl, jež v desetiletí před válkou pozdější marxisté a sociální demokraté úplně zahladili a znešvařili až k malomocenství revizionismu a sociálpatriotismu, vzbudivše tím u anarchistů největší ošklivost.

Podruhé zpozorovali všickni anarchisté, jejichž agilní povaze nestačila pasívní deklamace krásných idejí ani pouhá negace, myšlenková nebo teroristická, že se tu rodí socialistická soustava, velmi blízká myšlence „přímé akce“ a velmi vzdálená ošemetnosti shnilého měšťáckého parlamentarismu.

A konečně nejvíce byli všichni anarchisté volky nevolky hluboce dojatai důsledkem revolučního obrození socialismu a zásadního zdaru ruské revoluce komunistické: tím, že socialism dospěl konečně po všech utopických snech a vědeckých teoriích k *činům*.

Již první náraz bolševického převratu rozrazil anarchisty všech zemí na dvě tábory, jakmile známa byla hlavní fakta a socialistická povaha této revoluce. Jedni, menšina, postavili se příkře proti vládě teroru a diktatury proletariátu, zůstávajíce věrni ideologii idealismu; druzí, většina, zkolísali a podle povahy své přihlíželi více nebo méně sympaticky a zvědavě k vývoji událostí. A čím více šířila se panika v buržoazii, čím obecněji bývalá nadávka „anarchista“ byla nahrazována měšťáckým tiskem a ohlupova-

ným davem nadávkou „bolševik“, tím rychleji krize v myslí těchto anarchistů se přiostrňovala, až konečně skutečnost zvítězila nad sny, fakta nad iluzemi. Dnes většina anarchistů je v táboře komunistické Třetí internacionály, část s jistými výhradami, větší část bez výhrad.

Nemožno a nemravno je dnes — řekli si — sníti stále jen krásný sociální sen, ráj budoucnosti, království boží na zemi a odvracet se od všech velkých revolučních akcí pouze proto, že život a lidé jsou tak vzdáleni ještě našeho etického ideálu. To by bylo opravdu ono pohodlné maloměšťáctví, které Lenin tak ostře u anarchistů odsuzuje. To by znamenalo pokračovati na cestě, která ve skutečnosti nemálo přispěla k tomu, že socialistické hnutí před válkou tak zchátralo. Anarchisté bděli, aby věčná lampa socialistického idealismu nezhasla v průvanu politických čachrů, zaprotestovali si tu a tam slovem nebo skutkem proti kapitalistické společnosti a většině socialistické, která se jí tak důkladně přizpůsobila, že stejně důkladně zradila socialism, vyděsili měšťáky a napsali krásné knihy — ale to bylo také vše, co vykonali: nedovedli proti oportunistu většiny postavití úspěšné taktiky radikální, pozitivního programu pracovního, a zejména nemohli jasně naznačiti přechod z jedné společnosti do druhé, přesný program toho, co se má prakticky díti po vítězném převratu. Tímto nedostatkem posílili nepřímo oportunism, poněvadž revoluce zůstávala takto skokem do tmy.

Dnes je však skokem v zápas za jasného dne, kde každý už může věděti, oč běží a co se musí státi, aby také po proletářské revoluci z bezradnosti nebo nemohoucnosti nezvítězila opět reakce, nýbrž byla nastoupena ukázněná cesta revoluční evoluce. —

Bylo by nesprávně, kdybychom se domnívali, že v této krizi anarchismu zahynuly etické ideály anarchistické. Z hlediska socialistického nelze si vymysleti nic dokonalejšího, nelze zahořeti pro nic posvátnějšího, než jest anarchistický ideál svobody, spravedlnosti a vzájemné pomoci, který zůstane po věky lidského vývoje kýženým obrazem budoucnosti, dle něhož budou se posuzovati jednotlivé

etapy vývoje. Proto také nebylo anarchistům snadno vžít se do nové situace, když socialistická revoluce, po které všichni toužili, objevila se ve formách, které všichni odsuzovali. Zrodila se z lůna nenáviděného marxismu, přicházela s nemilosrdnou diktaturou, povážlivě zatočila se všemi domnělými i skutečnými svobodami, zavedla energickou disciplínu atd., a klopýtla-li, klopýtla spíše z nadbytku bezohledné energie než z idealismu příliš ostýchavého. Ale výsledky ruské revoluce, životný, jasný, nezbytný její postup překonaly všechny skrupule. Ti, jimž běželo především nikoli o literu teorie nebo ideje socialistické, nýbrž o skutky a činy, o to, aby aspoň podstupně uskutečňovalo se něco z opravdového socialismu, ti, kteří více dali na skutky než na slova, smířili se nakonec s formami, které sice málo odpovídaly starým představám a ideologii, ale jevily se nezbytnými, takovými, jak si je vynutil život a zápas. Mohli-li tolstojovci s jistými výhradami správně rozpoznati příčiny, důsledky i výsledky ruské revoluce bolševické a oceniti ten největší úspěch její: osvobození utajené lidové energie, bylo přinejmenším stejně na anarchistech, aby hořkou slupkou dobrali se sladkého jádra, a oni to také učinili.

Není třeba, aby se vzdávali ideálů; je nutno, aby se vzdali předsudků. Úkolem anarchistů zůstává i nadále udržovati světlo sociálního idealismu, pojmy svobody, spravedlnosti a vzájemné pomoci v jejich nejčistší lidskosti, ale tato jejich ideová služba sociální nesmí jim překážeti v akci, nesmí je činiti neplodnými v sociálním zápasu, nesmí je izolovati od bojujícího proletářského světa.

Dokud většina proletariátu byla spokojena s křivou a beznadějnou cestou oportunistů a politikářů a šla s nimi po ní, byla pochopitelná pasívnost anarchistů, kteří touto cestou nemohli a nechtěli jíti a jiné cesty celkem neznali. Dnes je jinak. Válka dala popud k revolučnímu obrození socialismu snad konečnému. Je pouhou otázkou krátké doby, že veškeren myslící proletariát mezinárodní bude v jednom komunistickém táboře se svými vůdci nebo přes jejich hlavy a bez nich. *Byla prostě objevena konečně cesta a taktika pro socialism činu*, je to cesta a taktika Třetí interna-

cionály, a tu, má-li býti dosaženo toho, co touto cestou a taktikou dosíci možno, nesmí se proletariát tříštit, nejméně dle toho, jak hledí který směr na budoucnost, nýbrž musí naopak vynaložiti všecko úsilí k tomu, *aby se sjednotil* pod tímto praporem Třetí internacionály, jehož rudá barva je svěží a nepokálená.

Tím jsme všichni povinni *dnešku*, a nesmíme zapomínati, že jen dneškem jdeme k zítřku a že zítřek je vždy lepší, když dnešek vykonal dobře svou úlohu.

Třetí internacionála podrazila nohy tomu státu, který jsme nenáviděli, a svůj stát buduje jen jako průchodní dům k socialistické společnosti, která státu vůbec již nebude potřebovati. Třetí internacionála, i když nezakazuje účast v parlamentární politice, jest přece nejrozhodnějším nepřítelem měšťáckého parlamentarismu, nad nímž bezpečně zvítězí, poněvadž nespokojila se pouhou negací, nýbrž proti soustavě postavila soustavu, proti „demokratickému“ systému parlamentárnímu socialistický systém rad. A Třetí internacionála volá lid k přímému rozhodování revolučnímu a dává veškeru moc ve státě pracujícímu proletariátu, nepřipouštějíc tříd a vrstev neproduktivních k spolurozhodování. Činí zkrátka tělem kus socialistického slova, a toto tělo staví do života, snad brutálněji, než by si přáli jemní ideologové, ale jistě tak, jak toho život nezbytně vyžaduje.

To je více, než jsme v předválečných letech dovedli si představit, to je ohromný krok socialismu vpřed, to je něco, čeho se musíme chopiti oběma rukama, nechceme-li hráti již úlohu ubohých filistrů, kteří o svobodě a revoluci jen deklamují, poněvadž se bojí vrhnouti se do jakékoliv akce více než politikářské.

Na železná vrata sociálně demokratické strany buší červený posel z Východu a volá:

„Vstaňte a otevřte! Nastal jasný den socialismu činu. Každý musí přiznati barvu. Srp a kladivo na rudém praporu Třetí internacionály vlají nad světem. Nemůže už komunista jíti ruku v ruce se sociálpatriotem. Zrádce socialismu, koaličníky s buržoazií, nutno izolovat!“

Ale železná vrata zůstávají zavřena a temný sbor zastupitelstva strany odpovídá:

„Jednota strany nesmí býti porušena! Těžce vybudovaný kolos zůstane pevně státi!“

Dobrá! Sociálně demokratický kolos imponuje. V politickém životě takoví kolosové vzbuzují úctu. Ale nejsme pouzí politikové. Jsme socialisté a nechceme *jen* modly, nýbrž činy. Už dosti dlouho klaněli jsme se kolosům a modlám.

Otázka měla by dnes zníti: Čím přispívá sociálně demokratická strana k tomu, aby proletariát dostal ve státě veškeru moc do rukou a mohl konečně prováděti socialism? Odpověď byla by velmi smutná. Neboť přispívá k tomu sociálně demokratická strana snad svou koalicí s buržoazií? Ale budme skromnější a ptejme se toliko: Co přináší strana sociálně demokratická v celé své kolosálnosti proletariátu skutečně pozitivního, co udělala po všech svých volebních vítězstvích pro socialism, co zbudovala, aby to sloužilo jako základ k definitivnímu vítězství proletariátu?

Tento kolos, jemuž není v republice rovného, uhýbal denně před každým uličnickým gestem buržoazie, před každým ničemným dupnutím reakce. Tento kolos má prázdnou hliněnou hlavu, která se jmenuje dnes Vlastimil Tusar, a prázdné hliněné nohy, které se jmenují pravice, a proto jen duní, ale nejedná.

Myslíme, že k takovému uhýbání před buržoazií a reakcí není věru třeba podobného kolosu. A k jinému dosud nesloužil. K takovému uhýbání stačí úplně sociálpatriotická

kohorta se svými uvelebenými sekretáři a nachytanými hejly; k tomu není třeba, aby vlékla za sebou uvědomělý revoluční proletariát.

Jednota strany je krásná věc, ale musí této jednoty býti používáno k činům. Revoluční proletariát musí býti jednotně organizován v silné straně, ale tato strana musí býti opravdu socialistická, skutečně jeho a schopna činů.

Pp. Tusar, Stivín, Bechyně používají svého kolosa jako praví plantážníci k politickým handlům, nikoli k socialistickým skutkům, a proto jejich kolos nemá té ceny, aby proletariátu byl svatý.

Naše přesvědčení je tudíž toto: Kdyby sociálně demokratická levice (z které pan Josef Stivín již se bohudíky nadobro vyloupil, jakož se vyloupne ještě často, než dojde svého cíle a zároveň politického hrobu) postavila se jako jeden muž na stanovisko Třetí internacionály nejen slovy, nýbrž skutkem, to jest přičinila se o zbudování jednotné komunistické strany, což jest de facto její povinností, poněvadž Třetí internacionála zakazuje — a zcela právem — součinnost se sociálpatrioty, snad by se kolos poněkud zmenšil o svou hliněnou slupku, ale jeho proletářské revoluční jádro zůstalo by nedotčeno a ministerští oportunisté byli by brzy na holičkách.

Dějiny moderního socialismu nás učí, že socialistická politika musí býti poctivou politikou, má-li proletariát z ní míti prospěch. Nepoctivá socialistická politika — oportunism, ministerialism, sociálpatriotism — přivedla socialism na pokraj hrobu, jak jsme to viděli před válkou a ve válce. Nepoctivá socialistická politika zahнала, stejně jako imperialism, proletariát na válečné jatky — toho by neměl proletariát zapomínati a včas se odvrátiti od sociálpatriotických generálů.

A proto poctivý socialista, který nehledá svého cíle v buržoazně politické kariéře a opovrhne diplomatickými koalicemi, které jsou tak nesmírně špinavé, a jemuž běží o věc proletariátu, nemůže býti na rozpacích, čemu dáti přednost, když strana ocitá se v rozporu se zájmy a vůlí proletariátu.

Sociálně demokratická strana splní své původní revoluční poslání jen tehdy, když vyřízne ze svého těla sociál-patriotický vřed, který zapáchá už po celé republice, a vracejíc se k starému programu, sjednotí proletariát na půdě Třetí internacionály.

Ať zahyne strana Tusarů a Stivínů, ať žije strana proletariátu.

Soudruzi a kamarádi,

z usnesení předběžné porady, která konala se v Lomu 30. dubna, oznamuji:

Bývalí členové České federace anarchistické — kteří se neutopili v národně sociálním politikaření a vyznávají dosud starý revoluční socialism a jsou syti stejně koaliční politiky jako teoretizování za stolem — považují za příkaz doby, aby revoluční proletariát odložil neplodné teoretické spory, přerušil všechny styky se sociálpatrioty a semkl se v jednotnou stranu komunistickou.

Vystupuji proto ze strany československých socialistů, která je toliko překážkou nezbytnému vývoji, doporučuji soudruhům, aby odborově organizovali se bez výhrad v odborových organizacích sociálně demokratických a politicky tvořili prozatím komunistické skupiny, dokud doba si nevynutí založení jednotné strany komunistické.

Naším úkolem nejsou výtržnosti, puče, zbytečné stávky nebo horkokrevné kousky, nýbrž disciplinovaná práce uvědomovací a organizační. Jest nám šířiti a vysvětlovati program Třetí internacionály, program socialismu činu, který se konečně zrodil po všem bloudění utopickém a pavědeckém, jest nám vysvětlovati a šířiti instituci dělnických, selských a vojenských rad, seznamovati proletariát s ústavou republiky rad, republiky proletářské a socialistické, a konati za součinnosti všech uvědomělých dělníků rukama i mozkiem teoretické i praktické přípravy pro dobu, kdy vnitřní i vnější situace naší republiky vyzve proletariát k poslední bitvě se starým světem kapitalistickým.

V boji za osvobození proletariátu a jeho diktaturu, za socialistický stát jako přechod k volné socialistické společnosti, ve které nebude již tříd, a tudíž ani státu ve starém smyslu, v tomto boji nepovažujeme již za soudruhy ony kamarády, kteří buď z nepochopení, nebo ze sobectví uve-

lebili se v parlamentárním politikaření a zrazují denně proletariát a socialism s nejhöršími politickými vykořisťovateli lidu.

Konečné propagační a organizační směrnice usneseny budou na konferenci, která se koná 23. a 24. května.

Ať žije Třetí internacionála!

Ať žije příští jednotná komunistická strana v Československé republice!

Ať žije revoluční solidarita všeho proletariátu!

V Praze v květnu 1920.

Stanislav K. Neumann

Pan Josef Stivín, vezdy vládní socialista a politický švingulant, učinil konečně všem upřímným socialistům nesmírnou radost a prohlásil v Právu lidu jasně, že nejde s komunistickou levicí. To je první úspěch naší rozhodné taktiky, neboť nic nemůže poškodit věc proletariátu tak, jako dvojaká politická tvář stivínovská.

Byla to jedna z legend a pověr, které po 28. říjnu a za prvního Národního shromáždění vynořily se z ovzduší politické neprozíravosti a žurnalistických šmoků. Josef Stivín učinil několik „radikálních“ výkřiků v novinách a ve sněmovně a lidé ranění slepotou nebo záštími prohlásili ho za bolševika. Pan Stivín, který předtím zhola nic neznamenal, použil chytře této konjunktury a v několika týdnech stal se politickým činitelem.

Poněvadž jsem svého pobytu v Národním shromáždění používal především k tomu, abych si zblízka prohlédl alchymistickou kuchyni parlamentarismu a na vlastní oči seznal to, o čem teoreticky měl jsem již dávno velmi špatné mínění, pozoroval jsem tehda také pana Stivína z dosti malé vzdálenosti, abych poznal politický charakter tohoto sociálpatriota, který mluvil rád o „krvavých psech scheidemannovských“. Proto již v říjnu loňského roku upozornil Červen na jeho pravou povahu. Mezi námi nebylo již pak sporu o tom, kam Josef Stivín patří a že je z oněch vykořisťovatelů socialismu a proletariátu, kteří před lid nosí radikální hesla tak dlouho, dokud na sebe neupozorní, načež rychle zabočí do ministerialismu, pokud nečiní dokonce, jako tak mnoho našich „bolševiků“, obé najednou, píšíce a mluvíce jako nejčervenější radikálové, ale pod střechou parlamentu dělajíce nejopoportunnější politiku. V tom mimochodem řečeno vynikají hlavně Moravané ze sociálně demokratické levice a říkají tomu taktika, což v mluvě méně politické znamená demagogie.

Pan Josef Stivín vytiskl si proloženým písmem, že mu

bylo nabídnuto, aby převzal vedení levice; to je velice možno, poněvadž v této levici sociálně demokratické jsou různí lidé, v neposlední řadě také ti, kdož používají levé taktiky k zajištění svého mocenského postavení ve straně a nejméně myslí to doopravdy s důslednou taktikou Třetí internacionály.

Nuže, zde jsme u jádra věci, o kterou běží. Obrození revolučního socialismu a ruský příklad jsou příliš velké události pro lidstvo i národ, než aby nám naše svědomí, které není zvyklé mlčeti, dovolovalo mlčky přihlížeti k tomu, když u nás jistý druh lidí, skrytý stranou, a tudíž těžko odlišitelný od lidí poctivých, chce soustavně zneužívat hesel Třetí internacionály a mezinárodní důvěry k sobeckým, politikářským účelům. Tomu nutno zabrániti a zjednotiti jasno: naší veřejnosti, proletariátu v Československé republice stejně jako fóru mezinárodnímu, Třetí internacionále (pro kterou jsme stále ještě temnou pevninou a která je lajdácky a nepoctivě informována), jest jasně viděti, kdo z radikálních řečníků je poctivý socialista, tj. komunista (na odstíny není dnes kdy), a kdo je pouze politický švingulant nebo gauner.

Zde prosím, aby byl hledán hlavní důvod toho, že jsme začali mluvit o potřebě komunistické strany.

Jsem přesvědčen, že také u nás stojíme před úplným krachem měšťáckého „demokratismu“. Jsem přesvědčen, že žijeme v počátcích světové revoluce sociální. A miluji příliš vykořisťovanou většinu svého národa, než abych si nepřál viděti ji ve všech dobách této revoluce vedenu ne-li již lidmi velikými jako v Rusku, tož aspoň lidmi poctivými, „nadšenci“, o nichž tak pohrdlivě mluví Právo lidu.

Všichni socialisté, s nimiž jsem v minulých dnech o věci mluvil a jednal, vědí dobře, že mi nešlo o bezprostřední založení komunistické strany a že jsem neměl připravený manifest k 1. máji, který „zůstal vězeti ve stolku“. To si vymysleli klepaři a rozšířili večerníkoví šmokové. Napsal jsem již a také prohlásil na táboru v Lomu, že komunistická strana nesmí býti žádnou modráčkovštinou, nýbrž v dané chvíli vznikne z revolučního proletariátu, který ze svých

zad setřese oportunisty a sociálpatrioty. Ale komunistická strana, tj. jednotná strana revolučního proletariátu, hlásící se k programu a taktice Třetí internacionály, jest i u nás dějinná nutnost, a proto je nutno na ni se připravovati a těmito přípravami získati především jasno o lidech, kteří se tváří radikálně.

Pan Josef Stivín počal svou kampaň proti komunistům tím, že hledí ze mne učiniti politického skokana. Ale mám za dobrovolného i nedobrovolného svědka onu část myslící české veřejnosti, která mě zná a ví, že jsem až do převratu byl na všechny strany volný člověk, který si perem vydělával a prstem se také bil za mnohou dobrou věc. Jakým jsem byl „mladočechem“ na Moravě, to je uloženo v mých článcích a fejetonech v Lidových novinách, to stojí psáno v Politické epizodě a to ví nejlépe — dr. Kramář. Pan Stivín může se ho na to zeptati v některé koaliční schůzce — zapomněl-li. Ale nezapomněl, fixluje jen a lže. A jakým jsem byl „národním socialistou“, to je ještě v paměti příliš čerstvé, než aby bylo o tom třeba mluvit, a každý ví, proč a jak se anarchisté do této strany dostali...

Na polemiku s perfidnostmi nemám však místa. Rozdíl mezi panem Stivínem a mnou je bezpochyby tento: Pan Stivín sloužil straně bez myšlenek, kdežto já myšlenkám beze strany. Já napsal trochu nacionální poezie jako malé vyznání lásky k utlačovanému národu a jeho svobodě, kdežto pan Stivín má v krvi loajální patriotism, včera rakouský, dnes československý. Já prohlásil již loni na podzim, že nepřijmu mandátu ve straně, která po mém soudu poškozujee proletariát a socialism, kdežto pan Stivín žene se do koalice s měšťáky. Já se vzdal státního úřadu, když jsem viděl, že nám byla upečena měšťácká republika a že horempádem děláme si nové Rakousko, kdežto pan Stivín zříká se hodně nahlas levice, poněvadž mu kyne ministerské křeslo v koaliční vládě. Jaký tedy div, že považuji za velký úspěch našeho vystoupení, že Josef Stivín je mrtev jako levičák. Vivant sequentes!

V číslech Června jsou zaznamenány etapy mého poznání a cesty od 28. října ke komunismu bez přívlastku. Nebyla

to snadná doba a šlo to pomalu. Ale nám všem, kteří jsme tuto cestu prodělali, slouží jen ke cti. Neodpírali jsme poznávané pravdě, domysleli jsme a odvodili všechny důsledky z lepšího poznání, i ty nejpříjemnější pro svou existenci. Napsalo-li Právo lidu, že k založení komunistické strany byl čas před půldruhým rokem, je to nesmysl, směšný pro každého, kdo znal tehdejší poměry u nás a obecnou neinformovanost. Komunistická strana musí se zroditi a zrodí se organicky, až uvnitř i za hranicemi poměry se ještě více vyhraní a náš proletariát pozná, kam jej vede oportunism a sociálpatriotism. Nebude to a nesmí to býti strana, jaké si ještě nedávno přáli pp. Kramář a Tusar, aby se snadno zbavili nekompromisní opozice.

INTELEKTUÁLOVÉ, POLITIKOVÉ, REVOLUCIONÁŘI

Ustavičně slyšíme a vidíme to znova, kterak jistý druh politiků pohrdlivě krčí rameny nad politicky činnými spisovateli a jinými duševními pracovníky: To jsou intelektuálové, nadšenci, nepraktičtí, nerozumní lidé, případně i blázni. To, co tito lidé chtějí, píší, říkají, to je literatura nebo kavárenská moudrost.

Nedělo se to vždycky, nebylo dříve takového příkrého rozdílu a rozporu mezi intelektuály a politiky. Vynořil se, když vznikl vyhraněný typ řemeslného politika parlamentárního. František Palacký nebo Viktor Hugo podivili by se jistě tomuto rozporu. Ještě více by však užasli bezpochyby nad dnešním řemeslným politikem.

Máme to zadostiučinění, že novější dějiny politické ukazují, oč častěji došlo na slova spisovatelů a jiných intelektuálů než na slova řemeslných politiků. A to zadostiučinění, že žijeme v soumraku včerejších bohů, parlamentárních politiků a že zítřek chystá se vůbec vyhladiti tento nečistý typ.

Řemeslný politik je plod měšťáckodemokratického parlamentarismu a s ním také zajde. Nebude ho škoda. Ubíjel politiku ideovou, snížil politiku na velmi špinavé řemeslo. Jeho vinou, třebaže ve skutečnosti je plodem systému, jest, že většina slušných lidí opovrhne velmi hlasitě politikou a politiky, parlamentem a poslanci, nikoli neprávem. Kdo pozoroval, byť jen krátkou dobu, zblízka tyto řemeslné politiky v plné politické kampani, není-li z jejich rodu, musí se odvrátiti s odporem od této společnosti prolhané a sobecké a chovati jedině přání: aby z jejich vlastní tribuny mohl jim říci jednou do očí a hodně hlasitě svoje mínění. Není myšlenky, které by řemeslný politik nezprzil nebo nezaprodal, když z toho může míti stranický nebo sobecký zisk. Není programového požadavku, z kterého by neslevil, kterého by nezašantročil ze stejného důvodu. Člověk, který mezi tuto chasu přijde se zásadami, s programem, setká se

s posměchem špatně tajeným: oči notorických švingulantů se dorozumívají útrpně: Kam s tím na nás, z toho nic ne-kouká.

A tento zkažený spolek, který přes všechny stranické roz-pory držán je velmi pohromadě solidaritou spřízněných duší, opřede bláhového poctivce, naivního idealistu, je-li jen trochu slabý a politický ješitný, tak složitým předivem svých zájmů a starostí, zdánlivě všennárodních, ve skuteč-nosti sobeckých, že těžko je se vzpamatovati. Známe vši-chni takové případy z doby nedávno minulé.

Není tedy divu, že politik z této bažiny nenávidí politi-ků, kteří jdou za svou myšlenkou, zásadou, programem, přesvědčením, pravdou přímo nebo aspoň bez ohledu k ha-mižným zájmům stranickým nebo osobním. Řemeslný poli-tik se svým přesvědčením obchoduje; poctivý intelektuál politický ruší mu tento obchod. To je základní příčina roz-poru mezi intelektuály a politiky ze řemesla. Není jiné.

Pan Josef Stivín vyučil se typografem; intelektuál, jemuž laje, vychodil trochu škol. To není ve skutečnosti žádný počáteční rozdíl. Stivín počal psát veršiky snad v téže době jako intelektuál, dal se na žurnalistiku a chodil mezi lid jako intelektuál, vyšli ze stejné mládeže politické, četli snad stejné knihy. Jestliže se něčím lišili vedle povah, bylo to nejvýše větší literární nadání u intelektuála. Je to snad překážkou pro politika, činí to snad politika méněcenným? Nebo činí jej méněcenným to, že se zaměstnával odborně literaturou, kdežto pan Stivín uvízl celý ve straně? Je strana výhradní apatykou, kde se koupí politický rozum?

Ve skutečnosti bylo by velmi neskutně najít roz-hrání mezi politikem a intelektuálem, vysvětliti si dnešní rozpor mezi nimi, dnešní rozdíl typů, kdybychom hledali toho jinde než v mravním a intelektuálním úpadku parla-mentárního politika, na jehož úroveň poctivý a vzdělaný člověk nechce prostě klesnouti. Těžko býti poctivě myslící-mu člověku hadem nebo úhořem, těžko mu choditi postran-ními cestičkami a přítímím plným nečistoty, když vidí před sebou rovnou a jasnou cestu.

Měšťácká a kapitalistická politika vyžadovala však bez-

pochyby lidí úhořovitých a postranních, když se náležitě vyvinula. Evropský koncert mocností byl podobně nečisté soupeření, založené na neupřímnosti, podvodu, proradnosti a zákeřnosti, jako je „souhra“ politických stran v kterémkoli parlamentě. V měšťáckodemokratickém parlamentarismu musel nutně vzniknouti typ švingulanta, jemuž říkáme řemeslný politik. Bylo však třeba, aby socialisté napodobovali buržoazii až do těchto konců, přizpůsobili se až k nerozeznání typu měšťáckého politika? Že to učinili, nebylo-liž příčinou toho, že socialism před válkou a ve válce octl se na samém kraji smrtelné propasti? Socialisty jako řemeslný politik v měšťáckodemokratickém parlamentarismu zhanobil a zradil socialism.

Toto mínění měli jsme však dávno před válkou a před ruskou revolucí. Toto mínění, dnes ovšem mnohem všeobecněji uznávané, vede nás do Třetí internacionály, která odsunuje stranou nekonečné socialistické teorizování, odstraňuje koalici politiku, hlavní zdroj socialistické korupce, a sjednocujíc všechny revoluční socialisty pod praporem komunismu, vede k socialismu činu.

Ale ovšem pro řemeslného politika a jeho vědomé nebo bezděčné nohsledy není to věc tak prostá a jasná: my jsme jednou již intelektuály a kulturními pracovníky, a proto (podle občana Votavy z Rovnosti) nemůže nás vésti do Třetí internacionály revoluční socialistické cítění, které po 25 let tak neb onak vyznáváme, ani přesná konečně myšlenka politická, nýbrž my se dali nachytati — kulturními reformami Lunačarského!

Jaká pitomost! Jak zkažený, jak hluboko do parlamentární bažiny zapadlý jest již socialista, který si tohle představuje doopravdy a vidí skutečně socialistickou moudrost politickou v dnešních parlamentárních švindlech koaliciálních i nekoaliciálních!

Ve skutečnosti běží dnes však o něco jiného než o intelektuály a politiky. Žijeme v permanentní sociální revoluci a revoluce potřebuje revolucionářů. A tu je velmi vedlejší, je-li socialista intelektuál nebo pouhý politik, jde o to, je-li revolucionář anebo řemeslný parlamentární handlír.

Byl spisovatel Kapitálu, byl Karel Marx intelektuál nebo politik? Byl vysoce vzdělaný revolucionář. Byl Michail Bakunin intelektuál nebo politik? Byl inteligentní revolucionář. Byl Lenin, než se dostal k vládní moci, intelektuál nebo politik? Byl revolucionář. A současně ani jeden z těchto největších mužů moderního socialismu nebyl politik řemeslný.

A překážel snad veliký intelekt těmto revolucionářům? Zavedli ti muži a myslící socialisté jim podobní socialism do předválečného bahna? Nikoli, to učinili socialističtí parlamentární politikové ze řemesla, kteří se opičili po svých soudruzích z buržoazie a dělali s nimi koalice.

Věříme-li, že není dalek den, kdy diktatura proletariátu ovládne aspoň evropský svět, pak si musíme jen přát, aby vůdčí hlavy revolučního socialismu byly nejen intelektuálně silné, ale i v nejrůznějších oborech duševní práce vynikající, poněvadž úkoly, které je čekají při budování nového světa, jsou ohromné.

Jistý německý komunista, typický revolucionář, prchal v nedávné době před Noskeovými spřeženci naší republikou. Strávili jsme s ním několik večerů. Měl za sebou velmi energické činy, ač povstání, jehož se zúčastnil, nepovažoval za včasné, ale dovedl si říci jako kdysi Bakunin: Když už jste si to nadrobili, tak vám pomohu. Dovedl krásně vypravovat, a především: mohl jsi s ním mluvit o nejrůznějších problémech, o moderní literatuře, o moderním malířství, a mnohem lépe než s některým měšťáckým estétem. *Znal* tyto věci, třebaže je považoval za nic proti revoluci, znal je, kdežto takový náš politikus s posměchem odsuzuje šmahem vše, nač jeho intelekt nestačí, a tváří se přitom náramně moudře ve své nevědomosti.

U nás zkrátka ovládl socialistickou politiku prázdný politik řemeslný, honěný jedině v čachrech, a vyskytne-li se tu a tam nějaký teoretik, je hodně kožený a považoval by za nedůstojno sebe, kdyby byl také revolucionář.

Ale dnešní situace socialismu vyžaduje především osvícených revolucionářů. Nepotřebujeme Stivínovy parlamentární hatmatilky, koaliční politiky a ministerialismu, potřebujeme Lenina jasného směru a jeho energie.

Až bude míti proletariát skutečně veškeru moc ve státě ve svých rukou, pak budou míti slovo politikové. Pak bude na revolucionářích, aby se stali politiky, jako z revolucionáře Lenina stal se Lenin politik. Ale Lenin je nový typ politika skutečně socialistického, a nikoli parlamentární švingulant, politik ze řemesla.

Pan Stivín chce nám namluviti, že u nás se musí počítati s tím, čím Lenin prozatím dnes končí. Proč? Patrně proto, že máme tolik a tolik socialistických voličů a poslanců. Ukázalo se však dostatečně a ukáže se brzy znova, že přes veškeru volební vítězství socialistická diktuje u nás buržoazie a reakce a „socialistická vláda“ že je pouhý plášťík.

Socialistická politika počne tehda, až socialistická revoluce dobude proletariátu veškeru moc; ani pak to nebude však politika stivínovská.

V říjnu 1911 vyšel první sešit Uměleckého měsíčníku. V červnu 1920 vychází první sešit Musaionu. V devítileté době mezi těmito dvěma čísly stalo se velmi mnoho závažného. Především ovšem světová válka, která porušila hluboce kulturní vývoj, a pak převrat z 28. října, který posílil omezený nacionalism, nepřátelský umění. Ale vnitřní síla nového českého umění byla dosti pravá a houževnatá, aby přečkala rozvrat a ignorovala povrchní požadavky „svěrázového“ davu i čelila jim. V této první epoše soudobého velikého převratu světového, inter arma, nové české umění věnovalo se vnitřnímu zrání a skutečně vyhranilo se čistě v několika původních osobnostech, jejichž dílo čestně obstojí v soutěži s moderním uměním jinonárodním.

Naděje všelijakých „vůdců národa“, žurnalistů a vykořisťovatelů oblouzeného „veřejného mínění“, že také české umění dá se přemoci vlasteneckou frází, byly zklamány.

Nové umění jak výtvarné, tak literární vynutilo si svými schopnostmi závažné pozice a zakotvilo pevně v mládeži. Jakmile příkrost válečných poměrů poněkud ochabla, přiskočil publicisticky na pomoc první ročník Června, s prostředky sice nepatrnými, ale přece snad se zdarem, a stvořil jakýsi spojovací článek mezi tím, co bylo před vypuknutím války, a tím, k čemu bylo nutno dospěti po válce.

Výstava Tvrdošijných, první ročník Června, dosti živý zájem seriózní veřejnosti připravily půdu pro novou, skutečně reprezentační revui nového umění, rozumí se výtvarného, poněvadž nové umění slovesné ovládlo zatím situaci a všecky pozice, o které mu běželo. Ale dnešní bídná závislost umění na soukromém kapitálu zabzdila. Plán zemřelého Bohumila Kubišty, tak oddaného novému umění, založiti výtvarný časopis většího stylu, byl zmařen jeho tragickou smrtí, a tak bylo nutno čekatí znova na člověka, který bude schopen a ochoten pro nové umění případně i — prodělati. Převratem se situace pro české umění ne-

změnila. Kdežto stará Vídeň úřední byla dosti přízniva uměleckému pokroku (vzpomeňme jen, jak podporovala vídeňskou secesi nebo jakou uměleckou úroveň měly mírové rakouské papírové peníze, známky atd.), my jsme si zůstali věrni v oficielním odmítání všeho mladého a nového, pokud to nezestárne a nezpovrchní.

Tak tedy moderní výtvarný časopis reprezentační, který mohl počítati roku 1917 mnohem snáze než dnes, vychází teprve nyní, kdy lichva s papírem a tiskárenskou prací dosahuje vrcholu a znemožňuje rozmach literatury, která nemůže počítati s desetitisícovými náklady. *Musaion* chce vyjít čtyřikrát do roka a první svazek stojí 32 korun. (Konzervativního *Štencova Umění* vyšlo dvojčíslo za 45 korun.)

Je nesporno, že ti, kdož mají peníze a budou odbírat *Musaion* buď z lásky a porozumění pro věc, nebo jen z pouhého snobismu (a my nesmíme snobům příliš láti, poněvadž dnes umožňují často dílo, které je radostí opravdových), že tito odběratelé *Musaionu* nebudou mít škodu, poněvadž *Musaion* bude jistě patřiti k publikacím, které stávají se časem velmi vzácnými. Ale na druhé straně takový užitečný sborník měl by býti přece jen více rozšířen, než to dovolí dnes jeho drahota (odpovídající ostatně zcela poměrům v knihtiskařství a na knihkupeckém trhu u nás).

Přáli bychom si aspoň, aby *Musaion* znamenal konečně pro nové výtvarné umění české trvalý již a bezpečný útulek, jehož klidný — pokud dnešní poměry dovolují a dovolí — růst a vývoj nebyl by již násilně přerušen. Nebylo snad mladého uměleckého hnutí, jemuž mimořádné zevní okolnosti nastavovaly do cesty tolik překážek jako dosud našemu českému expresionismu. Ti, kdož dnes jsou již jeho mistry, neztratí se ovšem a vytrvají, ale běží o výtvarnou mládež, o budoucnost českého umění výtvarného, která vyhlíží velmi dezorientovaně.

Netřeba nám uváděti podrobně obsah 1. svazku *Musaionu*. Rozumí se přece, že tu najdeme především J. Čapka, B. Kubištu, V. Špálu, V. Hofmana a J. Zrzavého. Obrazově (27 reprodukcí) mají převahu věci vědomě z domácí

půdy vyrostlé, ze samostatného myšlení a cítění; v textu mluví se většinou prostě a jasně, duchaplnictví je tu jen nepatrná dávka. Což znamená také jisté uzrání od dob Uměleckého měsíčníku. Tři původní linoleové řezby obohacují svazek, který je dobře vyzdoben Josefem Čapkem. Musaion rediguje dr. Karel Čapek a adresa administrace zní: Edice Aventinum, Praha I, Kaprová 52. Můžeme se těšiti na každý následující svazek, a to je nejlepší doporučení pro tento sborník.

1

Neběží mi v těchto kapitolách o nějaká vzpomínková líčení z hodin a dnů strávených v těsné budově bývalého sněmu českého, když do ní po převratu z 28. října vtrhlo první, „revoluční“ Národní shromáždění, jehož jsem byl náhodou členem. Vzpomínám na ty chvíle s hořkým odporem, třebaže mají pro mě velikou hodnotu zkušenosti; a nebylo by tudíž ani mně, ani čtenáři příjemno zabývat se podrobnostmi, ostatně velmi nudnými.

Neběží mi také o nějaké programové protiparlamentární úvahy, opřené sice o tuto zkušenost několika měsíců, ale sledující teoretický cíl.

Seznal jsem však, že i lidé velmi inteligentní, ba závažní kulturní pracovníci nemají často dosti jasné představy o práci v parlamentě, o vnitřní organizaci poslaneckého jednání. Například, abych uvedl jen dvě hlavních omylů, představují si mnozí lidé poslance mnohem svobodnějším ve vykonávání mandátu, než ve skutečnosti jest, a přeceňují divadelní hru, která se odehrává v takzvaném plénu.

Z tohoto důvodu především chci něco povědět o poslanecké práci, jak jsem ji poznal, a nikterak nezatajuji, že bych v čtenáři rád vzbudil trochu té ošklivosti, kterou jsem sám pocítil z osob i systému.

Vcházel jsem do sněmovní budovy bez teoretických iluzí, poučen o pravé povaze parlamentarismu z dřívějších protiparlamentárními teoretiky a propagandisty socialistickými. Nicméně měl jsem jisté iluze tehdejší chvíle. Hlasem doby a jejími požadavky rád se dám přesvědčiti. A bylo tehdy u nás dosti idealistů, kteří se domnívali, že splnění staré české touhy po národní samostatnosti a těžké zkoušky i zkušenosti válečné přetvořily aspoň poněkud mysl těch, kteří mluvívají za národ, třídu, stav, stranu. Zdálo se nám, že krásná doba politického osvobození ze jha ohyzdné dynastie a zpátečnického státu volá všechny ke skutečně poctivé práci pro všechny a toto volání že nemůže býti oslyšáno.

Zdalo se nám, že všichni mohou sleviti z programů a sobeckých zájmů a všichni přidati na dobré vůli a smyslu pro novou sociální spravedlnost. Zdalo se nám, že v nové republice počne skutečně nový život.

Vedle Národního shromáždění nebylo pro nás tehdy také jiného východiska. Šel jsem do revolučního sboru, který vzniknouti musil tak, jak vznikl, neboť jinak ani v dané situaci vzniknouti nemohl; bylo na zúčastněných lidech, aby tu položili základy k něčemu většímu, čestnějšímu, plodnějšímu, než jest dnešní kopie parlamentu rakouského.

Žel, do nové doby přišli staří lidé. Dnes směšny jsou nám všechny ty iluze, které se brzy, velmi brzy rozplynuly.

Náramně brzy jsem postřehl, že jsem se ocitl ve světě — až na několik nepatrných výjimek — zcela cizím a nepřátelském. Staří parlamentáři, profesionální politikové rakousky školení uchopili se vesla a hnali sbor známou, ach, tak dobře známou cestou.

Řemeslný politik parlamentární je lidský živočich s mentalitou zcela odlišnou, chorobnou, úpadkovou, je to domýšlivý herec ze speciální „šmíry“, bezděčný i vědomý podvodník, pohlízející velmi zvysoka na ostatní svět a ostatní zájmy. Není s ním možný kompromis. Buď nutno se s ním ztotožniti, klesnouti na jeho úroveň, nebo možno jím než opovrhovati a negovati všechno, co koná.

Zůstal jsem do poslední chvíle cizincem ve sněmovní budově. Myslím a mluvím rovně; zde se mluví vždy něco jiného než to, co se myslí. Mívám tvrdou hlavu, když jde o věc; zde věc není ničím, nýbrž vším zájem stran a osob.

A tu má dr. Vrbenský kus pravdy: mezi řemeslnými politiky jsem politické dítě a chci jím zůstat. Prosím také všechny: zůstaňte politickými dětmi, nechtějte míti mentalitu řemeslného politika, myslete, mluvte, jednejte rovně, nesmlouvejte se s kdekterým politickým lichvářem, když jde o věc. A vám jde přece o věc nového světa, o socialism. Parlamentární politika byla dobrá pro buržoazii, byla výsledkem jejích představ, snah a choutek. Necht' zhyne s buržoazií! Socialism zhanobil se již jednou kompromisem

s ní a hanobí se vždy znovu, kdykoli se s ní smiřuje. Socialistista může se zúčastniti parlamentu, jen aby jej negoval a sabotoval.

2

Jakmile sejde se to naše Národní shromáždění, hned první nápor poslanecké práce je — papírový. Poslanci předstihují se v podávání písemných návrhů. V Českém slově — například — čteme o tom pak zprávy: Z činnosti našich bratří poslanců. Tato „činnost“ je nejpohodlnější pod sluncem. A můžeme říci: čím více návrhů podala některá strana, tím je demagogičtější.

Písemný návrh může ve sněmovně podati každý poslanec, když má po ruce půlarch papíru. Navrhnouti může cokoli a navrhuje pravidelně věci, které příjemně lechtají jeho voliče nebo příslušníky odboru, ve kterém pracuje. Na tomto půlarchu pan poslanec zakládá, staví, zřizuje, subvencuje, organizuje, reformuje, zestátňuje, znárodňuje atd. všechno zřetelným písmem na dobrém papíře, který mu republika poskytuje zdarma, popřípadě mu to slečinka z klubovního sekretariátu vyfuká čistě na psacím stroji. Sežene mu také podpisy kolegů, neboť každý písemný návrh musí býti podepsán kromě navrhovatele určitým počtem poslanců, a návrh zanese se předsedovi sněmovny.

Pak putuje návrh do tisku, a když je vytištěn v takovém počtu, aby jej mohl dostati každý poslanec a jiní vládní interesenti, předá jej presidium příslušnému odbornému výboru (dnes dokonce snad napřed výboru iniciativnímu a pak teprve odbornému). Když na něj dojde, přidělí se některému členu, aby o něm podal referát; je-li navrhovatel členem výboru, referuje o návrhu sám, není-li členem výboru, referuje o něm pravidelně aspoň člen, který jest příslušníkem navrhovatelovy strany. Když po kratší nebo delší, někdy velmi dlouhé době přijde referát na program výborové schůze — předseda výboru někdy úmyslně věc zdržuje —, rozpře se o něm debata; není-li možno dosíci rychle dohody, zvolí se subkomitét. Když bylo o něm roz-

hodnuto, sepíše referent písemnou zprávu o věci, která po schválení předsedou výboru jde rovněž do tisku, a pak ji dostanou poslanci v plénu. Návrh důležitější, který má býti v plénu přijat, musí míti za sebou většinu výboru, tedy pak i většinu sněmovní, koalované strany vládní. Z výboru vychází pravidelně jako dílo kompromisu. Nic není se tak horké, jak to bylo uvaženo navrhovatelem; ve výboru všechno náležitě vystydne. Opozice může podati protinávry, které je-li vládní většina bezpečná, padnou ovšem a jsou pouhou demonstrací. Poněvadž většina podávaných návrhů má povahu čistě agitační, čili je toliko sypáním písku do očí voličům, odbývá se pouhými rezolucemi, zamítavými nebo doporučujícími. Tyto rezoluce jsou pravidelně bezcenné; vláda se jimi řídí, jen když chce.

Z tohoto nejstručnějšího vylíčení velmi dlouhé procedury jde najevo, že podati návrh je nadmíru snadné, ale docíliti jeho přijetí sněmem nebo dokonce jeho provedení vládou je pravidelně více než obtížné a nezávisí na dobré vůli navrhovatelů.

První podvod je tedy v tom, že se podávají návrhy, o nichž se předem ví, že jsou nepřijatelné nebo neuskutečnitelné, návrhy, které předstírají poslaneckou práci pro blaho voličů zcela vědomě, cynicky, s agitační nesvědomitostí.

V podáváníí takových návrhů vynikl v prvním Národním shromáždění zejména klub poslanců strany československých socialistů. Hned zpočátku ukázal nesvědomitou demagogickou povahu nár. soc. poslanců. V jedné z prvních porad klubovních předsedů bylo navrženo, aby všechny strany se dohodly v tom smyslu, že nebudou předháněti se v podáváníí návrhů čistě agitačních, ale pro odpor zástupce klubu československých socialistů dr. Franka k dohodě takové nedošlo. V klubu požádal sice předseda pp. kolegy, aby se mírnili v podáváníí návrhů, ale to nebylo ani upřímně míněno, ani provedeno: hned před následujícími schůzemi popisovali poslanci statečně půlarchy republikánského papíru a potili se nad prací pro národ.

Z předchozího vylíčení návrhové procedury jde také na-

jevo, že jednotlivý poslanec, pokud není uznaným machrem své strany a není ochoten výtí s vlky, nemůže zholat nic. Nemůže podatí návrhu nepohodlného spiknutí patentovných majitelů strany, poněvadž by nesehnal dostatečného počtu podpisů, a každý návrh má ostatně projítí klubovní cenzurou. Ale i kdyby se mu podařilo návrh podatí — vždyť pp. kolegové jsou někdy liberální, vědouce, jak to nakonec dopadne —, zůstane návrh jen kusem papíru, nemá-li poslanec za sebou silného sdružení.

A já byl sám v Národním shromáždění, a čím dále tím osamocenější. Neměl jsem porozumění pro ministerskou politiku dr. Vrbenského, ani pro feminism Louisy Štychové, ani pro volnomyšlenkářství dr. Bartoška. A to měli býtí ti nejbližší. Z ostatních „kolegů“ několika lidí jsem si vážil, většinou opovrhoval, ale nikdo nebyl mi politicky blízký. Vystřízlivěl jsem i ze sympatií k tehdejším poslancům soc. dem. levice, u nichž bylo všecko taktika. A čím více rostlo moje poznání ruské revoluce, čím více jsem chápal, že v šírém sovětském Rusku je pravda a v těsné budově našeho sněmu lež, tím osamocenější cítil jsem se a byl jsem ve skutečnosti v této společnosti. A natolik přece jen si vážím sama sebe, než abych byl jako jiní simuloval práci podáváním návrhů, jejichž účelnost byla předem vyloučena, natolik mám slabý žaludek, než abych dovedl konati něco přes vnitřní odpor, proti vlastnímu svědomí.

Jaký pak osud, typický a usvědčující, potkal moje návrhy kulturní, to je další kapitola.

3

V prvním Národním shromáždění byl jsem od počátku členem kulturního výboru, který později splynul s výborem školským, a tím se citelně zpolitizoval.

V kulturním výboru v jeho původním složení bylo několik spisovatelů a jeho jednání mělo aspoň zajímavý ráz, třebaže z hlediska parlamentárního bylo hodně diletantské. Ještě sem doléhala ozvěna převratové vlny a debatovalo

se tu o různých reformách, na které nikdo dnes už nemyslí.

Nuže, pan dr. Vrbenský domnívá se, že aspoň zde mohl jsem se „uplatnit“. Neví přitom ovšem pranic o tom, co se tu dělo, — tedy mu aspoň něco z toho povím.

Vedle několika čistě parádních gest, jako bylo například zaslání adresy prof. Denisovi, věnoval výbor několik prvních večerů především dvěma návrhům. Předně návrhu „realistů“, aby stát vydal v populárním vydání spisy Masarykovy a rozšířil je mezi lid: věc ukázala se neproveditelnou, vědecké spisy Masarykovy pro lid přirozeně nevhodnými a z dlouhých debat vyšlo konečně usnesení vydat dílo Masaryk Osvoboditel, které již také vyšlo. Druhý návrh byl můj, a jeho osud příznačný.

Běželo o „cenzurní radu“ čili podle pozdějšího usnesení o „dozorčí radu kulturní“, jejímž úkolem mělo býti: jednak bdíti nad tím, aby se nešířil u nás revolverový tisk a podobná otrava širokých vrstev, jednak chrániti svobodu umělecké a vědecké práce před policejními a soudními přehmaty. Radu měli tvořiti kulturní odborníci volení sněmem, a měla to býti nejvyšší instance, instituce nová a v našich poměrech jistě potřebná a zdravá. Věc byla dobře promyšlena a v několika schůzích propracována, přijata byla zástupci všech stran velmi příznivě, ale z kulturního výboru musila putovati do výboru ústavního, kdež zapadla jako do hluboké vody, pánům právníkům byla patrně příliš „revoluční“. Urgovali jsme ji z ústavního výboru vždy znova, nejen já, i kolegové z konzervativních stran, ale nic platno: zůstala pohřbena, poněvadž to nebyla věc obvyklé šablony. Měl jsem to zadostučinění, že při různých příležitostech různí kolegové vzpomněli toho, jak jest již navržená instituce potřebná, ale byl jsem také hned poprvé zřetelně ochlazen, abych se „neukvapoval“.

V téže době chystal jsem návrh na zrušení Akademie umění, této drahé a bezúčelné instituce, a na zřízení demokratických škol uměleckých v Praze a Brně. Mluvil jsem o věci mnoho s odborníky a hotový návrh leží kdesi v mých papírech — na památku. Proč jsem ho nepodal? Z velmi jednoduchého důvodu. Nechtěl jsem svěsti bitvu předem

prohranou. Nešlo mi o galérii, o souhlas mladých umělců, běželo mi o věc, a té nebylo možno vyhráti. Naší republice bylo i v oboru uměleckém souzeno, aby šla obvyklou, mechanickou cestou měšťáckých států a bez ohledu ke spravedlnosti a ke kulturnímu prospěchu národnímu udělala si své „oficiální umění“, a to samozřejmě z odumírajícího směru a ze salónních kyčářů. Ihned po převratu drala se systematicky „k veslu“ klika ze spolku Mánes a všecko bylo již zařízeno, aby jí uznání státem za oficiální neuniklo. (Jak jsme to letos v Paříži se svým oficiálním uměním prohráli, nejen kvalitou, nýbrž i směšně vyšroubovanými cenami za nejprůměrnější zboží, je známo.) A tato klika, to byli vesměs profesori nebo kandidáti profesury na Akademii a v kulturním výboru našem seděli jejich přátelé. Kulturní výbor byl by si pozval experty, samé „slovutné mistry“, bylo by se mi podařilo nejvýše jednoho z mladých mezi ně propašovati, a tak bychom tam byli bývali dva proti všem, dva, kteří bychom byli hájili zájem umění proti lidem, jimž běží o zájmy osobní a kteří, pokud šlo o členy výboru, poslance, rozumí výtvarnému umění a jeho potřebám jako třeba slečinky z vyšší dívčí sociální otázce. Není přece možno zrušiti v republice prospěchářů zbytečný a škodlivý ústav, když několik pánů s nejlepšími konexemi jsou jeho profesory nebo na profesuru tu čekají. Nikoli, tak zanícený Don Quijote přece jen nejsem, abych s tak dobře jdoucím mlýnem pustil se v marný zápas, a proto odpočíval můj návrh několik neděl v mé tašce a konečně zůstal doma v starých papírech.

Někdo snad řekne: Měl jsi ten návrh přece jen podati, aspoň proto, abys obrátil trochu pozornosti na jeden temný kout našeho uměleckého života. V tom je jistě kus pravdy. Ale měl jsem již tehdá své zkušenosti k pořekadlu o perlách a prasatech. Jsem v jistých případech až hloupě citlivý, vzpomínal jsem několika obrázků ze schůzí našeho klubu, když dr. Vrbenský, snad ještě ze starého zvyku, promluvil uprostřed našich nár. soc. kolegů opravdu socialisticky. Pozoruji obyčejně příliš posluchače: viděl jsem ty posměšné nebo netečné tváře politických straníků, jimž nic není svato,

hmatal jsem téměř jejich myšlenku: Co to ten blázen zase žvaní! Ten bloud to snad myslí se socialismem dokonce doopravdy! Takové okamžiky patří k mým nejodpornějším vzpomínkám na politickou společnost z Národního shromáždění. Je krásné, snažíme-li se, aby nám porozuměli proletáři; je hnusné státi před inteligenty předem již koupenými proti nám nebo před vypráskanými parlamentárními politiky a mluvit k nim o nějakém nesobeckém zájmu, jemuž neráčeji vyhověti.

V záchvatu iluzionismu učinil jsem však jeden takový neprozřetelný návrh přece: na reorganizaci České akademie (také takového temného kouta), chtěje docílití toho, aby poměry v tomto zatuchlém ústavě dostaly se na přetřes. Před porážkou zachránilo mě jen to, že se to stalo již v posledních týdnech Národního shromáždění a předseda kulturního výboru, sám člen Akademie, „zapomínal“ dáti můj návrh na program.

Ale nejcharakterističtější případ stal se s mým návrhem, aby kinematografie podřízena byla výhradně ministerstvu školství. Podnikl jsem boj s ministerstvem vnitra, lépe řečeno s pány úředníky zemské politické správy, kteří mají na tom nějaký velmi zvláštní zájem, aby kinematografie byla spravována toliko jimi. Tento boj jsem vyhrál — — na papíře. A to je nejkrásnější doklad toho, jak to u nás vyhlíží s demokracií a s ústavností, zač stojí parlament a jací chlapíci jsou byrokraté.

Sotva jsem návrh podal, páni úředníci z ministerstva vnitra se ušklebovali: To může Národní shromáždění dělat, co chce, Švehla jim (rozuměj: ministerstvu školství) to přece nedá! Prosadil jsem však svůj návrh v kulturním výboru po dvou schůzích, také plénum jej po mém referátě přijalo, všechny strany, pokud byly přítomny, veřejnost i odborníci byli na naší straně.

Není zde místo k tomu, abych odůvodňoval důležitost kinematografie a nezbytnost toho, aby byla vymaněna z hrubých rukou policajtů, právníků a protikulturních byrokratů. Běží jen o to, co se stalo s návrhem přijatým (aspoň teoreticky) celým Národním shromážděním. V nej-

bližší klubovní schůzi volal na mne *se smíchem* dr. Vrbenský: „Švehla řekl, že vám to přece nedá; neměls prý tak křičet!“ (Referoval jsem totiž v plénu velmi hlasitě, poněvadž jsem chtěl k troše pozornosti přinutit pp. kolegy, kteří jako obyčejně, když šlo o praktické zájmy kulturní, hlučně se bavili.)

Prosím, to mi řekne dr. Vrbenský, socialista, se smíchem! Dr. Vrbenský, který má věřiti, že v dnešním „pořádku“ a „demokratickou cestou“ dosáhneme důležitých věcí. Takový má smysl pro ústavnost a demokracii jeden z jejích zastánců, jeden za všechny, protože ani pes se už o to nestaral, provede-li Švehla svou proti jasnému usnesení sněmovny.

Ale ovšem nešlo o nějakou politickou věc, ani o prezent voličům, běželo „jen“ o jakýsi kulturní zjev, s nímž pp. politikové nemají pranic společného, šlo o kinematografii, která není pro pány mající jiné a dražší zábavy, nýbrž jen pro lid, který se do bia hrne, ať je takové nebo makové. To je zhora vedlejší, že dnes kinematografie je vlivnější než školství, že je to výchovný prostředek budoucnosti. Panstvo tam nechodí — to stačí.

Tak jsem tedy pochodil s návrhem, který se mi podařilo dostati do pléna a ježž mi plénum odhlasovalo...

Jak tedy vidíš, pane ministře Vrbenský, měl jsem dobrou vůli uplatniti se v kulturním výboru, uplatňoval jsem se, pokud to dovolily moje nervy, v některé společnosti trochu slabé, ale nedal jsem se uplatiti prestýžem ubohé komedie, která se kolem mě odehrávala.

O různých drobnostech nebudu mluvit. Jen nakonec ještě: něco jsem přece vyhrál. Odpravil jsem famózní, protikulturní předlohu o dani ze zábav, která měla postihnouti divadla, umělecké koncerty a výstavy stejně jako kolotoče a hru v karty. Sabotoval jsem ji. Mým přičiněním dostala se z výboru finančního do výboru kulturního, mé prudké vystoupení proti ní způsobilo, že kulturní výbor a jeho subkomitét dlouho o ní jednaly, a já zdržoval vyřízení, takže se vůbec nedostala už do pléna. Nepochybuji ovšem, že v podstatě i tento úspěch byl platonický; vláda by si už nějak pomohla, kdyby myslila, že musí státi na svém. Ale

aspoň radost mi to dělalo, tak jako bych byl nadmíru potěšen, kdybych viděl dnes dvanáct nebo patnáct poctivých komunistů šlapati soustavně na paty poslaneckým tvůrcům velikého politického díla v Rudolfinu.

Jinak jsem přesvědčen, že bych platil u strany dr. Vrbenského za pilného kulturního pracovníka, i pokud běží o můj pobyt v Národním shromáždění, kdybych byl používal Českého slova jako své hlásné trouby a ukládal do jeho sloupců referáty o své činnosti a články o kulturních aktualitách. Ale jako strana dr. Vrbenského nemohla se nikdy státi opravdu mou stranou, nemohlo se také České slovo státi mým orgánem, jakmile jsem se po svém návratu z vojny trochu obeznámil s poměry. Tolik vkusu přece jen mám.

Čím očividněji beznadějnější je vnitřní situace naší republiky v mezích dnešního „pořádku“ a osud „demokratického“ systému, čím větší jsou vojenské i diplomatické úspěchy sovětského Ruska, čím jasněji jde najevo, že Rusko nastoupilo cestu k provedení socializace jedinečně přirozenou a k cíli vedoucí, a nastoupivši ji z nutnosti, z potřeby proletariátu, rozšířilo význam svého skutku a své metody na celý svět, — tím rafinovaněji snaží se pestrá koalice reakcionářů, měšťáků a sociálpatriotů zakaliti smysl a úspěch ruské revoluce, ruské metody a vlády rad a vyvraceti jejich příkladnost pro nás.

Zkrucují výroky Leninovy, falšují Kropotkina, zneužívají upřímnosti ruské vlády, horami lží a pitomostí zaválují ruskou pravdu. Celá armáda podvodných žurnalistů z profese i žurnalistických dobrovolníků, najatých, aby hájili privileje vládnoucí třídy, kapitalistický řád i režim nesvědomitosti proti náporu nové spravedlnosti, lidskosti a kultury, falšuje denně fakta a vymýšlí si ničemnosti, aby znesvětila největší událost 20. věku, ba několika věků předchozích, zrození socialismu činu, první krok k zbudování nového světa.

Běží o největší událost historickou, o kritickou chvíli ve starém boji dvou světů, a proto netřeba se ani diviti, že starý svět napíná všechny síly, aby vítězství nového světa oddálil aspoň, ne-li znemožnil. Ale způsob, jakým vede boj, ty ničemné zbraně, ty podvody, lži, všecka ta zkrucování pravdy a zkreslování fakt nejlépe charakterizují jeho vnitřní zchátralost. Žurnalistická chátra, které užívá, vědomě vykonávajíc špinavé žoldáctví pod komandem generálů domácího i mezinárodního vykořisťovatelství a i jinak smutně proslulá ve všech oborech, kterých se kdy dotkla, jako věčná ochránkyně reakcionářství a nedouctví, jest sama nejsilnějším odsouzením starého světa.

Jen člověk zcela již otrlý dovedl by s chladnou myslí

denně odrážeti všechny ty útoky měšťáckého a zpátečnického tisku, kdyby nebyla škoda vzácného papíru, *kdyby toho bylo vůbec třeba*. Ale psinka naší žurnalistiky jest její poslední křečí. Konec se blíží ráznými kroky, doba, kdy z těchto hrdinů protirevoluční fráze stanou se patolízalové revoluce, není vzdálena.

Poměrně — ale jen poměrně — větším nebezpečím jsou naši sociálpatrioti, je „socialistická“ pravice, která teď přešla k papírové a řečnické ofenzívě a vyhazuje peníze socialistického proletariátu na protisocialistickou literaturu s Právem lidu a jeho večerníkem v čele. Naši scheide-mannovci a noskeovci nejsou o nic lepší než jejich němečtí vzorové — krvaví psi, podle slov rovnocenného občana Stivína. Nebezpečí je však pouze v tom, že některý prostoduchý proletář nepochopí ihned, proč Právo lidu náhle pohlíží na dílo ruských sovětů tak „kriticky“. Události jsou a budou mnohem silnější než zrádná řeč sociálpatriotická.

Také ta doba není daleka, kdy poslední poctivý proletář pochopí, že vedle nejkrásnější a nejradostnější události našeho věku, kterou jest *zrození socialismu činu*, stojí událost nejsmutnější: *zrazení socialismu většinou vůdců, obrproletářů a sekretářů*. Jakmile toto dobře uvelebené panstvo poznalo, že socialism počíná se na Východě uskutečňovat, že Marx přestává býti heslem a teorií a stává se v Leninovi činem, ze sobectví a ze zbabělosti uteklo před skutky a zradilo proletariát.

Pánové, jimž Marx byl nedotknutelným Písmem svatým, nevěděli před válkou nic o tom, že diktatura proletariátu, kterou Marx poprvé vyslovil, je „nedemokratická cesta“; dnes, kdy diktatura proletariátu stala se v Rusku skutkem a zvítězila a jest na pochodu do celého světa, dnes ji prohlašují za „nedemokratickou“.

Slovo bojuje proti činu, mluvkové socialismu proti tvůrcům socialismu, taková je situace v této chvíli, ale nepochybujeme, že to vyhraje čin a proletariát, kdežto mluvky stihne zasloužená odměna.

Čím je dnes smečka dohodových diplomatů a kapitalistů proti vítěznému Rusku? Bublinou. Co může dnes buržoazie

proti opačné vůli proletariátu? Moc dělníkova je téměř neobmezená, jakmile si ji dělník uvědomí.

V boji o Rusko neběží jen o záchranu první socialistické republiky, nýbrž o mezinárodní osud socialistické myšlenky, má-li vytrvati na cestě činu anebo znova státi se pouhou agitační frází. Nevěříme již v tuto druhou možnost, protože pro socialism nepracují jen jeho dobří synové a stoupající třídní uvědomění proletariátu, nýbrž i rozjetá kola neúprosného vývoje. Nepřibývá jen zdravé mladé vůle k radikálnímu roztrhnutí ztrouchnivělého uzlu, vzrůstá i chatrnost uzlu: kapitalistický systém sám se rozpadá a buržoazie je v koncích, poněvadž není již vedena velikou myšlenkou, nýbrž jen strachem o své koláče bez práce. Zhyne sobectvím, kdežto proletariát vyhraje to svou schopností obětovat se, bojovat, strádat, krvácet, umírat za svou věc a budoucnost lidstva.

Ale právě proto, že žijeme v kritické chvíli, že žijeme přímo v konečné světové revoluci sociální, musí nám jíti o každého poctivého proletáře, o to, abychom vším úsilím paralyzovali vliv podvodné žurnalistiky a sociálpatriotické ofenzívy.

Každý proletář musí to slyšeti: *V Rusku rodí se opravdu nový svět, nový život, nový pořádek.* To už před více než rokem prohlásil Pavel Birjukov, přítel Tolstojův, vzdálený stejně bolševictví jako nepoctivosti, a v tomto směru ani dr. Šmeral, ani Olbracht, ani Vajtauer nemohli nám říci nic nového. Jaké chyby se v Rusku staly v jednotlivostech, je velmi lhostejno, jaké nesnáze má Rusko s následky války a revoluce, je pochopitelné. Metoda ruská v podstatě zůstává tím nedotčena. Diktatura proletariátu a republika rad, toť směrnice poctivých socialistů celého světa.

Naši političtí lháři a podvodníci z raníků i večerníků nezameškají sebemenší příležitosti, která se jim naskytne, aby mohli pokračovati ve svém řemesle padělatelů, stejně marném jako průzračném. Sypou statečně písek do očí čtenářům, ale zaslepovati dají se dnes již jen ti, kdož chtějí býti slepí, kdežto poctivý proletariát jest již svou uvědomělostí a svým zdravým rozumem chráněn před tímto pískem podvodníků a vidí stále jasněji.

Koncem minulého měsíce přinesly noviny zprávu ze sjezdu Třetí internacionály, že sjezd vyslovil se proti úplnému zavržení parlamentu, a připojili hned k tomu poznámku, co prý tomu řeknou naši komunisté, kteří parlamentarismu a — ministerialismu (šikovně dodáno) nemohou přijíti na jméno.

Nemajíce dosud úředních protokolů sjezdových, jimž jedině mohli bychom uvěřiti, nevíme ovšem, na čem sjezd Třetí internacionály skutečně se usnesl. Nicméně znajíce mínění nejspolehlivějších činitelů Třetí internacionály, považujeme za velmi pravděpodobné, že sjezd skutečně vyslovil se pro účast komunistů v parlamentech. Ale vyslovil se tím pro parlamentarism nebo dokonce ministerialism? Jen ten, kdo o programu a účelu Třetí internacionály nic neví, mohl by se něco podobného domnívati a jen žurnalistický podvodník (například v Českém slově) může něco podobného tvrditi.

Komunisté jsou a přirozeně musí býti jednotni v odsuzování měšťáckého a „demokratického“ parlamentarismu, jinak nemohli by býti pro diktaturu proletariátu a vládu rad. Spornou otázkou mezi nimi může tu býti toliko otázka taktická: mají-li komunisté parlamenty vůbec ignorovati anebo mají-li je sabotovati jako jejich členové. Soudíc podle novinových zpráv, vyslovil se sjezd pro druhou možnost, a my čeští komunisté domníváme se, že jednal správně, aspoň z hlediska některých států, k nimž patří i Československo.

Tedy chce-li věděti České slovo anebo jiný počestný žurnál, co říkáme sjezdovému usnesení (stalo-li se ovšem), zde naše odpověď: *Účast komunistů v parlamentech za tím účelem, aby tento zdroj šálení lidu sabotovali a podvod „demokratického“ parlamentarismu z jeho vlastního sídla odhalovali, je potřebná a užitečná.* Tak také a nejinak myslí to všichni čelní „zastanci parlamentarismu“ v Třetí internacionále. O nic jiného komunistům nejde a jíti nemůže a „ministerialism“ nemá s touto věcí vůbec co činiti: to je otázka pro sociál-patrioty, nikoli komunisty.

Sjezd Třetí internacionály rokoval o věci patrně hlavně následkem roztržky, která nastala mezi komunisty německými a souvisela nemálo s touto taktickou otázkou. Je nesporno, že mnoho důvodů mluví proti účasti komunistů v parlamentech a mnoho důvodů pro tuto účast. Kdo poznal korupční vliv parlamentárního ovzduší i na povahy čestné, nepodiví se těm, kdož nechtějí o těchto peleších podvodu a korupce ani slyšeti. Kdo však současně ocenil, jakou tribunou a jakým opěrným bodem pro revoluční páku mohl by býti parlament pevnému hloučku nekompromisních komunistů, ten uváží všecko dobře, zejména poměry ve vlastní zemi, než vysloví se proti účasti.

Nutno také uvážiti toto: Staří socialisté přicházeli do parlamentů s pěknými teoriemi a programy, ale s malými zkušenostmi a s naprosto nejasnými a kolísavými názory na socialistickou politiku v praxi. Tak nevědouce si rady ani v nejhlavnějších otázkách, neznajíce cesty k činu, šli všemi cestičkami kompromisů, až zabředli úplně do reformismu a sociálpatriotismu, až zhloupli a zkazili se na úplné loutky buržoazie. Dnes je jinak. Čistý komunista může jíti v základních otázkách jen jedním směrem, a to je směr socialismu činu, směr kontrolovaný přísnými očima Třetí internacionály a snadno kontrolovatelný i domácím proletariátem. Teze Třetí internacionály jsou tak jasné a přesné, tak nepružné, že se nedají vykládati protilehlými způsoby. Komunista v parlamentě nemohl by svých voličů dlouho klamati.

Je-li možno, aby některá sociálně demokratická levice,

stojící na půdě Třetí internacionály, ale sledující přitom nějakou prozatímní taktiku, dovedla po jistou dobu hráti dvojakou úlohu a v této úloze ztratila třeba i politickou poctivost, aniž by to bylo všeobecně pozorováno, — pro čistou stranu komunistickou je to nemyslitelno. Ta musí jíti přímou cestou nebo ztratí smysl své existence. A tu myslíme, že tento fakt sám o sobě je postačitelny, aby komunistický hlouček v parlamentě udržel v čistotě a svěžesti, jichž je nezbytně třeba, aby dílo sabotáže a odhalení se dařilo.

Přineseme později delší články k otázce účasti komunistů v parlamentech; dnes chtěli jsme jen upokojiti pány žurnalisty, kteří když už nic jiného nezbyvá, rádi by aspoň zkonstruovali rozpor mezi námi a soudruhy ruskými.

Falšující řeči, projevy, skutky a všechna opatření soudruhů ze sovětového Ruska, rádi by z nás učinili slepé radikály a rozpálené hlavy, kdežto je vylíčili již jako oportunní politiky, kteří už i parlamentarism schvalují a za chvíli vrátí se také do lůna měšťácké „demokracie“.

Je v tom jistý pokrok, svědčící o tom, že sověty jsou před branami, ale je to stále ještě zcela obyčejný podvod.

V Praze 18. srpna 1920

Soudruzi,

především jako úřadující místopředseda Ústřední rady Svazu komunistických skupin v Československé republice, právě založeného, dříve než to bude moci učiniti Ústřední rada sama, děkuji vám prostě a bratrsky za krásný váš dar i mužná vaše slova. Potřebovali jsme obého.

Proti všem, všemi snižování a pomlouvání, bez materiálních prostředků — dosud jen čeští soudruzi američtí, staří naši druhové v boji za revoluční socialism a dnes čistí komunisté, pomohli nám větším penízem pro náš tisk — dereme se vpřed, zachraňující v naší republice, kde všecko rychle se zvrhne a zbahní, ideje Třetí internacionály a čistý program komunistický před oportunními politiky.

Váš čin a vaše slova posílily v rozhodné chvíli, kdy stojíme před založením čisté komunistické strany, naši chuť k těžké práci a vzbudí nejradostnější, nadšený ohlas v řadách našich horníků, tkalců a všech ostatních našich dělníků rukama i mozkiem. Tvoříme stranu revolučního komunistického proletariátu (a nikoli nějakých intelektuálů, jak vám bude řečeno) a proletariát v Československé republice to bude, který vašeho činu nezapomene.

Mohu vám upřímně říci, že většina z nás teprve po dlouhém a úporném vnitřním zápasu, když překonala starou ideologii a předsudky, které po převratu z 28. října zmocnily se téměř celého národa, postavila se pod rudý prapor Třetí internacionály. Neučinili jsme toho lehkomyšlně, nýbrž po zralé úvaze, teprve když jsme logickým přemýšlením i poučení událostmi se přesvědčili, že jen *socialism činu*, jak jej sovětská Rus vytvořila, povede nás k dávnému našemu cíli. Budete-li pročitati Červen od 1. čísla druhého ročníku, uvidíte, jak dlouho jsme tápali, jak těžce jsme se probouzeli, ale také jak pevně a jasně přihlásili jsme se

konečně k Internacionále činu, odvodivše z toho všechny osobní důsledky. Za tuto etapu poznávání se však věru nestydíme: probojovali jsme se k socialismu činu, a náležíme mu proto tělem i duší; jiní přijali jej v cizině, jak se zdá, rychle a beze skrupulí, ale když se vrátili domů, topí se v lhostejnosti nebo v oportunismu. Žlab jest jim milejší než revoluce.

Od té doby vykonali jsme veliký kus poctivé práce; o tom může vás přesvědčiti již vztek, s jakým odpůrci socialismu denně nás napadají a snižují. My první bez kompromisů a pro každého jasně prohlásili jsme u nás čistý komunism. Hlavně naší zásluhou vyjasnily se aspoň trochu zmatené pojmy a jak proletariát, tak buržoazie naučily se viděti v sovětské Rusi něco jiného než „bolševické peklo“. Přivedli jsme k Třetí internacionále poctivý proletariát, který byl jednak mimo strany, jednak dusil se ve straně národně sociální; přivedli jsme proletariátu řadu inteligentních spolupracovníků, vnesli jsme nového ducha do mládeže.

Konali jsme svou povinnost, nechlubíme se tím, ale musíme to dnes připomenouti a vám říci, poněvadž budete v nejbližších dnech všemi našimi protivníky zpracováváni proti nám. Bude vám jednou řečeno, že jsme ztřeštěnci, básníci, intelektuálové, generálové bez vojska, jindy že jsme podvodníci, agenti provokatéři, nadháněči kapitalistů, notoričtí alkoholikové atd. atd. Bude mezi vámi proti nám využito všech prostředků: jedni budou vás přemlouvati ze strachu, druzí ze stranického egoismu. Zahrnou vás lichocením a nás před vámi pomluvami.

Je věcí vaší socialistické zralosti, abyste řeči pouštěli jedním uchem dovnitř a druhým uchem opět ven a abyste hledali skutky a fakta. Pokud běží o naše osoby a o Svaz komunistických skupin, jedinou čistě komunistickou organizaci v naší republice, nepřemlouváme vás k ničemu, toliko vás předem upozorňujeme na to, co bude.

Vy víte, že vedle nás jsou čistě komunistické živly také v levici strany sociálně demokratické. Žili jsme s touto levicí až dosud v dobrém poměru a nechceme na něm nic

měnit. Naše chování k sociálně demokratické levici bylo a bude naprosto loajální, třebaže bylo a je nám často uložiti si v tomto poměru veliké sebezapření, poněvadž jednotlivci z levice pomlouvají a snižují nás nejen doma, nýbrž i *za hranicemi*. Jinak však je pro nás již jisto, že tato levice nevytvoří ani po sjezdech strany sociálně demokratické, ani ze strany, ani vedle strany stranu čistě komunistickou a že založení čistě komunistické strany jest i v našich poměrech nezbytností, má-li se zabrániti úplnému zbahnění komunistického hnutí v parlamentární politice.

Považoval jsem za nutné říci vám těchto několik informativních slov o nás, poněvadž jste přišli především za námi a skutkem vyslovili nám svou důvěru. Buďte ujištěni, že této vaší důvěry nezklameme a že naše skutky nebudou jiné než naše řeči a články.

Ale v zájmu naší společné komunistické věci chci a musím vás upozorniti na to nejdůležitější: na půdě naší republiky bude vám teď podstoupiti těžkou zkoušku ohněm, či lépe snad řečeno: vodou. Až dosud všem se to dělo, stane se to také vám, vám snad především, poněvadž budete považováni za nejnebezpečnější měšťáckému pořádku v republice.

Nekonečné řečnické proudy svezou se na naše hlavy; řeči sladké i přísné, řeči diplomatické, ministerské, generálské, poslanecké i agitátorské budou vás v dobrém i špatném úmyslu vábiti, mámiti, oslepovati. Vyslechněte je klidně; my jich už vůbec neposloucháme a nečteme. Poznáte brzy, kdo mluví hloupě, protože je to jeho diplomatická povinnost, protože je zavázán Dohodě (tomu spiknutí mezinárodních kapitalistů, bohudík již ochromenému), protože ze svého místa nemůže jinak mluvit. A poznáte také brzy, kdo lže a podvádí z egoismu stranického nebo třídního.

Věnujte jeden týden pilné četbě všech našich deníků a večerníků, uvidíte, že naše žurnalistika nebyla nikdy tak prolhaná, nestoudná jako dnes, a učiníte si pak také úsudek o tom, jak prolhaný a nestoudný je náš takzvaný politický svět.

Vy ovšem víte již proč. Světový zápas buržoazie a proletariátu o moc jest v plném revolučním proudu. Ti, kteří chtějí zachrániti měšťácký a kapitalistický pořádek, napínají všechny síly, aby postup socialismu činu z Východu zastavili. Největší překážkou socialismu je však zaslepenost a nevědomost davů, a proto měšťáčtí a sociálpatriotičtí diplomaté, politikové a žurnalisté dnes tak lhou, podvádějí, zkrucují pravdu, zapírají pravdu, brání pravdě, pomlouvají a znemravňují — zkrátka zaslepují lid a vrhají mu denně mračna písku do očí.

Nezapomeňte na to! Z Ruska přišli již mnozí plni nadšení, ale v republice keřasů a politiků ochladli, dali se svéstí nebo založili ruce v klín.

Nepřemlouváme vás, nelákáme vás do našich řad, máme k vám jen jedinou prosbu:

Vytrvejte ve svém přesvědčení děj se co děj! Věříte, že toliko socialistický stát může spasiti proletariát a také náš národ, vytrvejte pevně v této víře a jednejte vždy pouze tak, jak vám káže vaše přesvědčení. Bojovali jste za svobodnou Československou republiku a víte, že nezvítězí-li mezinárodní revoluční socialism, stane se náš národ vazalem mezinárodního kapitálu a naše republika bude při nejbližší válce roztrhána. Napomáhejte tudíž na každém místě socialismu činu, buďte s uvědomělým proletariátem, tak jako uvědomělý proletariát v Československé republice bez rozdílu národností bude s vámi. Vytrvejte!

Ať žije a vzkvétá sovětská Rus!

Ať žije a panuje Třetí internacionála!

Ať žije socialistická republika československá!

Týdeník Československé sjednocení, orgán několika pokrokových inteligentů, o nichž možno předem říci, že vývoj revoluce zatlačí je úplně napravo, zacitoval si úryvek z kteréhosi mého článku z roku 1907, v němž se mluví o dvojím patriotismu, řvavém a přirozeném, a o „hudbě budoucnosti“, svobodném a krásném člověku ve svobodném a krásném národě.

České slovo cituje patrně s úmyslem dokázati rozpor mezi tím, co jsem psal před třinácti lety, a tím, co hlásám dnes. Kdyby však tohoto rozporu bylo v tomto nebo jiném případě, jistě bych se zaň nestyděl: žijeme, abychom se opravovali, a člověk, který dnes bude v celku i v podrobnostech tvrditi totéž, co tvrdil před deseti nebo patnácti lety, bude nám spíše podezřelý než sympatický.

V daném případě nevím však, co bych měl odvolati z citovaného úryvku, nesmýšlím jinak o patriotismu ani nemám jiného ideálu lidstva: vyjadřuji se toliko přiměřeněji dnešní době a pro politický ideál nezapomínám politické skutečnosti.

Ano, snili jsme — a nebyli jsme sami — o svobodném, zdravém a krásném člověku ve svobodném, zdravém a krásném národě, snili jsme o federaci takových národů, snili jsme nejčistší sen anarchistický a — psali jsme krásné, nadšené, libozvučné články pro radost buržoazie, která má vždycky radost z neškodných idealistů, a pro radost proletariátu, který nás také rád poslouchal — se založenýma rukama. Někdy jsme si zabouřili proti vlažné, maloměšťácké inteligenci i proti oportunistu největší dělnické strany, tu a tam zasadili jsme dobrou ránu svým pérem. Hrstka byla nás všude, v každém národě; popsali jsme mnoho papíru, pronesli jsme mnoho stejně libozvučných přednášek, byli jsme vestálkami sociálního ideálu — ale skutečnost šla přes nás, skutečnost drsná a velitelská, ubývalo nás spíše, než přibývalo, a skutečnost bez překážky hnala lidstvo — do světové války.

Tedy odsunula třemi rázy náš ideál svobodného člověka ve svobodném národě do nedozírné dálky. Prvním rázem: když otrocká většina uposlechla povelu lupičských a krvežíznivých pánů a lid vrhl se proti lidu. Druhým rázem: když zřítily se všechny iluze, že porážka německého imperialismu zničí imperialism vůbec a že vládnoucí třídy budou dobrovolně kapitulovati v boji o svá sociální a hospodářská privilegia. Třetím rázem: když ruská revoluce ukázala nám cestu k osvobození proletariátu a provedení socialismu a my byli nuceni uznati, že nový pořádek možno zahájit jen komunistickou diktaturou.

Těžko jsme se smiřovali s těmito třemi fakty, třebaže již před válkou jsme počali cítiti, že je to vlastně velmi pohodlné býti vestálkami ideálu, že naše svobodářská ideologie znamená pro skutečnost jen negaci a libozvučnost našich článků a přednášek zaniká v politickém životě jako v poušti. Z povýšeného místa idealistů srazila nás skutečnost velmi brutálně k zemi, ale bylo to zdravé pro nás.

Nepozbyli jsme svého ideálu, věříme dnes snad více než kdy jindy, že přece jednou budou všichni lidé svobodní a všechny národy svobodné, neboť tam, kde dříve husté mlhy dělily nás od našeho cíle, dnes přece jen rýsuje se přirozená další cesta vpřed. Ale víme, že i tento nový oddíl cesty lidstva k harmonické společnosti mezinárodní bude stejně těžký a brutální, jako byly oddíly předešlé, a že silný náš idealism nesmí zbaběle ustupovati před drsnými prostředky skutečnosti, máme-li přispívati k uskutečnění socialismu i skutky a nejen krásnými slovy.

Věříme rádi, že dříve jsme mluvili lahodněji než dnes. Víme, že bychom se zavděčili náramně mnoha lidem a zejména naší maloměšťácké inteligenci, kdybychom anarchistickou ideologií potírali rodící se socialism činu a odsoudili sami sebe k povýšenému bidélku, z něhož se tak pěkně zpívá o ideálu. Ale věříme zároveň již, že bychom zradili svůj ideál, sebe, proletariát, socialism, kdybychom z ideologického zaujetí couvli před skutečností, která rodí první historické činy socialistické.

Tato skutečnost nám káže, abychom především vzdali

se liberalismu v jakékoli podobě, chceme-li dosíci socialismu. Již před válkou mnozí z nás tušili, že třídní proletářský stát socialistický bude nezbytnou etapou na cestě k společnosti socialistické, neznající již tříd ani státu. Dnes je takový stát prvním cílem mezinárodního proletariátu, a my, i kdyby naše svobodářské cítění sebevíce tomu se vzpíralo, nemůžeme popřít práva skutečnosti, která k socialistickému státu kráčí a socialistický stát buduje.

Poznali jsme dostatečně, že nic podstatného ze socialismu nedá se provést jinak, než když moc buržoazie bude úplně zlomena a protivníci socialismu vyloučeni z diskuse a spolurozhodování ve státě čili než když demokracie měšťácká bude úplně nahrazena *demokracií proletářskou*. A poznali jsme také, že vítězství socialismu může býti zabezpečeno toliko *jednotnou komunistickou výchovou* proletariátu, která bude v socialistickém státě ihned na všech stranách zahájena.

Socialism byl v minulých desetiletích dostatečně probádán, prodiskutován, připraven a proset, dnes přišla doba skutků a vítězného nástupu těch socialistických myšlenek a metod, které osvědčily největší životnost a nejlépe odpovídají sociální a hospodářské skutečnosti. Nemůžeme z ideologického vzdoru plouti proti vítěznému proudu, chceme-li pozitivně pracovat pro socialism, chceme-li se zúčastniti stavby socialistického státu a popřípadě svým měkčím, laskavějším a méně dogmatickým duchem mírniti nezbytné jeho strohosti.

Právě ti měšťáci, kteří proti nám zdůrazňují ustavičně „cestu vývojovou“, mají nejméně práva vytýkati nám, že jsme zradili svůj ideál společnosti svobodné a harmonické, když se podrobujeme skutečnosti a uznáváme, že se k ní dostaneme toliko po etapách. Také vaše měšťácká demokracie byla, pánové, takovou etapou, ale končí a přichází etapa následující, demokracie proletářská.

Demokracie měšťácká byla v nejlepším případě jen zastřenou, liberalisticky natřenou diktaturou buržoazie; proletariát, který je veden nesobeckou myšlenkou socialistickou — a jen proto zvítězí —, nemá důvodu, aby nut-

nost své přechodní diktatury zastíral: je nezbytná, vědecky zdůvodněná, čirá a cílevědomá, její počátek, úkol a konec jsou předem stanoveny.

Nejsme ostatně ani dnes ještě dogmatiky a byli bychom ochotni dáti se jinou cestou, kdybychom ji znali. Ukažte nám možnosti jiné etapy, stejně jasné, proveditelné, odpovídající skutečnosti, zkrátka praktické, a podnikneme všecko, abychom tento přechod z kapitalistického pořádku k socialistickému u nás zajistili. Ale vaše „demokratická cesta“ je dnes už jen podvod a pochybujeme, že byste si dovedli vymysleti něco jiného, i kdybyste měli dobrou vůli, když ani z dlouhých desetiletí myšlenkového varu socialistického nic jiného, stejně praktického, bezpečného a rychlého, nevzešlo, kromě krásných teorií.

Sociální revoluce vyvíjí se dnes přirozeně jako výslednice dlouhého zápasu mezi ideálem a skutečností; tento zápas, celá předchozí socialistická *evoluce*, je pro dnešek skončena, a nastala doba skutků, doba socialistické *revoluce*.

Této revoluce nechceme, nemůžeme, nesmíme zraditi. Měli jsme tvrdé hlavy; ale skláníme je pokorně před majestátem této revoluce, před vůlí proletariátu, vykoupenou nesmírným utrpením: s ním a v něm budeme bojovati za ideje jeho Komunistické internacionály, které jediné mají dosti vnitřní síly a dosti kořenů ve skutečnosti, aby se mohly proměnit v činy, aby se ztělesnily, aby zrodily socialistický stát.

Socialistický stát je první náš cíl, uskutečnitelný jen po úplné porážce buržoazie a udržitelný jen jednotnou komunistickou výchovou lidu. Sociální a hospodářská spravedlnost musí býti předem provedena, než se počne opět mluvit o svobodě, ovšem nikoli už o takové svobodě, jak jí rozuměla buržoazie.

Diktatura proletariátu, která zlomí moc buržoazie a zavede jednotnou komunistickou výchovu lidu, uskuteční socialistický stát. Socialistický stát provede sociální a hospodářskou spravedlnost. Sociální a hospodářská spravedlnost, mezinárodně provedená, zajistí světový mír a svobodu všech národů: pak teprve ideál svobodného, krásného a zdravého člověka bude na dosah ruky.

Tedy naše literární a umělecká mládež má konečně opět svůj měsíčník, totiž list, jež si sama rediguje. Rodil se náramně dlouho, hledal nakladatele i jméno, dlouho si vybíral, až přebral: hlavně jméno nemá nejšťastnější — ale to je konečně zcela vedlejší věc. Důležitější jest, že proti zaniklé Republice znamená Orfeus pokrok: projev jednotnější, ukázněnější, formou i obsahem zralejší.

Redakce praví na obálce: „...počínáme svou činnost v době, kdy řada listů¹ zaniká, zdolána překážkami. Těm chceme čeliti, poněvadž věříme v nezbytnost časopisu, jenž by soustřeďoval kolem sebe všechny pracovníky nové generace umělecké dnes nastupující.² Náš měsíčník nemá politických tendencí, přinese-li příspěvky i vysloveně tendenční, je to proto, že zájem nového umění je těsně sepat s veškerým děním přítomného světa a života. Pro nás rozhodují tu pouze umělecké kvality.“

Z hlediska literárního má tato všeobecná zásada svůj smysl. Novému literárnímu umění jsou u nás programově přístupny toliko dva týdeníky: Cesta a Kmen. Ale Cesta jako výdělkový podnik měšťácký pěstuje především všeho- chuť a nové umění může do svých sloupců vpašovati jen ve formách nejmírnějších, kdežto ve Kmeni překáží menšině mladých spisovatelů komunistický směr podniku. Politicky neutrální půda nemůže tu ovšem nic pokaziti, naopak: vytrvá-li Orfeus, ukáže postupem času i na svých stránkách, na které straně je plodnější idea a z které strany přichází silnější obrodný proud. A že v tomto směru bude redakce loajální, o tom svědčí jména redaktorů (Ladislav Vladyka a Karel Teige), jakož i ten fakt, že první číslo zahajuje báseň Josefa Hory, jejíž tendenční zřetelnost je nepochybná.

Z hlediska výtvarného umění nabude Orfeus sotva vět-

¹ Kterých není škoda. — Pozn. red.

² Dovolili jsme si zde přehoditi poněkud slovosled v duchu našeho jazyka. — Pozn. red.

šího významu, nezanikne-li Musaion. Jednak nedisponuje takovými finančními prostředky, aby mohl přinášeti četné reprodukce a přílohy, jednak výtvarná mládež za ním stojící není dosud tak vyhraněná a zralá umělecky, abychom mohli čekat z této strany více než v Musaionu, který zůstává reprezentačním a kriticky výběravým orgánem moderního výtvarného umění českého.

Literární obsah prvního čísla je velmi dobrý a dobře charakterizuje nový rodící se směr slovesného umění českého, který je zároveň směrem tvárně nejradikálnějším. Jsou tu krásné básně (J. Frič, Jar. Seifert) i prózy (Vl. Vančura, A. Hoffmeister) nejmladších vedle zmíněné již básně Horovy a prózy K. Čapka. Mladí obstarávají si také stručnou kritiku literární, výtvarnou i hudební. Je dobře, že tu nechybí ani dr. V. Nebeský (článek o Goghovi), náš jediný umělecký kritik a historik evropské úrovně.

Z reprodukcí nejvíce znamená lyrické zátiší zemřelého Bohumila Kubišty, k jehož umění hledí mládež právem s největší úctou. Jen aby se také učila u něho hloubavosti a kázni!

Bylo by předčasno usuzovati již dnes o tom, jakého rázu bude tvrdý umělecký čin, které se zrodí jednou z lyrické měkkosti a tvárné vynalézavosti oněch mladých, kteří patrně vtisknou Orfeu svou pečeť. Skutečný umělecký čin určován je vždy nitrem básníkovým i jeho dobou. Víme-li, že naše doba je dobou sociálních zápasů, a věříme-li, že tyto zápasy v celé síle potvrzují až do jasného rozřešení revoluční otázky, známe jednoho činitele. Druhý, nitro básníkovo, rozhodne se, jakmile bude zralý k činu, dle své povahy, negativně nebo kladně, pro pasivitu nebo aktivitu, pro minulost nebo budoucnost, pro měšťáctví nebo nový svět. Přejeme mladým spisovatelům, aby nezůstali hluší k problému doby a aby neodpovídali na jeho naléhání měšťácky: ani negací, ani pasivitou, aby nebyli těmi, kterým v umění stačí hra a v myšlenkovém světě „povzneseně“ opatrné filosofování, aby se dovedli celí dáti budoucnosti. A Orfeu přejeme, aby byl hodně dlouho mladý.

Není tomu dávno, co jsme v redakci hovořili při jisté příležitosti o „skupině“ stojící za Československým sjednocením. — Mimochodem řečeno, není to pravda, že jsem této skupině věnoval *několikrát* pozornost v Kmeni a Červnu, nýbrž jest jen pravda, že jsem použil záludné citace jejího týdeníku k tomu, abych vyložil v Červnu pohnutky, které mě — a nejen mě — přivedly od anarchismu k dnešnímu komunismu. Nemyslím prostě, že skupině stojící za Československým sjednocením třeba věnovati mnoho pozornosti. — Nuže, při zmíněné příležitosti pronesl kdosi mínění, že Em. Čapek jest nejserióznějším členem této skupiny. Za několik dní poté vyšel jeho článek proti mně, aby ono mínění důkladně vyvrátil.

Ubohá inteligence, jejíž „nejserióznější“ člověk prospi-kuje svou polemiku pražským klepařstvím a uličnickým pokřikováním, odkoukaným u protirevoluční žurnalistiky, počínajíc degenerovanou Moderní revuí až po Večer, ničemný od narození! Hrdá na svou školenost, na své vědomosti, na své argumenty plné citátů a cifer, vypadne tato inteligence ihned ze své důstojné úlohy a stává se zuřivou, jakmile má přiznati barvu.

Jistě slova pravice, střed, levice jsou pouhé etikety, jistě záleží především na tom, kdo má pravdu, ale život politický jako jiný vynalézá tyto etikety, aby ve zmatku idejí dělal jistý pořádek, a snad i proto, aby znemožňoval především zbabělé inteligenci sedati na dvou nebo třech židlích. To se rozumí, pravdu mají jedině ti, kdož v bohorovné póze kritických duchů trůní nad mrzkou vřavou a pronášejí z učeného vysoka své neomylné soudy. Ale my, kteří máme trochu zkušeností s všelijakou čeládkou, především však dlouhou zkušenost o tom, jak právě talentová inteligence dovede při troše obratnosti švindlovati argumenty napohled nejvážnějšími a pod povrchem objektivnosti býti nejstraničtější, zůstáváme velmi chladni k pravdám zvy-

soka pronášeným i k jejich „ovoci“ a říkáme si: po skutečích poznáme je, po jejich díle. Dokud toho neuvidíme, budeme věřiti především staré zkušenosti, že tento druh bohorovného panstva končí v kritické chvíli vždy u reakce.

Máme spoustu inteligence, která si říká socialistická. Jak to tedy, že ve všech socialistických stranách chybí odborní pracovníci, že v jejich kulturních institucích není pravého života a — jsou-li snad i strany vinny — jak to, že netvoří se odborné kroužky a skupiny socialistické inteligence, které by aspoň snášely materiál pro socialistický stát a které by pro socialistický stát připravovaly to, co nebylo připraveno pro naši politickou samostatnost před převratem? Jak to také, že této inteligence neuvidíte mezi lidem, leda na parádních přednáškách?

Ale co by pánové připravovali materiál, pracovní skupiny, instituce pro socialistický stát, když věří, že „mnohem nebezpečnější jest liberálům legální postup, svízelná cesta zákonodárná...“, že „důsledné změny daňového zákonodárství, plánovitá socializace s postupným vyvlastňováním dle hospodářské účelnosti, změna práva dědického a jiná opatření bez romantického hávu nelegálního zasáhnou privilegia v samém srdci metodicky a daleko účelněji než divé bolševické experimenty...“ Mezi těmito učenými a našimi plochými názory není opravdu možná dohoda, — o čemž jsme nikdy nepochybovali a také se o to nesnažili.

Dvě leta legálních snah o sociální, hospodářské a kulturní reformy, sto let vývoje v Americe, padesát let demokracie francouzské nepřesvědčily jich, tedy ani my jich nepřesvědčíme, i kdyby nám o to šlo, že jediným způsobem, kterým možno se přiblížiti k provedení toho, jest jen diktatura proletariátu.

Je mi náramně lhostejno, považuje-li Em. Čapek můj názor, že socialism byl v minulých desetiletích teoreticky dostatečně připraven, za povrchní. Pro tuto kastu pokrůčkářských hnidopichů není nikdy nic připraveno a hotovo, čeho sami nevynašli. U nás podle nich byl by socialism připraven k akci, až několik nemastných neslaných doktůrků a profesůrků nebo strana půltřetího modráčkovce

dali by si patentovali nějaký „český socialism“, ale ani z tohoto mračna nebyl by déšť, protože pro tento druh mudrců není cesty k akci. „Tuhá práce intelektuální“, kterou tito „lidé dobré vůle“ konají, není nic jiného než činnost podkopná, rozrušovací, otravování socialistických studní maloměšťáctvím.

Jistě není marxismus jedinou formou socialismu, jistě není bolševictví jediným výkladem marxismu — o takových pravdách může Em. Čapek poučovat své akademické spoluvůrce Sjednocení, nikoli nás —, ale je náramně lhostejno, kolik forem socialismu, kolik teorií a názorů zůstalo na papíře: proletariát a skuteční socialisté budou se řídit toliko těmi, které se osvědčily, které ukázaly svou životnost, schopnost pozdvihnouti masy a státi se základem socialistické akce.

„Naši bolševici neradi slyší rozhovory (?) o hospodářských výsledcích ruského pokusu socializačního; takové věci jsou pro ně vedlejší a příliš nudné,“ hlásá E. Č. Takovou pomlouvačnou metodou operuje se proti nám po měsíce a podle ní poznáte všechny ty budoucí protirevolucionáře, i kdyby se dnes ještě tvářili sebesocialističtěji.

Nevyhýbáme se hospodářským otázkám, ale nevejdeme také na podvod, který se páše s ruskými „hospodářskými výsledky“, nebudeme mluvit o buchtách, když těsto teprve kyne a pomalu kyne. Nestavíme proti vašemu „bolševickému peklu“ svého „bolševického ráje“, nevychvalujeme proti vaší ubohé, dnes tak bezmocné demokracii měšťácké demokracie proletářské jako ideální, pokojné, hladké a líbezné cesty, konstatujeme prostě jen bezmocnost oné a jedinou možnost pro socialism na této. A tvrdíme, že s tou vaší demokracií měšťáckou, jejímž principem je diskuse, tj. žvanění v parlamentech a anketách, a koalice, tj. skrytá diktatura buržoazie a reakce, že s ní dojdeme k bankrotu a bezhlavému převratu, k reakci bílého teroru a do nových válek, které naši republiku zničí.

Hospodářský stav Ruska je neveselý, kdo to popírá? Jenže vy a s vámi všichni evropští reakcionáři křičíte, že tento stav zavinili bolševici, kdežto nestranní svědkové nás

poučili, že jen komunisté byli schopni Rusko válkou a revolucí rozvrácené svou silnou rukou aspoň tak zkonsolidovati, jak dnes zkonsolidováno jest a jak by hlavně bylo, kdyby mezinárodní lupičská banda ustavičně nemařila jeho dílo výstavby. Naši ruští soudruzi dopouštějí se ovšem hrozného zločinu: udržují za strašlivých nesnází první socialistický stát již po tři leta proti náporu kapitalistů celého světa a chtějí jej i nadále za každou cenu udržeti. Ale definitivní soud o tomto zločinu pronesou dějiny, ne maloměšťáci z pražské klepárny.

Mezinárodní buržoazie je tak ničemná, že na jedné straně zabraňuje všemi prostředky sovětskému Rusku, aby se nemohlo věnovati vnitřní socialistické stavbě, ale na druhé vysílá své školené výhonky, aby dokazovali, že v Rusku není ještě socialismu. A stejný podvod jest, když jednou se komunistům vytýká, že chtějí vytvořiti socialistickou společnost rázem, a podruhé jsou komunisté stavěni na pranýř za to, že v tom nebo onom oboru nemohli vykonati dosud nic podstatně socialistického.

Ano, teoreticky je socialism dávno připraven, ale praktická socializace státu a světa je věc trochu jiná, je zdlouhavý, těžký zápas i s náhodnými překážkami, jichž teorie nikdy nemohou předvídati. A tento zápas právě musí jednou počítati nejen hubou v parlamentech, ale na půdě k tomu připravené diktaturou proletariátu. Kvazisocialistické panstvo od Vlastimila Tusara až po Emanuela Čapka mělo a má dosud příležitost ukázati nám skutkem, že tento zápas může se odehráti i jinak, i „legální cestou“ na půdě dnešní ústavy, — dokud neuvidíme však skutků, ponecháme si jen důvěru v to, co skutky již dokázalo svou schopnost zahájiti činorodý zápas o socialism.

Naši pasocialisté, kdyby nebyli reakcionáři rodem, měli by býti vděčni Rusku, že první podniklo tento zápas, tento historický čin nesmírného dosahu i pro ten případ, že komunisté budou poraženi. S úctou a láskou měli by hleděti k Rusku, zkoumati jeho život bez blbých předsudků o fanatismu ruských soudruhů a podobných pověrách a připravovati naši veřejnost na svět, který se rodí.

Jakými ciframi chce mě Em. Čapek přesvědčiti, že socialistická evoluce není prozatím skončena a že nenastala doba revoluce, protože revoluce komunistická to dosud jinde nevyhrává. Ale ani slova, ani cifry nesprovodí ze světa trvalého stavu sociální revoluce, ve kterém žijeme. Ten je faktem, a běží jen o to, jak se kdo k tomu faktu staví. Jedni — a k těm patří pp. z Českého slova — nemohou se již dočkati chvíle, kdy tato sociální revoluce bude znova zaškrvena — bude-li! —, kdy nastane opět „demokratický pořádek“, příznivý pokojnému spánku měšťáků, kariéře pohodlné inteligence a úspěchům maloměšťácké učenosti. Druzí doufajíce, že proletariát již nedopustí, aby měšťácký pořádek a hroutící se kapitalistický systém znova se upevnily, chtějí této revoluční doby využití k takovému posílení socialismu, aby žádná reakční vlna nemohla ho již na delší dobu odnésti.

Nemůže býti sporu o tom, že úspěchy i neúspěchy ruských komunistů mají veliký vliv na situaci v jiných státech. Politický svět je příliš hysterický, aby nepodléhal náladám a řídil se hlubšími úvahami, než jest naděje ve zdar nebo nezdar na jedné frontě. Nezapomínejme však, že eventuelní pád komunistické moci v Rusku neznamenal by ještě pád sovětské soustavy a že ani pád sovětů neznamenal by definitivního úspěchu reakce. Všichni, kdož usilují o vnější i vnitřní porážku sovětového Ruska, zapomínají, že poražená Rus sovětská stala by se dvojnásobně posvátným symbolem sociální revoluce pro mezinárodní proletariát. Nový, strašlivý rozvrat, který by v Rusku následoval, nepřispěl by jistě k tomu, aby měšťácká demokracie byla oblíbenější.

Pánové zapomínají, že všechno to nenávistné štvání proti komunistům, které zejména u nás bují, ač právě u nás komunisté jsou pravými beránky vedle svých zuřivých protivníků, kteří již podobají se vzteklým psům, připravuje půdu tomu, co by pánové přece snad neradi viděli a z čeho by ani socialism nic neměl. Z jejich hlediska bylo by snad lépe, kdyby tolik nelhali, nepodváděli, neštvali a nešpinili, kdyby neprobouzeli tolik nenávisti ke svému měšťáckému

světu, nenávisti, které přestane takto býti cokoli svato v tomto státě. —

Československé sjednocení přiznalo barvu dřívě, než jsme mysli, a Em. Čapek se svými „salónními anarchisty“, se svým „kavárenským sportem“, zkrátka s celou výzbrojí pražských žurnalistických uličníků a pomlouvačů sestoupil šťastně až na tu úroveň, že mě obviňuje, jako bych si pěknými honoráři a protekcí u nakladatele kupoval spolupracovníky. Zařaduji tedy již dnes tuto společnost tam, kam jsem věděl, že patří, když vyšlo první číslo jejího týdeníku. Jinak se zholo nic nestalo a já s ní domluvil.

Byli bychom příliš skromni, kdybychom — bez dalších úmyslů — nechtěli prostě konstatovati, že zpočátku Červnu, a když předal beletrii Kmeni, pak hlavně Kmeni podařilo se soustřediti k sobě pozornost veškeré literární mládeže, která znamená dnes nějakou, větší nebo menší, naději naší literatury. Můžeme směle říci, že každý z významnějších mladých básníků moderních, nenarodil-li se v našich sloupcích, přišel si k nám pro křest, a vytrvalost, s kterou tak mnozí ustavičně odmítání u nás klepali, svědčí jistě o tom, že jsme měli pověst stejně vyběravých jako ochotných.

Není v tom záhady ani zázračné ruky. Je to prostý důsledek redakční praxe, která se nesnažila mísiti stařecké s rodícím se, ani nečinila kompromisů s čtenářským davem. Snažili jsme se také jíti jen jedním směrem, směrem dnešní moderny, a nebáli jsme se experimentujících. Zůstal-li někdo postupem doby stranou, stalo se to z politických důvodů, nikoli z důvodů literárních.

Půltřetího roku žili jsme tak ruku v ruce s novou rodící se modernou literární a v této době naplnil se, aspoň do jisté míry, náš literární sen z 1914, tak brutálně válkou přerušeny. Naše nová literatura je přibližně na těch cestách, na kterých chtěli jsme ji míti v 1914. Není to naše zásluha, ale je v tom kus naší práce.

Tím ovšem neříkáme, že jsme se vším náramně spokojeni, že nevidíme slabostí nové moderny, že je skutečně tak zdravá, svá, energická, jak jsme o ní snili. Ale téměř všechno, co dobrého se v naší beletrii děje, děje se na této straně, a nikoli na opuštěných a nepřátelských (literárně) březích.

Tvárné snahy nové moderny jsou známy, vybojovány, uznány; mládež jde za nimi. To neznámá však konec úsilí, konec průbojům. Nějakého terénu bylo dobyt. Teď běží o to, aby byl úplně probádán a zkultivován. Aby se proniklo do hloubky, aby se stavělo do výšky. Tu, více než

naše, číkoli kritika, bude rozhodovati především kvalita mladé generace. Jsou tu mladí lidé od 18—25, v jádru jest bezpochyby v nich již to, co z nich bude.

Nicméně kritická pozornost, kterou jim věnujeme, i když nepřidá jim talentu, nezmění struktury jejich organismu, aniž jejich osudu, může přece tu a tam zasáhnouti do jejich vývoje radou, vůlí, příkladem.

Tu — pojďme tedy již s barvou ven — chceme v dalších číslech Kmene pokusiti se o jistou změnu svého stanoviska k mladé beletrii. Je nám usnadněna tím, že literární mládež má dnes v Orfeu nejvlastnější svůj orgán, kde může pěstovati do všech důsledků artistní stránku nového umění. Nám však se zdá, že dnes už běží o něco jiného.

Dnešní doba sociální revoluce — u nás dosud velmi latentní — je jistě vhodna k tomu, aby i naše nejmladší moderna pokusila se rozbítí začarovaný kruh, v němž vězí literární umění, jsouc nejčastěji jen hrou, byť krásnou a vážnou hrou odbornou, pro útěchu nevelkého hloučku literárních interestů, a snažila se naplniti svá díla jasností a výživnými látkami, uchopitelnými širším lidem uvědomělých dělníků, zemědělců a vojáků a jim užitečnými. Tvárné zásady nové moderny jsou plny cenných předpokladů pro toto osvobozovací dílo.

Je to zcela v pořádku, že dnešní mladí básníci jsou veselí, vtípní, odvážní. Je to přirozené, že opěvají vedle svých milenek slunné dny, hlomozné ulice, věci prosté a technické a že experimentují s jazyka darem, rozmnožujíce jeho možnosti až do krajnosti a třeba nemožnosti. Vždyť jsme je chtěli míti zde, vždyť jsme rádi, že odhodili světobol, morbidní symbolism, pozlátkové estétství, a že když už se opičejí, aspoň to nezavání pačulím nebo levandulí dědečků. Ale teď bychom rádi, aby se rozpomněli na problém své doby, aby zanechali pouhých her a přiblížili se k budoucím zástupům. Vždyť jde i o jejich budoucnost: jistě nechtějí býti zapomenuti jednou s posledními hloupostmi, které provádělo měšťáctvo.

Tedy k věci: Počneme s básněmi, kterých je nadbytek. Z předchozích výkladů je zjevno, čeho chceme dosíci, když

oznamujeme, že příštím číslem *Kmene* počínajíc *přestáváme mladým poetům tisknouti básně, pokud 1. nebudou tvárně jasny a srozumitelný každému průměrnému čtenáři a 2. vědomě a přímo svým obsahem nepřihlásí se ideově k socialistickému světu a k sociální revoluci.*

Činíme pokus a víme, že je odvážný a že máme při něm jistou odpovědnost. Ale pokus musí býti učiněn, a především my jsme povinni jej učiniti, protože naše nechuť k tendenčnímu rýmování je známa a rovněž naše programová záliba v tvárném experimentu a stanovisko moderní.

Víme také, co bude následovati: budeme zaplaveni rýmovačkami, oslepeni máváním rudými prapory a rudými máky, básně stanou se v *Kmeni* bezpochyby řídkým hostem. Nevadí. Jiná literatura je nahradí, když pokus úplně selže.

Chceme ostatně pomalu sjednotiti ideově celý obsah *Kmene*; s básněmi, o které jest nejmenší nouze, činíme tedy i v tomto směru počátek.

Připomínajíce ještě jednou, že jde o *pokus*, který považujeme za nutný, který však v naší době může ještě selhati, prosíme mladé básníky, aby náš úmysl blahovolně si zapamatovali, aby nám předem prominuli omyly, jichž se bezpochyby nevyvarujeme, provádějíce svůj pokus, ale aby s námi také věřili v možnost moderního umění sociálního, promlouvajícího povzbudivě nikoli jen k jednotlivcům a kavárnám, nýbrž především k pracujícímu lidu.

DĚVEČKA BURŽOAZIE

(K výročí 28. října)

Vzpomínám si na jeden letní večer v horské dědině Bragoždě nedaleko Ochridského jezera. Seděli jsme tři čtyři sanitáři na jakési „verandě“ své marodky, odpočívali jsme po denním shonu a hovořili o věcech budoucích. Venku byla nádherná, pokojná noc, tisíce velikých světlušek poletovalo všude, kam oko dohlédlo, tu a tam některá zabloukla i pod náš krov, sledována naším pohledem.

Bylo to asi v červenci 1917. Konec války nebyl ještě na obzoru. Nevím už pokolikáté přesvědčoval jsem své druhy, hlavně učitele T., že ústředním mocnostem jest prohráti a že budeme míti samostatnou republiku. Ve společnosti byl jsem vždycky optimista v téhle věci.

„Nu, dobrá,“ řekl učitel T., „Masaryk bude tedy prezidentem. Ale prosím vás, kdo povede u nás revoluci, kdo bude tu republiku organizovat? Dnešní vůdci stran?“

„Samozřejmě,“ odpověděl jsem, „Kramář, Klofáč, Švehla, Staněk, některý sociální demokrat atd.“

„A myslíte, že tihle lidé udělají to dobře?“

„To bohužel nemyslím. To je mimochodem řečeno moje největší tajná bolest...“

*

Dnes, po dvou letech Československé republiky, můžeme klidně říci, že naše tehdejší obavy byly více než odůvodněny. Tolik je jisto, že jména mužů, kteří 28. října 1918 stáli u nás doma v čele národa čili ze své politické minulosti vzali si domnělé právo jednati v tu chvíli jménem národa, nebudou zapsána zlatým písmem v politických dějinách československého lidu. Budoucí historik československého osvobození shledá, že náš národ nenašel doma v pravou chvíli pravých lidí, že jeho vůdcové, kteří zůstali doma, byli neschopní a neprozíraví lidé.

A snad jen jedna věc bude jej zajímati: Zda opravdu jen z neschopnosti a neprozíravosti tito vůdcové neměli nic

pro republiku připraveno anebo zda i zde ukázalo se, že měšťáci politikové jsou chytráčtější než politikové takzvaně socialističtí: zda socialisté dali se napáliti a zda reformy samozřejmě 18. října nebyly provedeny, dokud byla vhodná doba, zúmyslně, aby vůbec nemohly býti už provedeny.

Vůdcům politických stran z 1918 a jejich pomocníkům nepatří vděk národa: zkazili, co se zkaziti dalo, znešvařili český převrat a práci Masarykovu a v těch dvou právě minulých letech nejeden z nich ukázal se zloduchem republiky.

*

Naši měšťáci a reakcionáři velice se mýlí, domnívají-li se, že u nás radikálně socialistické hnutí vzniklo z touhy po okamžitém převratu, z touhy několika lidí po moci. Vznikalo mnohem spíše ze strachu, aby naše republika zadními dvířky nevrátila se do starorakouských poměrů. Situace ukázala se však ještě horší: republika kráčí k reakčnímu státu měšťáckému hlavní branou.

Kdo pozoroval dobře už v prvních měsících Národního shromáždění společnost, která rozhoduje o věcech této republiky, ten, měl-li jen trochu smyslu pro spravedlnost a skutečnou demokracii, otrásl se hnusem a pocítil stejné zklamání jako až dosud každý poctivý legionář, který se vrátil do vlasti.

I v tomto případě obavy o *jakost* československého státu ukázaly se nejvýš odůvodněny. Den ze dne, krok za krokem políčkuje hlouček proradných politiků, kteří se zmocnili vedení, všechny představy, které si uvědomělý český lid utvořil o své svobodné republice, když vylézal z habsburského chomoutu.

Kde jsme dnes po dvou letech „svobody“ ve „své vlasti“?

Agrární, bankovní, velkokapitalistická lichva okrádá statisíce drobného lidu pracujícího o nejnutnější životní potřeby a přitom vydržuje si nejhanebnější žurnalistiku, jaké náš národ nepoznal od svého probuzení a která svou

ničemností překonává pověstný kdysi tisk vídeňský, vydržuje si ji, aby lží a podvodem klamala široké vrstvy a od agrárních a kapitalistických velkozlodějů odváděla pozornost k „bolševikům“. Vydržuje si také armádu agentů, kteří štvou proti socialistům, aby podkopali sílu a moc uvědomělého proletariátu, ozbrojuje sokoly, organizuje „družináře“ proti socialistům a všemi prostředky pracuje k tomu, aby se úplně zmocnila státu.

A tento stát?

Senátor Klofáč, toto vtělení demagogie a fráze od narození, v jehož stínu vládne korupce a nejnižší obchod s vlastenectvím a socialismem, poráží Marxe a volá: V naší republice národ a stát jest jedno.

A zatím stát, tj. hrstka měšťáckých a změšťáčtělých politiků a diplomatů, kteří dávno již nemají důvěry lidu a udržují se u vesla jen nedemokratickými poměry ve stranách, buduje si pevnost proti lidu a celý, ze všech měšťáckých států známý potlačovací aparát a buduje si jej docela po starorakousku, ba z rakouských byrokratů, důstojníků a policajtů, aby se mohl spolehnouti na jeho oddanost vládě a na jeho nepovolnost k lidu.

Národ a stát mohly býti v této republice jedno, kdyby byl ji nebudoval Švehla a podobní zloduchové, kdyby bylo bývalo hned v jejích počátcích potlačeno vykořisťovatelství. Tento stát však je dílo několika protirevolučních samozvanců, kteří při budování republiky jednali ve většině případů proti vůli uvědomělého pracujícího lidu, vědomě zaváděli pořádek měšťácký a nemyslili na „národ“, nýbrž na zájem svých stran.

Hned v počátcích této republiky spikli se agrární, měšťáčtí a sociálpatriotičtí (z těchto snad někteří z nevědomosti jen) politikové proti lidu, tj. proti socialismu, aby učinili z této republiky děvečku domácí i dohodové buržoazie.

Proto po dvou letech naší takzvané samostatnosti přišel uvědomělý náš lid k poznání, že v této republice svobodni jsou jen velkozloději, jejich politikové a jejich žurnalisté, ale poctivě pracující a myslící člověk že je tu právě takovým otrokem, bezmocným a vždycky ošizeným, jako byl za

války a před válkou. Československá republika je vlast agrárních hrabivců, bankovních a ostatních kapitalistických machrů, je vlast čeládky, kterou si vykořisťovatelé vydržují, aby lhala a štvála proti poctivým socialistům, — vlastní uvědomělého pracujícího lidu bude teprve republika socialistická. Československý stát je měšťácký stát, který otvírá dokořán vrata reakci jen z toho důvodu, aby zachránil vykořisťovatelství a kapitalistický pořádek u nás.

Práce, láska a oddanost uvědomělého pracujícího lidu platí a bude platiti tomu, co tento lid si přes všechny překážky jednou z této republiky udělá, — neplatí a nebude platiti tomu, co z ní od 28. října udělalo a dělá spiknutí politiků: děvečce buržoazie.

V poselství výkonného výboru Třetí internacionály, adresovaném marxistické levici a komunistickým skupinám v Československé republice (a *nikoli* všeobecně československému proletariátu, jak říká sociálně demokratický překlad) praví se výslovně: „*Výkonný výbor očekává s plnou určitostí, že jak marxistická levice, tak komunistické skupiny sjednotí své snahy o vytvoření jednotné komunistické fronty na celém československém území. Ze řad československého hnutí musí v nejkratší době vyjít iniciativa za účelem vytvoření jednotné centralizované komunistické strany, zahrnující v sobě revoluční dělnictvo všech národností československého území.*“

A přímo na adresu komunistických skupin praví poselství stejně zřetelně:

„*Od komunistických skupin v Čechách očekává výkonný výbor, že budou mít na zřeteli vytvoření jednotné komunistické strany a že budou energicky bojovat proti příznakům sektářství ve svých řadách.*“

Z těchto slov stejně jako z prosté logické úvahy vysvítá, že Třetí internacionále záleží především na tom, aby v Československé republice vznikla komunistická strana jednotná.

To je pochopitelné, protože to káže zájem revolučního proletariátu. Příklad revolučního hnutí v Německu, rozbitého z osobních ponejvíce důvodů na několik stran a směrů, nemůže lákati k napodobení.

Takové roztříštěnosti vyvarujeme se však jen tehdy, když budeme v podstatném přesně dbáti pokynů Třetí internacionály, jež nejsou „rozkazy z Moskvy“, nýbrž dobře uvážené směrnice, vyšlé ze sboru nejlepších revolučních socialistů celého světa.

Považuji tudíž za svoji povinnost prohlásiti všem soudruhům z komunistických skupin za sebe i za naše delegáty, kteří se vrátili z Moskvy, že *považujeme volání Třetí internacionály po jednotné straně komunistické pro sebe za bezpodmínečné*

směrodatné a že se rozhodně postavíme proti každé separátní akci, ať vyjde odkudkoli.

Jako je nesporno, že svým vystoupením urychlili jsme proces v sociální demokracii a vyzdvihli u nás čistý komunistický směr z pojmového zmatku, tak je nesporno, že svou další propagandou čistého komunistického programu a objektivní kritikou marxistické levice urychlíme i druhý proces očistný a budeme mít iniciativu ve věci jednotné komunistické strany.

Nikoli však prováděním nějakého bezhlavého bratrovražedného boje, nýbrž zdisciplinovaným zbudováním svých organizací, přesným dodržováním směrnic Třetí internacionály a jejich propagandou dosáhneme svého cíle.

Třetí internacionála si přeje, abychom stvořili jednotnou komunistickou stranu spolu s marxistickou levicí, a my tomuto přání vyhovíme.

Soudruzí nesmí zapomínati na toto: Nevedlo-li ihned první rozštěpení sociální demokracie k založení čisté strany komunistické, nebyla tím vinna jen velikost sociálně demokratické strany, ale i *slabost naše*.

Jestliže tedy dnes několik nedočkavých a neukázněných osob pokouší se o separátní akci a pospíchá se založením komunistické strany, pro kterou nemá ani finančních prostředků, ani organizačních sil, ani možnosti vydávati deník, bez něhož jest řádná strana nemyslitelna, prohlašuji, že se proti tomu rázně postavíme do všech důsledků a odmítneme každou další součinnost se sektáři.

Jsou-li některé osoby ve svém počínání podporovány nedočkavostí soudruhů německých — jinak mnohem čilejších a obětavějších —, jest nám upozorniti i soudruhy německé, že právě oni jsou povinni počínati si s nejvyšší rozvahou, nechtějí-li poškoditi komunistické hnutí v celém Československu. Právě německým soudruhům jest se varovati separátních akcí, které by mohly býti považovány za „nacionálně bolševické“ a poškoditi naše hnutí již tím, že by zůstaly z tohoto důvodu osamoceny. Také z národnostních důvodů je silná jednotná strana komunistická nezbytností, ač zde mluví pro ni i ta okolnost, že musíme

zabrániti, aby se k nám nedostaly rozpory, které v Německu vedou k bratrovražednému boji mezi KPD a KAPD.

Ústřední rada Svazu komunistických skupin počne tudíž v nejbližších dnech s přísně ukázněnou akcí organizační, z centra řízenou. Jest se jí zbaviti všech živlů rušivých, doplniti se na silný pracovní sbor pražský a jest jí vedle sebe postaviti širší ústřední radu, skládající se i z členů venkovských.

Všem přihlášeným skupinám zaslány budou pro všechny členy přihláškové listy, které musí každý člen vyplniti a podepsati. Jakmile zaplatí skupina povinnou část příspěvků, obdrží pro své řádně přihlášené členy definitivní legitimace a legitimace provizorní budou zrušeny.

Každá legitimace musí býti podepsána členy ÚR k tomu oprávněnými, každý člen Svazu musí býti zanešen do hlavní členské knihy v Praze a jeho legitimace musí míti číslo odpovídající jeho číslu v hlavní knize.

Pochopí-li soudruzí nutnost přísných opatření a kázně, může tato organizační práce býti hotova ve třech až čtyřech týdnech (vrátí-li nám včas přihlášky atd.); jakmile bude zjištěn přesný počet skupin a členů, chtějících řádně konati soudružské povinnosti, bude ihned svolán sjezd Svazu, jemuž předložíme všechna svá opatření ke schválení.

Způsob, jakým na některých místech byli ukvapeným jednáním jednotlivců dezorganizováni příslušníci Svazu komunistických skupin, dokazuje, že i strohý centralism, doporučený nám exekutivou Třetí internacionály, je pro nynější dobu nezbytný, třebaže zvláštní láska k němu nekotví v naší povaze.

Tolik prozatím. Příště bude možno asi již uveřejniti na tomto místě usnesení Ústřední rady.

Chci prozatím několika kritickými slovy — z průhledných důvodů velmi strážlivými — objasnit naše stanovisko k domnělému „komunistickému puči“, který provětral bezděčně zapáchající loužičku republiky.

1. Co to ve skutečnosti bylo? Zcela *náhodný* výbuch, vyvolaný událostmi v Lidovém domě, *spontánní* vzplanutí části revolučně socialistických sil, krajně podrážděných notorickým vývojem naší republiky k měšťáckokapitalistickému státu. Toliko člověk naprosto neinformovaný či ničemnou žurnalistikou, různými agenty a hokynářkami poblázněný mohl by se domnívati, že jde o nějaký chystaný, připravovaný komunistický pokus o převrat. Bylo-li něco v tomto případě připravováno, bylo to připravováno napravo, nikoli nalevo. Levice byla úplně překvapena — o to snad někde běželo! — a nutno dodati, že právě soc. dem. levice, o jejíž věc především šlo, byla více překvapena a nepřipravena a bezradna, než se dalo očekávati, když přece spor o Lidový dům vlekl se již tak dlouho a nepochybovalo se o tom, že bude řešen násilně. Byly-li tedy tyto nové „prosincové bouře“ nazvány i na místech, kde by se dalo předpokládati přece trochu soudnosti a znalosti poměrů, „diletantskou revolucí“, svědčí to o tom, že naše republikánská „demokracie“ je odshora až dolů na úrovni večerníkové žurnalistiky. A to je velice smutné znamení pro politiku tohoto státu.

2. Příčiny krátkého dechu lidových projevů v této malé epizodě velikého světového zápasu jsou jasné. Domnívám se, že letošní vánoce byly by bývaly pro buržoazii ještě méně příjemny, než jsou pro vdovy a sirotky po padlých a pro naše uvězněné soudruhy, kdyby přesto, že běželo všude o projevy předem nesmluvené a spontánní, byla měla soc. dem. levice zorganizovány a pro všechny případy připraveny své síly a hlavně: kdyby *podnět* byl býval jiný. Nemůže býti sporu o tom, že zápas o Lidový dům není

v uvědomělých vrstvách socialistického lidu tak populární, jak si snad levice myslí, a nemůže rovněž býti sporu o tom, že také někteří vůdcové levice nemají tolik důvěry, aby jejich jména nebrzdila někdy akce proletariátu. Národní socialisté měli snadnou práci u většiny svých stoupenců, když se prohlásili proti všeobecné stávce, třebaže i tu pocíten byl silný mravní otřes a menšina nedala se klamati projevem výkonného výboru. Kdyby byl zkrátka podnět lidové akce býval všeobecněji socialistický, nebyla by bývala měla vláda tak snadnou práci se socialistickými nespokojenci v tomto státě.

3. Komunistického bylo ve všech těch projevech a akcích pobouřeného lidu náramně málo. Komunism je jasný cíl a organizace; ty však chyběly. Lid prostě počal spontánně a na vlastní pěst uplatňovati své požadavky staré tak jako republika. Každá lidová akce u nás půjde stejným směrem, ať prvotní podnět bude jakýkoliv. Kdyby nedávné bouře nacionální nebyly bývaly rychle uhašeny, byly by se octly na stejné cestě. Jen slepotou ranění mohou se domnívati, že široké masy věří politické „elitě“ a jejímu „demokratickému úsilí“, třebaže tu a tam dají se žurnalistikou a agenty buržoazie poštvati proti „bolševikům“. Naše davy vědí zcela bezpečně, co chtějí, jen praktických zkušeností taktických nemají dosud. Ale o ty stará se pravá strana velmi rychle.

4. Svaz komunistických skupin i jednotliví jeho mluvčí potírali dosud ve všech svých projevech každý „pučism“ a zdůrazňovali nutnost jednotné, ukázněné komunistické fronty v republice s pevnou organizací a jasným cílem. Prosincové události daly nám za pravdu a odsoudily zmatek a liknavost, jež panují v soc. dem. levici. Neříkáme tím, že ukázněná komunistická strana může zabraňovati nepředvídaným výbuchům proletářské nespokojenosti, ale může jistě sjednati svým vlivem vždy rovnováhu mezi oběťmi a výsledky. Třebaže naši soudruzi stáli v prosinci všude solidárně se stoupenci soc. dem. levice, bude nutno, až doba k tomu bude vhodnější, vážně si promluvit s vedením levice o mnoha věcech, nemá-li slovo o „revolučním dile-

tantství“ nabýti nebezpečné vážnosti a rozraziti naši solidaritu.

5. Ať již pravá strana republiky domnívala se skutečně, že běží o komunistický převrat domněle dávno připravovaný, nebo ať pouze tuto domněnku fingovala, to je konečně její věcí. Ovšem kdyby byla znala pravý stav věci nebo kdyby, znajíc jej, byla s ním počítala, mohlo být méně obětí. Ale možná také méně vyjasnění. Důležitější je však, že v *proletariátu* vyskytly se místy předčasné naděje, které byly zklamány. Zdá se, že i revoluční proletariát tu a tam podléhá bezděčně vlivu štváčské žurnalistiky, která ustavičně maluje čerta na stěnu a aspoň jednou měsíčně mluví o určitém datu, kdy revoluce zcela jistě už má vypuknouti. To je chyba. Uvědomělý komunistický proletariát nesmí míti iluzí a nemůže proň existovati pak zklamání. Musí míti jasný obraz dlouhé cesty, kterou nastupuje. Nemá-li ho, je to chyba jeho vůdců, jeho učitelů, jeho předáků, a taková chyba musí být napravena.

6. Poslanec Hudec, který o prosincových událostech soudil a mluvil výjimečně méně hloupě, než jak obyčejně píše, prozradil v Rudolfinu, že celkem na pravé straně byli překvapeni mocenským postavením revolučního socialismu v republice. Rádi věříme. A byli by bývali překvapeni ještě více, kdyby byl *podnět* prosincové přehánky býval jiný.

7. Kdybych předpokládal napravo více nesobecké dobré vůle a méně demagogických šlágrů, jednoho bych nepochopil: proč se stále křičí, že komunismus ohrožuje republiku. Kdyby se říkalo, že ohrožuje měšťácký režim nebo „demokratický“ režim, dobrá, ale republiku, naši republikánskou samostatnost? Jak? Čím?

Čím jasněji jde najevo pravý charakter Svazu národů a jeho bezmocnost, čím zřetelněji stahují se nad Evropou nová válečná mračna, o nichž se v diplomatických kruzích šeptá, že již na jaře se provalí, čím nicotnějšími jeví se diplomatické úmluvy jednotlivců, tím chmurněji vyhlíží budoucnost našeho státečku mezi nepřívětivými sousedy, — potvrvá-li měšťácký pořádek a nepřijde-li v Evropě doba skutečných socialistických republik. Vyděračné pudy kapi-

talistického egoismu jsou rozjitřeny více než kdy jindy, války, bankroty, zkáza cítí se ve vzduchu jako čmoud rozvrácené Evropy a v této chmurné atmosféře jen skutečný socialism, jen komunism stojí tu jako maják, volající do přístavu poměrně klidného.

Československá republika jen jako socialistická republika mezi socialistickými republikami udrží si svou samostatnost — to je naše pevné přesvědčení, stejně jako že zahyne v rozběsněné bouři imperialistických choutek, bude-li socialism poražen.

Jen komunisté jakožto jediní skuteční socialisté jsou proti všem loupežným válkám, proti všem změnám hranic, které olupují souseda. Jen jednotná, ukázněná komunistická strana v naší republice může sjednotiti v sobě za velikým cílem pravé socialisty všech národností u nás zastoupených a zlomiti nacionální iredenty na západě i na východě a překaziti intriky „bolševictví nacionálního“.

Buržoazie a dělnická byrokracie, jež maří naše snahy, jednájí ze zrádného sobectví, ohrožují ve skutečnosti naši národní samostatnost, vydávající stát jako vazala kapitalistickým cizincům a připravující jeho zkázu v příští válečné bouři, a mluví pro stát jen potud, pokud ochraňuje jejich vykořisťovatelství nebo pokud je živí. Ale budou proti státu jako ruští kontrarevolucionáři, jakmile pokusí se odstraniti jejich privilegie, jejich zisky, jejich lichvu. Národně demokratické a agrárnícké vlastenectví již se v tomto smyslu velmi dobře osvědčilo.

My komunisté, jako nevěříme v účelnost bezhlavých pučů, nevěříme ani v to, že socialistická republika zrodí se bez úsilovné práce zítra nebo pozítří, — právě proto jako svědomití občané a nehamižní lidé voláme po soustavné práci a organizaci těch, kteří mohou tuto zemi vésti po cestě ke státu skutečně socialistickému.

ZALOŽILI JSME TUTO KNIHOVNU

pro onu širokou vrstvu lidovou, která vyhledává v knize poučení, povzbuzení a povznesení, nejsou dosud zkažena lživou a podvodnou žurnalistikou ani fabrickou literaturou spisovatelů a nakladatelů stejně nesvědomitých. Vynořila se nám přitom vzpomínka na první ročníky Grégrovy *Malice lidu*, která snažila se poskytnouti širším vrstvám četbu ve své době jak nejlepší, tak nejpokročilejší. Rozumí se ovšem: mezi Edicí Června a prvními svazky *Malice lidu* jest půl století a naším osvětovým směrem a úkolem nemůže již býti překonaný, odbytý liberalism svobodomyšlného měšťáctva. Vývoj ze základů položených revolucí Francouzskou je dovršen, jako kdysi encyklopedisté, tak v přechodí době socialisté připravili myšlenkový podklad pro nový převrat, který právě počíná jako Světová revoluce sociální, jejíž nutnost dokonale objasnila světová válka všem, kdož nesobecky uvažují. Edice Června, chtějíc státi na výši doby, při veškeré své mnohostrannosti nespustí tudíž ze zřetele buditelského úkolu socialistického. Nesmírné svízele a překážky, které činí dnes každému vydavatelskému podniku nezřízená lichva a jiné důsledky války i zápasu sociálního, nedovolují nám zatím náležitého rozmachu a úplného rozvinutí širokého programu. Přesto však pozná každý z dosud vyšlých svazků, jak pevně a vážně jde Edice Června za ideálem knihovny pro uvědomělý lid a jak se snaží poskytnouti svým čtenářům to nejlepší pro poučení a povzbuzení.

V. A. JUNG: Z PUŠKINOVY LYRIKY

Překládati básně je těžká práce, a jen práce pro duchy básnické. Běží jistě o to, zachovati tvar a ducha cizího originálu, ale nedopustiti, aby překlad se nečetl jako originál domácí. Slovíčkářská doslovnost není ideál; slovo, fráze, příměr originálu nejsou svaty, ale jejich barva, tvar, zvuk jsou všecko. Proto básnický duch překladatelův musí býti příbuzný duchu básníka originálu. Na druhé straně musí potlačiti svou básnickou individualitu, má-li ji příliš vyhraněnou. V dnešních poměrech, které nutí často k práci kvapné a hojné, máme proto málo dobře přeložené poezie. Od Vrchlického až ke Klášterskému jsou jen výstrahou, jak se překládati nemá. Přeložiti například Baudelairovy *Květy zla*, to by musilo se státi životním dílem moderního ducha, aby výsledek měl trvalou cenu. O jiných básnických knihách světových to platí stejně. Ale tato práce je sama o sobě již tak zajímavá a plodná, že by se měla provozovati soustavně. A neměla by to býti vůbec práce individuální. Mnohé oči více vidí, mnohé uši více slyší, nervy mnohých

více vycítí než oči, uši, nervy jednoho člověka. Překlad básnického díla měl by býti prací jakéhosi konsorcia příbuzných duchů bez maličernosti a bez předsudků. Nový překlad měl by se díti vždy na základě staršího překladu, pokud tento starší překlad není docela špatný. Heinovu Knihu písní máme zajímavě a na svou dobu dobře přeloženu Špindlerem; kdyby byl druhý, „moderní“ překlad (ve Světové knihovně) býval pořízen na základě překladu onoho, nebyl by snad zůstal bezcenný.

Těmito několika improvizovanými větami chceme toliko naznačiti problém, aby bylo jasno, proč i jen dobrý překlad básní je vzácný a překlad dokonalý snad nad síly jedincovy. Můžeme-li tedy nazvati Jungův výbor z lyriky Puškinovy s dobrým svědomím dobrým překladem, doporučujeme tím čtenářům poezie knihu vzácnou. Jungův překlad je dílo trvalé ceny, od něhož musí vyjít každý budoucí překladatel Puškina, je to kus vážné, poctivé, tiché práce, jaká měla by se státi u nás pravidlem při překládání a tak se rozšířiti, abychom jednou mohli přistoupiti k soustavnému převodu světové poezie jako ke kolektivnímu dílu, při němž běželo by o dokonalost, která při dobré vůli a společném úsilí byla by ve většině případů dosažitelná. — Kniha je dobře upravena a není drahá.

DRUHÁ VÝSTAVA TVRDOŠÍJNÝCH

V dnešním bezesporném úpadku českého umění výtvarného dvě výstavy z tohoto počátku 1920 ukázaly dvě místa vyzařující poctivým chtěním a jasnou schopností, že přece jen nepropadlo u nás všecko výnosnému kultu virtuozity a kýčařství. Obě, ač nestály na stejné plošině vývojové, mají jedno společné: předvedly vrcholky dnešního moderního českého umění výtvarného. V lednu byla to výstava Tvrdošíjných, v únoru je to výstava Šibeniček. Nebylo by možno jinde u nás hledati umění, nenašlo by se jinde tolik opravdových uměleckých děl. Čapek, Hofman, Špála, Zrzavý — Brunner, Kratochvíl, Lada, to jsou až na Hofmana, věčně těkajícího, — dnešní zralí tvůrci, kteří měli by reprezentovati české umění, kdekoli jest k tomu příležitost. Vyberte nejlepší díla těchto umělců a pošlete je do ciziny. Ať se k nim cizina postaví jakkoliv, řekne aspoň: tu je kvalita a tu je něco českého, oč můžeme se zajímati. Neboť cizina — jak správně řekl nedávno Bourdelle, když běželo o výstavu české moderny v Paříži — nebude se nikdy zajímati o to, čeho má sama obtížný nadbytek. Ale my pošleme do Říma i do Paříže průměr — a jak se zdá a proslýchá, dokonce podprůměr — „uznaného“ malování a kreslení, a my to tam *hanebně prohrajeme*. Republika vyhodí několik statisíc, protože i naše republika chce míti oficielní umění — měšťácké, jako je de facto sama.

Druhá výstava Tvrdošíjných měla se státi událostí: byla jen malým podnikem, u Weinerta poněkud zastrčeným, ale celkem dosti vlídně

přijatým. Nutno ovšem uvážiti, že tato moderna nemá dosud soustavné propagandy, a jest opravdu nejvyšší čas, aby vycházel výtvarnický časopis, který by napravil tento několikaletý nedostatek.

Od první výstavy učinil pokrok k definitivnímu uzrání toliko *Josef Čapek*. Vystavoval klasicky čisté ukázky českého expresionismu, úplně vlastního. Jestliže na některých jeho obrazech zbývají dosud na povrchu doklady konstruktivní činnosti umělceva mozku, z čehož jednocí tak rádi dovozují, že Čapek je umělec příliš intelektuální, většina vystavovaných obrazů jest již mistrovsky zralá: výraz, konstrukce, nálada, mentální, citové i tvárné splývají v nich ve vyrovnaném poměru a s nepochybnou silou rozněcující a přesvědčující. Jeho prostý občanský realism z městského ovzduší, se zálibou vyhledávající postavy z ulic a ze vzpomínek městského hochy, usiluje o to, aby na základě poučení, která přinesl kubism a expresionism, překonstruoval (to činí Čapek s velikou duchaplností a vynalézavostí) základní složky svého předmětu tak, aby pevně zachytil výraz jeho vnitřní hodnoty ve světě jevů (má pro něj hluboký sociální bystrozrak); ale toto objektivní umění provádí s kultivovaným citem malíře při vši prostnosti jemně vzdělaného, s citem, který je u nás nesmírně vzácný a jenž u našich impresionistů nebyl snad vůbec k nalezení. A poněvadž Josef Čapek je znamenitý a delikátní kolorista, jsou nejlepší z jeho obrazů skvělé moderní básně, básně magické lyrčnosti. Na výstavě ovšem poněkud si ubližují navzájem při těsném seřazení, jako se to děje vždy obrazům silného a nejednotvárného výrazu.

Václav Špála zůstal si věren, neměl také, kam by pokročil. Byl celý již na první výstavě a jako tam i zde prozrazoval svou zálibu v obměňování svých tvárných možností. V tomto směru bylo by záhodno, aby se uklidnil, obrátil od vnějšnosti do svého nitra. Ať kubističtější, ať expresionističtější, ať přehánějící zjednodušování, nemění se de facto a jeho pokusy překážejí soustředění. Domnívá se trochu, že moderní obrazy nesmějí se vnějškem podobati příliš skutečnosti, bojí se „naturalismu“, jak to nazývá, ač má stejnou — ovšem na rozdíl od Čapka venkovskou — realistickou krev jako Čapek. Jeho květiny jsou nejkrásnější české obrazy toho druhu; přihodí-li se, že je spatříte na vhodném místě v soukromém bytě, působí jako zjevení. Špála nepotřebuje hledati a experimentovati, nýbrž malovati prostě, bez jakýchkoli úmyslů, tak vroucně a soustředěně, jako to činí, když dělá tyto květiny.

Jan Zrzavý jevil se na této výstavě po své nejlepší stránce. Vzdal se, jak se zdá, kultu obludnosti a křečovitých syžetů. Jeho krásné, nábožně procítěné a pracované kresby patří k největším kladům dnešního českého umění. Jeho kolekce na výstavce nedráždila tentokráte k duchaplným — více nebo méně — úvahám, rozborům, dohadům, k literatuře nebo k laickému hněvu, nýbrž působila monumentálně, bezpečným vroucným uměním tajemného oparu.

O *Vlastislavu Hofmanovi* vyzněl úsudek tentokráte nepříznivě a ne-

chceme ho opakovati. Hofman je výborný architekt a kreslíř, ale rád by, jak se zdá, všemu rozuměl a všechno dovedl. Je v malování obratný, ale nikoli umělec. Nepochybujeme však, že vyjde zdrav z svého bludu. Nejlépe by bylo ovšem, kdyby dostalo se mu důstojných úkolů v jeho nejvlastnějším oboru — v architektuře. Možnost toho bude u nás brzy; jen dostaví-li se porozumění a dobrá vůle u těch, kteří v těchto věcech — obyčejně zcela neprávem — rozhodují.

Výstava byla, jak jsem již řekl, přijata dosti vlídně, bez hrubých posměšků a kleteb. To je také pokrok. Že byl J. Čapek v jakémsi plátku definován — bez dokladů ovšem — jako umělec úplně z cizích vzorů složený, on, který je nejčestější a úplně z cizích vlivů oproštěný (vystavené obrazy byly z doby zcela nedávné a byly malovány v ústraní odříznutém válkou od celého světa), jest jedna z těch domácích našich perfidií, jejichž pramenem je především úplná nevědomost.

Doufejme, že vycházením Musaionu dostane se našemu výtvarnému umění časopisu,¹ který definitivně odstraní předsudky proti této moderně aspoň tam, kde není nedobré vůle, a dopomůže dobré vůli, aby si zamilovala toto umění, nad něž lepšího u nás nemáme.

JOSEF REINER,

mladý básník, překladatel z Lenina, zemřel náhle 19. t. m. V pondělí před svou smrtí navštívil ještě redaktora Června, přinášeje jakýsi cizí překlad a dotaz, zda by v našem nakladatelství mohla vyjít první knížka jeho básní. Tak milý, mladý a nadějný, a přece prudkým gestem vrátil život zemi, oloupiv sebe i nás o budoucí plody, které mohly býti zdravé. Jeho překlad Leninova spisu Stát a revoluce jest v tisku; některou báseň jeho snad také ještě otiskneme. Čestná památka jeho potrvá mezi námi.

PŘED TŘETÍM ROČNÍKEM ČERVNA

Končíme druhý ročník a domníváme se, že můžeme s uspokojením hleděti vzad a s nejlepšími nadějemi vpřed.

Netřeba nám věru styděti se za ta padesát dvě čísla právě ukončená. Kdo byť jen zběžně a třeba v seznamu obsahovém přehlédne snesenou tu práci naši i cizí, pozná ihned, že jsme se snažili zachovati Červnu úroveň vzácnou v naší žurnalistice, třebaže redakce počínala si velmi volně, vystříhala se normálního balastu revuálního a třebaže na druhé

¹ Dlužno upozorniti, že Mánes pokoušel se těmto umělcům, pokud jsou členy Mánesa, zakázati účast v Musaionu. Požaduje od nich, aby fotografie děl, jež mají býti v Musaionu uveřejněny, předkládali předem redakci Volných směrů, která si (asi tak za půl roku) dříve vybere, co jí se hodí. Volné směry chtějí se totiž (po kolikáté?) „zmodernizovati“, tj. vedle Nechleby tu a tam také nějakého Špálu milostivě reprodukovati.

straně nebála se uveřejňovati i práce dělníků. Ráz našich bojů byl přitom věcný, i když jsme často nazvali špatnost pravým jménem, třeba nesalónním, nebo ukázali přímo na osoby, jichž činnost je zhoubná.

Oč nám hlavně běželo, to naši čtenáři vědí. Bylo třeba brániti čistý socialism před útokem jeho falšovatелů a vykořisťovatelů, bylo třeba objasňovati nový smysl pojmů, a tu především hájiti a nejlepšími svědky vysvětlovati revoluci ruskou, zejména soudobou její fázi, republiku sovětovou, první geniální náběh k socialistickému státu. Víme, že tu mnohé jsme přesvědčili a vysvobodili, že měli jsme mnoho pozorných čtenářů i mezi protivníky socialismu a že jsme je poučili. Kdo nás nejvíce nenáviděl, ten byl naší ctí: žurnalisté z Večera (Lidového deníku), páni z České demokracie, náhončí měšťáctva mezi socialisty, pan Frabša atd.; který poctivý socialista by si přál, aby tací lidé jej chválili?

Jinak víme však také, že naše práce nebyla bez mezer. Především prodělával Červen s námi rok těžkého vývoje od iluzí ke skutečnosti, pokud šlo o naši republiku, od tápání k jasnému názoru, pokud šlo o poválečný socialism, od neinformovanosti a dohadů k vědění relativně dostatečnému a k upřímnému nadšení, pokud šlo o sovětské Rusko. A přitom nemohla se redakce věnovati cele svému úkolu, doba a vlastní zájem chtěly po nás příliš mnoho.

To se snad změní k dobrému, a budeme moci nejen mezery vyplniti, nýbrž i pokračovati v díle započatém soustavněji a s úplnou oddaností.

Kromě úpravy (kterou měníme jen z praktických důvodů a proto, že nelze si dnes po chuti ani papír vybrati) nezmění se na Červnu nic podstatného.

Jen beletrii ještě více omezíme, ponechávajíce si příspěvky literárně cenné a nemající zvláštní tendence pro Kmen, který bude vycházeti současně s Červnem jako jeho nezávazná literární příloha.

Prosíme druhy a abonenty, kteří mají Červen rádi, aby nám získali hojně nových čtenářů a odběratelů, dalšího rozšíření, — neběží o nás, nýbrž o myšlenky, o socialism a jeho kulturu. První číslo třetího ročníku Června vyjde 18. března.

DO TŘETÍHO ROČNÍKU

Na počátku nového ročníku bývá zvykem prosloviti několik programových slov, zejména když časopis prodělává časy výjimečného vývoje se svou dobou. V tomto směru můžeme dnes pouze jasně konstatovati to, co se via facti s Červnem již stalo. Červen není orgánem žádné dnešní politické strany ani žádné skupiny v některé politické straně pracující: dobrovolně, nezištně, z hlubokého přesvědčení slouží myšlenkám socialismu Třetí internacionály, chce býti volnou tribunou

všech, kdož tyto myšlenky vykládají, hájí a propagují, chtějíce kolem nich soustřediti myslící hlavy, nezajaté taktickými ohledy parlamentní politiky. Současně chce Červen šířiti myšlenky všech dobrých socialistů prostých oportunistu, maloměšťáctví a sociálního patriotismu, chce získati pro sociální převrat a revoluční evoluci co nejvíce poctivých osvětových dělníků. Neboť těch potřebujeme nadmíru dnes i v budoucnu.

J. K. HUYSMANS: TAM DOLE

Hluboké otřesy světové války změnily půdu, po které chodíme, a ovzduší, v němž dýcháme, rozhodně více, než se zdá většině našich vrstevníků. Pozorovatel, jemuž filosofické, vědecké, sociální nebo jiné předsudky nebrání jasně se rozhlédnouti, musí nakonec pln podivu seznati, že předválečný život evropský je dnes již něco uzavřeného, téměř cizího myšlenkám a citům lidí, kteří užívali v předchozích deseti letech.

Počíná revoluční perioda mnohem hlubší a radikálnější, než byla nejen snad doba encyklopedistů a Velké revoluce francouzské, nýbrž revoluce křesťanská. Počíná druhý pád Říše římské, pád všeho toho, co dosavadní vládnoucí třídy držely ještě z právních, politických, sociálních názorů klasického starověku. Počíná nová kultura a nová civilizace drobnými, ale nesčetnými náběhy současně s prvními kroky převratu sociálního.

Půda pod nohama a ovzduší kolem nás chvějí se jasnou a zřetelnou předzvěstí. A toto určité chvění působí na naši mentalitu a citovost rozhodněji, než sami pociťujeme. Počalo to jistě již před válkou, když jsme se se svými starými hodnotami octli ve slepé uličce, počalo to smeknutím před syrovými skutečnostmi světa nás obklopujícího, života, který běží. To bylo spíše ovšem jen z hlediska estetického a odbornicky filosofického. Pak přišla válka a poslednímu proletáři ukázala nicotnost mravních a právních pojmů dnešního světa. Vládnoucí třídy, které dožily kulturně, dožily také mravně. Objevila se nezbytná potřeba nového řádu společenského v jasném světle, a Rusko, jemuž jsme dlouho nerozuměli, ukázalo nám, čeho v jádru třeba učiniti, aby ideje socialistických myslitelů mohly býti uskutečňovány. A od této chvíle počíná veliká revoluce sociální, nebo s Masarykem řečeno revoluční evoluce, revoluční vývoj k socialismu, doba urychlující jednak převrat v mozcích a srdcích, jednak velkými nebo malými boji o moc převrat ve státech.

Mysl většiny je obrácena k nejzávažnějším problémům dneška a zítřka; běží o lidstvo, nikoli již o nálady a rozmary třídy, která donedávna udávala tón. Běží o to, aby proletariát (a to není nic jiného než veškeren lid za mzdu pracující) vlastní silou a mocí zjednal si podmínky pro své povznesení, a tím možnost vzdělání a blahobytu

pro všechny, a tudíž také odstranil třídy a zachránil evropské lidstvo před zkázou.

A tu jak podivně a cize zní nám řeč tak mnoha básníků, kteří patří k posledním představitelům duchovní buržoazie předválečné! Je to ovšem velmi přirozené a rozhodně není nezajímavé srovnati zbytky z dojmů starých s dojmy novými při četbě jejich knih. Přesvědčíme se přitom především o jedné věci, že totiž báseň nebo román zachraňuje pro nás vždy jen jejich básnický vzlet, byť dobová jejich vůně byla nezbytné dráždivé plus. A přirozeně neběží tu o to, abychom soudili a zavrhovali, nýbrž o to, abychom viděli jasněji než doba, která neměla odstupu.

Joris Karl Huysmans ztrácí své místo jako umělec. Chtěl překonati zolovský naturalism, ale jeho knihy nemají epické mohutnosti ani vnitřního básnického rytmu a vzletu. Nejsou to romány, jsou to kulturní a přírodopisné studie o úpadkové buržoazii, vyšperkované kuriozitami všeho druhu. Jeho *Des Esseintes* a *Durtal* nejsou lidé, a tím méně epičtí hrdinové; jsou to věšáky, manekýny, záminky, aby se mohlo hovořiti o zálibách kultivovaných, přejemných, perverzních lidí. Proti Zolovi, u něhož linie byla více než slovo, chtěl Huysmans obnoviti kult slova, ale přesto ani tu neměl čistého úspěchu. I jeho slovník je spíše kuriózní než bohatý a jeho řeč spíše křečovitá, udýchaná, přebarvená než jemně vybraná a opravdu básnická.

Milovníci podivných starých tisků a klenotů, starožitností a kuriozit, moderních umělostek a perverzí, tajných věd a náboženských zajímavostí, gastronomických vzácností a jiných věcí vybraných, nevšedních, podivínských najdou v knihách Huysmansových duchaplný výběr, vkusnou snůšku, která je zbavuje námahy vlastního pátrání a vybírání, a laikovi v těchto věcech otvírá spisovatel ohromující výhled do tajů podsvětí a poblouznění. Dovede hýřivě líčiti a násilnicky vyvolávati dojem; nepopisuje plasticky, čaruje.

Là bas (česky místo doslovného Tam dole stačilo by snad prostější *Naspodu*) je obratná černokněžnická kniha o náboženských perverzích a takzvaných tajných vědách; sotva je v moderní literatuře spis, který by nepokrytou a rafinovaněji podanou perverzní chlípností předstihoval některé stránky tohoto mozaikového díla. Vypravuje se tu středověká historie pana Gillesa de Rais, zkaženého šlechtice francouzského, který dobyt si slávy po boku Johanky z Arcu, promarniv pak královské jmění ve výstředních rozmařilostech rytířského estéta, vrhne se na alchymii, aby dobyt opět zlata, a z alchymie do černé magie, která jej svede k smilnému mučení a vraždění nesčetných dítek; konečně před popravou činí pokání a dojde krásnou smrtí i otce a matky dětí, které zahubil. Tato stará historka, zde samozřejmě podle nejvzácnějších pramenů vypravovaná, proplétá se s historkou zkažené buržoazy pařížské, která obcuje nechutným černým mšim, s historkou, jejíž nicotnost domněle typicky moderní má patrně silně kontrastovati s bujnou povídkou středověkou. Přitom dovídáme se

velmi pěkné věci o zvonech, zvonících a zvonařství, literaturu i symboliku, mnoho se poučíme nejen o „tajných vědách“, ale i o prostotě zbožných katolíků a o tom, jak se připravuje kýta podle anglického způsobu.

Durtal, v letech devadesátých pověstný „hrdina románu“, dnes je tu jen proto, aby psal historii pana Gillesa de Rais a na sobě zkusil perverznost zkažené Pařížanky. Huysmans přál si ovšem zbásnit kus vývoje syna své doby, zjemnělého úpadkového měšťáka, který zhnusen denní všedností hledá jednou jako Des Esseintes útěchu a smysl života v tom, že žije „naruby“, jindy jako Durtal zahloubá se ve středověk, tajné vědy a satanism, aby nakonec našel klid mysli a srdce v katolicismu Katedrály. Ale této historie moderního konvertity z konce století, ani první, ani poslední, nedovedl Huysmans zlidštit. K tomu byl příliš literární, a proto před příštími generacemi, při vši úctě, kterou budou míti k jeho literární obratnosti, bude Zola svou básnicou a epickou silou triumfovati nad svým odpůrcem.

Huysmansovo dílo bylo z těch, která podporovala vznik pohádky o renesanci katolicismu. Tuto pohádku neudrží dnes ani Chesterton, který básnicky i lidsky stojí mnohem výše, ani jiní vynikající katolíci. Katolicism dohrál svou úlohu jako obecné náboženství, protože ztrácí ustavičně a všude i poslední zbytky svého vlivu na veřejný život a na vývoj lidstva. Jak dlouho potrvá jako náboženská sekta, je pak zcela lhostejno. Literární dílo Huysmansovo svou krajní a složitou literárností, neživotnou, skleníkovou, úpadkovou, je pouze kulturní dokument slepé uličky, ve které uvízla buržoazie, dříve než úplně zkrachovala mravně a způsobila poměry, které nutně povedou k jejímu úplnému zániku pod vlnami nového světa.

Překlady z Huysmanse netřeba u nás ani dnes považovati za zbytečné z hlediska literárně a kulturně historického. Ale umělecky nemůže nám Huysmans dáti ze svého mála již pranic. Ve své době měl vliv na Jiřího Karáska a především na Arnošta Procházku, jehož záliby, nejen literární, a ovšem v zdrobnělém českém měřítku jistě nemálo vzbudil a určil.

Překlad Otakara Levého snaží se býti svědomitý, ale potřeboval by důkladné revize jak po stránce jazykové, tak i po stránce věcné a konečně i pokud běží o chyby tiskové, jichž zůstalo v knize velmi mnoho, jak už jsme toho ustavičně svědky při dnešní překotné práci v tiskárnách. Úprava knihy je na dnešní poměry velmi slušná.

DOBŘE DÍLO

Katolicism jako jedna z nejzajímavějších náboženských sekt uprostřed světa velmi nenáboženského potrvá jistě velice dlouho. A nebude jednou nikoho rozumného, kdo by mu toho nepřál.

Jakmile v novém řádu společenském zlomena bude moc církve

nad státem a znemožněna celou strukturou společenskou jakákoliv umělá nadvláda církve, jakmile svoboda každého, tedy i náboženského myšlení a cítění bude každému zabezpečena jak proti státu, tak proti církvi, tu dá se očekávat ve všech nových republikách podobný rozmach náboženského sektářství, jaký ve větším ovšem měřítku pozoruje se dnes v Rusku. Oficiální církve ztratí ovšem nemálo matrikových příslušníků, vzniknou snad sekty kuriózní, ale zato ta část lidstva, která dosud opravdu nábožensky cítí, bude se moci soustředit k dílu skutečně nábožnému, jež v nové lidské společnosti může býti zcela jinak užitečné a závažné než dnešní práce církví pro reakci.

Katolictví zachová si mezi těmito sektami a náboženskými společnostmi jistě vynikající místo. Je stavěno velmi logicky, má ohromnou historii a vedle nesčetných zločinců zrodilo i lidi sladké a podivuhodné, jejichž památka bude zachována. Vyvrženo z politiky a z moci světské bude se moci oddati čistému pastevectví duší, oněch duší ulekaných nebo znepokojených, které ještě dlouho budou se roditi z trosek starého světa.

Jak mohlo by toto budoucí poslání katolicismu býti plněno, to částečně naznačuje skupina tvrdošijných, která již po mnoho let na Moravě koná bohubilé dílo literární a náboženské. Jsou to „přátelé Studia“ a jejich podnik jmenoval se dříve Studium a nyní — tuším již od roku 1912 — jmenuje se Dobré dílo.

Katolictví této skupiny je nesmlouvačné a tu dopouští se možná nejedné chyby. Stavba katolické nauky je tak pevná, že může, aniž by zaběhla ve směšný „modernism“, růsti ve svých mezích s dobou. V literatuře dobrým příkladem pro to jest jistě Chesterton.

To jest ostatně věcí skupiny, která podlehla příliš temperamentu Léona Bloye. Nám tu běží o literární vydavatelskou činnost skupiny, a té nelze upříti obětavé vážnosti a užitečné pružnosti.

Dobré dílo je podnik především překladový. Toť přirozeno. Naši domácí katoličtí spisovatelé zůstávají daleko za průměrem, pokud běží o kvalitu. U nás katolictví nemá tak hlubokých kořenů a takové tradice, aby aspoň tu a tam přešlo v podstatu silného uměleckého ingenia. Můžeme říci, že naše katolická beletrie je kněžská, ale nikoli katolická. Katolickou jest u ní tendence, moralistní omezenost, povrch, ale nikoli jádro ingenia, bouře a pohoda básnického nitra. Ostatně Dobré dílo neomezuje se na spisovatele výslovně katolické, nýbrž vybírá si z dobrých spisovatelů vůbec to, co katolickému cítění může lahoditi. Tím ovšem jen rozšiřuje svou užitečnost pro naši literární kulturu. Z hlediska této kultury chceme je posuzovati na tomto místě.

V první době věnovala se skupina především dílu Léona Bloye. Přeložila je a vydala již snad celé, čehož ovšem schvalovati nelze. Bloy je vášnivý rváč a dogmatik, pamfletista, který bravurně vládne silnými slovy, ale není to pokorný umělec, neješitný člověk, hluboká povaha. Je to malý katolický Luther, hašteřivý, pověřčivý, hrubý. Literárně neznamená Bloy pro nás nic. Takové polemiky psali u nás

někdy F. X. Šalda a Arnošt Procházka dříve, než Bloy k nám přišel. A myslím, že i českým katolíkům by plně stačily dvě tři Bloyovy knihy takové, jako jest jeho Výklad obecních rčení.

Přejděmež mlčením různé tlusté a skvěle upravené svazky, jako jest Život Kateřiny Emerichové nebo Kniha vidění a zjevení svaté Alžběty Šenavské a jiná mystika. Je nám nemožno vědět, mohou-li tyto traktáty a různé spisky jim podobné najít čtenáře, jimž činí radost a potěšení více než povinné. Pokud běží však o cennou beletrii Dobrého díla, je zde vlastní zásluha podniku, která má širší význam. Až na několik nepatrných přehmatů vydalo Dobré dílo řadu úctyhodných svazků, jež při své pravidelně velmi vkusné úpravě, i pokud běží o tisk a papír, zůstanou ozdobou naší překladové literatury.

Ze starších autorů jmenujeme *Krasiňského* (Modlitby), *Villierse de l'Isle Adam* (Axel), *W. B. Yeats* (Tajemná růže), *Barbeye d'Aurevilly*, jehož *Ďábelské* (Les Diaboliques) vyjdou zde v úplném vydání. *Rachildová* zastoupena je dvěma romány, z nichž *Voditel vlčic* ohromuje skvělým tvárným zdoláním bláznivě romantické látky, *Gide* má tu *Saula*, *Dymov* *Vlasa*, *Paul Ernst* výbor novel atd. Z moderních tři knihy *Chestertonovy* (Prostota otce Browna, Heretikové, Ortodoxie) budou trvalou hodnotou a ctí této knihovny, pak je tu *Péguy* a chystá se *Claudél*, *Suarès*, *Remizov*.

Většinou neběží tu o nějaké tenké sešitky, nýbrž o skutečné knihy, pěkné špalíčky, které při dobré jakosti svého materiálu a úpravě někdy velmi pozorné, ba umělecké, mohou se stát v dobré, přiměřené vazbě příkladnými svazky v knihovně bibliofila, který nehoní se za módními bibliofilskými tisky, jež jsou buď podvodem, nebo buržoazní parádou. Nejlepší výzdobu dodává Dobrému dílu Jaroslav Benda.

Vedle Dobrého díla vydává vydavatelstvo ještě sborník *Nova & Vetera*, kde ve velmi pestré směsi střídají se životy světců s povídkami nejmladších Francouzů a Němců, encykliky papežské a jiné náboženské a mystické traktáty s literárními a výtvarnickými studii, vše doplněno obrázky se stejnou všestranností vybíranými. Zdá se nám ovšem — neboť také svazky *Nova & Vetera* jsou velmi silné —, že sborník tento měl by se omeziti na časovosti pro přátele *Studia* potřebné, kdežto ostatní materiál měl by býti zadržen pro samostatné a sourodé knihy. Třebaže ve sborníku každý příspěvek je tištěn a paginován samostatně, aby mohl býti po libosti odběratele zařazen k jinému a tak snad utvořena sourodá kniha, přece jen nestejně písmo a různá paginace jsou tu přítěží.

Překlady Dobrého díla jsou většinou svědomité. Jen jednu vadu mají: zatvrzelou zálibu v některých jazykových kazech a zbytečných nesprávnostech.

K dnešní moderně literární a výtvarné staví se Dobré dílo sympaticky; vydalo také velmi pěkné malé album linoleí Josefa Čapka, které jest již rozebráno. Ceny nejsou přemrštěné.

Karel Čapek je spisovatel, který mnoho ví a mnoho umí. Dokonce ví *příliš* mnoho, než aby nebyl důkladný skeptik. Dokonce umí *příliš* mnoho, než aby si trochu nepohrával. Skeptik bývá shovívavý, laskavý, velmi zdvořilý člověk: rozhodně neoddá se ničemu s prudkou láskou, nevrhne se na nic s prudkou nenávistí, nepodnikne nic s fanatismem. Přijímá všecko s velmi filosofickým klidem. A člověk velmi dovedný a všestranný neodolá, aby se, jist sám sebou, nepokusil o mnohé s dobráckým — nikoli ješitným — úsměvem: Pohleďte, i to dovedu, a lépe než vy, kteří jste se specializovali.

A tak počal Karel Čapek jako velmi dobrý básník a výborný překladatel básní, se svým bratrem v Krakonošově zahradě a v Zářivých hlubinách dokázal, jak bravurně ovládá nejrůznější klasické žánry literární, je bystrý kritik a bezpečný filosof, vynikl povídkami a skvělou komedií, a nemá-li román již v rukopise, jistě jej napíše. A všecko, nač sáhne, je nejen dobře uděláno, ale po stránce tvárné jest i plno zdařilých experimentů, mluvy zcela nové a nebojácné. Všecka jeho původní díla mají evropskou úroveň, a proto jsou také překládána, ve všech je současně něco českého, domácího, co nás dojmává.

A přece ve všech jest i něco tvrdého a studeného, superiorní úsměv intelektu, podobající se marnivé kráse ženy, která sama nezná vášně a vašeň druhého zchlazuje. Karel Čapek dovede rozechřáti a dojmouti, ale ihned vám nabídne sklenku ledového nápoje, abyste vystřízlivěli a — zapomněli.

Loupežníkem dokázal Karel Čapek, že v dramatické poezii může dosíci poměrně stejného zdatu jako naši dramatikové specializovaní, že může nad ně dokonce vyniknouti lehkou a bezpečnou rukou. Loupežník je dramaticky nejméně tak zralý jako jiná naše moderní díla dramatická. Výtky, které mu byly činěny kritiky rozumějícími své věci — a mezi ty nemůžeme ovšem počítati Alapa z Moderní revue ani J. R. Hradeckého z Večerníku Českého slova —, vycházely z předpokladu poněkud chybného: jako by šlo o komedii realistickou a jako by autor chtěl řešiti nějaký problém, problém mládí vůči stáří. Ale to odporuje literárnímu charakteru autorově i jeho úmyslu. Již s Prologem dostáváme se v ovzduší hry stylizované, nerealistické, komedie poněkud burleskní, která vám obratně zahraje kousek ze smíchu a slzí, aniž chce něco více.

Neviděli jsme Loupežníka na scéně a do Národního divadla na něj také nepůjdeme. Tristní dojem, který před časem měli jsme z Dykovy Revoluční trilogie na jevišti, měli bychom jistě i z této hry a nejvíce asi na oněch místech Čapkovy komedie, kde styl přichází ke slovu nejodvážněji a nejroztomileji. Rozkošnou scénu s ptačími hlasy, tak nerealistickou, ale tak pravdivou — kolik případů přichází nám na mysl, kdy jsme zažili takové spolehry ptáků! —, dovedla by provésti na jevišti jistě jen režie prvního řádu. Při nepoměru, jaký je dnes

u nás mezi úsilím dramatiků a možnostmi našich divadel, která nemohou najít správných cest a nemají vynikajícího materiálu hereckého, je lépe pro ty, kdož o jeviště nezajímají se příliš vřele, když se spokojí s četbou. Není tak nerozhodná, jak se rádo říká, aspoň nikoli u čtenářů, kteří dovedou *vidět to*, o čem čtou.

Tedy Karlu Čapkovi běželo o lehký, usměvavý žánr, jakým byly vždycky takové stylizované komedie, pro které u nás není snad dosti porozumění, poněvadž uctíváme příliš myšlenku a hloubku, i když obě jsou toliko fingovány. Z tohoto hlediska je pak ovšem ústřední postava zcela přijatelná, třebaže „klackovitost“ loupežníka je skutečně poněkud dutá. Ale z tohoto, ze svého hlediska také autor bezpochyby chybil ibsenovským dialogem mezi starými manžely, jenž — sám o sobě velmi krásný — vnáší do hry ovzduší dramatu. A konečně po našem soudu ani rozuzlení, k závěru poněkud přeplněné epizodickými postavami a kousky, neodpovídá duchu komedie. Lola, vracející se zničená ze *svého* dobrodružství jako výstraha, aby *toto* dobrodružství nebylo vedeno do krajnosti, to je ta sklenice studené vody, kterou autor filosof tak rád podává.

Rozčaroval nás, a podobně krutě jako v oné své povídce, kde uražený úředník odhazuje celou svou spořádanou minulost, chápe nejtragičtější, ale když se vyspí a vidí, že automobil představeného přijel pro něj, vrací se jako dobrá ovečka. Takový je Karel Čapek, skeptik a filosof, který bystře i dobrácky pozoruje z výše *hru* životních sil a je příliš moudrý, než aby se pro některou rozhodl.

Tak loupežníkův útěk je ve skutečnosti prohra, a proto měli být vlastně spokojeni ti, které autor svedl k tomu, aby řešili při této příležitosti problém mládí. Domníváme se, že Loupežník nebyl k tomu vhodná příležitost, a že proto měl být jeho kousek zakončen slohověji: asi tak jako Laforgův Šíbal Pierot, bez perverzní příchuti ovšem, ale *uličnický*.

Přes tyto své pochybnosti považujeme Loupežníka za jednu z nejlepších českých her a jsme vděčni autorovi, že pro svůj dramatický debut nešel do historie národa českého aniž do jiné a nerozmnožil řady slavnostních her, které jsou obyčejně jen důkazem falešného poměru naší básnické inteligence k soudobému životu.

Nejobdivuhodnější věcí na Čapkově komedii je bezpečnost, s kterou postavil každou postavu i postavičku své komedie, lehkost a samozřejmost charakteristiky. Ti lidé žijí a přitom jsou to přísně a jednotně stylizované symboly. V jejich mluvě je mnoho odvážného, nového, ale nic nepřirozeného, máme-li ovšem na paměti, že tu neběželo o pravdivost realistickou, nýbrž o vnitřní přirozenost stylovou. —

Josef Čapek ozdobil knížku několika malými vtipnými řezbami do linolea a velmi pěknou, přilehavou obálkou.

Milý Viktoro Dyku, po více než dvouletém trvání sovětské republiky ruské a po rozdrčeném protirevolučním „puči“ v Německu, v březnu 1920 podráždili vás „rejthaři z Frankrajchu“ a „červení chlupci jak ostrůžky“ našich veršů. — Kdybyste byl přitom nemluvil s rozšafným patosem o odpovědnosti a práci, neodpovídal bych: naše rudá není z arény, kde se hraje corrida de toros, ani ze dvorka, kde chlupci se baví s krocany. Vím také, že maloměšťácký nacionalism ve zbytku předválečného světa je dnes tak hysterický, že rozumná řeč není s ním možná. Běží mi však o pojmy, které proti nám vztyčujete a nadouváte dechem z politických plic, nikoli myšlenkami z mozku.

Odpovědnost? Pamatuji se, že v jedné povídce činil jste Goetha, protože napsal Werthera, odpovědným za kousky, které vyváděla bolestínská mládež jeho doby. Zapomněl jste, že tu neběželo o příčinu u Goetha a o důsledek u mládeže, nýbrž že kousek Goethův a kousky mládeže byly paralelní produkty doby. Jste ochoten dnes činiti nás jako básníky odpovědnými za to, co provede snad tu a tam nezralá mládež, revolučně naladěná. Zapomínáte, že jak ty básně, tak ta mládež jsou produkty doby, doby pro vás bohužel, pro nás bohudík revoluční. Míříte tím ovšem na kořeny slovesného umění, když jste byl sám náležitě vždy využíval jeho svobody pro svou věc; ale kořenů těch nezasáhnete a nám musíte dovoliti, abychom opět *pro svou věc* využili téže svobody. Nikoli, básníci nejsou tu proto, aby potlačovali hnutí svých myslí a srdcí ze strachu, že nějaký chlapec, podobně naladěný, bude tím podnícen k ztřeštěnosti. To by byli na tom hůře než politikové, které bychom právem nazvali tichošlápky, kdyby se báli jednati, mluviti, organizovati a agitovati ze strachu, že Adler zastřelí Stürgkha nebo Gregor postřelí Kramáře. Odpovědnost, pokud je tu jako přirozený důsledek toho, že každý vznikající čin a každé vznikající slovo účinkují sugestivně, je rizikem každého veřejně činného člověka, spisovatele stejně jako politika, ale toto riziko, co svět stojí, přijímalo se klidně, poněvadž je plně vyváženo druhým rizikem: že totiž každý veřejný člověk může se státi nejen *příčinou*, ale také *terčem* ztřeštěnosti (mluvíme-li o těchto) nebo i rány spravedlivé a osvobozující. Odejďme z boje, Viktoro Dyku, bojíme-li se těchto dvou rizik, drtí-li nás odpovědnost, běží-li nám o vlastní kůži, jsme-li maloměšťáky sentimentálními v revoluci.

A práce? Je různá práce. Máme oba za sebou kus poctivé práce literární. Podle svého svědomí a temperamentu konali jsme oba i práci žurnalistickou. O ty vám patrně neběží. Voláte po práci politické — a tu se nemůžeme sejíti ani dohodnouti. To, pro co jste pracoval v debatách, na schůzích v sněmovních výborech i v plénu, tomu já říkám nové, běločervené Rakousko, to je státní forma definitivně odsouzená sociálním, kulturním, politickým vývojem, to je starý svět, který se nesmí znovu zkonsolidovati a upevniti a proti němuž povstaly

nejlepší síly soudobého lidstva. A přitom pomáhal jste velmi statečně zničit moji iluzi o tom, že u nás aspoň dalo by se počítati s rozumnou ústupností vašeho světa. Víím, že jste člověk skrznaškrz poctivý: nuže, jsou-li poctiví lidé vašeho světa tak zatvrzelí a oslepení, co můžeme čekati od těch, kteří hájí jen své materiální zájmy a svá privilegia? Jste, Viktore Dyku, velmi spoluzodpověden za to, že dnes nevěřím ani u nás v možnost klidného vyřízení sporu mezi dvěma světy. Nezbyvá, příteli, než abychom zvykli myšlence, že to, co pomáháte stavět, musím bořit, a tomu, co já stavět pomáhám, budete vy zabráňovati. Stojíme jeden na té, druhý na oné straně revoluční fronty.

POZNÁMKA

Povídka, kterou jsme vyplnili toto číslo, patří k nejlepším moderním povídkám německým. Domníváme se, že jest lépe, když taková věc netrhá se na pokračování, nýbrž předloží se čtenářům celá jako neobvyklá, ale šťastná výjimka. Čtenář není tím nikterak poškozen a redakce v dnešní situaci často dosti obtížné — nabude času.

ALOIS JIRÁSEK A NÁRODNÍ DEMOKRACIE

Kdyby většina našeho spisovatelstva nebyla zalkoholizovaná denaturovaným nacionalismem a tělem a duší zaprodaná měšťácké třídě a kapitalistickému pořádku, byl by jí ten trikolórový volební plakátek se jménem Aloise Jiráska vechal krev studu a rozhořčení do tváře a byla by svorně a radikálně odmítla tento sísovsko-kramářovský volební podvod. Zatímco dnes na celém světě vynikající literární osobnosti chápou se iniciativy v radikálních politických akcích a staví se jim v čelo, senior českého spisovatelstva nechává se jako volavka nastrčiti v čelo kandidátní listiny strany bařtipánů a její sobecké a tupé inteligence a dovolí, aby jeho jménem podváděla se veřejnost, která věří ještě v legendy z minulých tří let. To je hanba hanboucí nejen pro mladočesko-renegátskou stranu (která už z hanby nevyjde), ale hlavně pro české spisovatelstvo, které se nedovedlo proti tomu hromadně ozvati, a tím dokumentovalo svou mravní ubohost.

Národní demokracie využila popularity spisovatele, jehož dílo mělo značný lidovýchovní význam v době předválečné, ale využila také legendy, která se utvořila v jeho prospěch kolem známého manifestu českých spisovatelů a známé přísahy. Bylo již konstatováno, že Alois Jirásek nebyl ani iniciátorem, ani autorem manifestu: jeho zásluha vězí jen v tom, že se dal přemluvit k jeho podepsání, pochopiv význam akce, a tím strhl za sebou spisovatele ostatní. Ale podvod, jehož se národní demokracie s jeho kandidaturou dopustila, jest v něčem jiném: Jest všeobecně známo, že fyzický stav Aloise Jiráska, jako důsledek

jeho vysokého věku, jest již takový, že činí z mistra nutně naprosto pasivního účastníka sněmovních prací: jako včera v Národním shromáždění, tak zítra v senátě bude Alois Jirásek pouhým dekorativním zjevem bez politického významu, trpným přihlížečem k zbytečné senátní agendě — a zároveň teskným dokladem toho, jak bezohledně sobecká politická strana dovede zneužítí slabé a starosvětské inteligence. Národní demokracie vyslala do senátu spisovatele neschopného již politické práce, který tu bude ještě zbytečněji než ostatní seděti, vyslala do senátu nikoli člověka a pracovníka, nýbrž jen populární jméno, aby jím lákala a imponovala. Je to ve skutečnosti stejně urážlivý podvod, jako kdyby byla v čelo své kandidátky postavila třeba — Svatopluka Čecha.

Samozřejmě není Alois Jirásek bez viny. Kdyby si více vážil svého díla a svého povolání, kdyby měl přísnější názor na politiku, nebyl by se dal znovu vésti na místa, kde jak se již přesvědčil, může toliko figurovati. Jeho omluvou jest jeho stáří a víra v staré řády, které, domnívá se, snad že zachrání, když bude přísluhovati panské straně — on, epik husitů. Ale v této omluvě jest zároveň i odsouzení ducha, jež reprezentuje, ducha většiny českého spisovatelstva, kterým již od let devadesátých měli jsme tu čest opovrhovati.

Z tohoto hlediska jest Alois Jirásek skutečně senior a senátor onoho nešťastného písíciho davu, který nikdy nepochopil dobu, který neznal hrdých občanských ctností a maloměšťácky živořil za svými psacími stolky jako výrobce literární limonády.

NAHOTA NA JEVIŠTI

Jaroslav Hilbert ve Venkově a Zdeňka Hásková v Československé republice zaprotestovali si jménem studu proti nahotě na jevišti. Neběží o hry, v nichž se nahota objevila, běží o princip. Chápal bych, kdyby estét protestoval proti *škaredé* nahotě, která chce se ukazovati, chápal bych, kdyby moralista protestoval proti trikům dekoltáže, vypočteným na kapsy vznětlivých pánů nebo dam, — ale vyslovuje-li někdo všeobecnou zásadu, že nahota na jevišti uráží stud, pak je, promiňte, sto let za opicemi, měl by se laskavě odstěhovat do Boží-dárkova nad Berounkou nebo nad Lužnicí a psáti svoje exhorty do Mrkvantického posla.

Takový názor — jehož ovšem nelze izolovati od ostatních názorů individua a který vrhá jen světlo na maloměšťáckou mentalitu i jinak již osvědčenou — není nic jiného než hřích proti přírodě a duchu svatému. Dokazuje toliko, jaké reakční síly a jak soustavně na všech stranách pracují pro zachování starého světa v našem národě, zatíženém beztak sobeckým pozitivismem a duševní pohodlností, jak houževnatě hledí konzervovati prohnílou měšťáckou slupku kol proletář-

ského jádra a infikovati nejširší vrstvy všemi předsudky, podkopávajícími jejich revoluční a obrodnou sílu.

Vzpomeňme si jen na nezapomenutelný případ, že kdysi před válkou muselo z Rudých květů zmizeti záhlaví Švabinského, poněvadž představovalo nahou ženu a pobuřovalo jemnocit nějakých socialistických měšťáčků, a seznáme, že taková ohlupovací práce se daří, zejména je-li podepsána literárními jmény.

Nahota na jevišti, předpokládáme-li, že je seriózním básníkem předeepsána nebo schválena, a není tudíž nějakým obchodním trikem divadelní správy, je nejposvátější, nejmrvnější věc a ruka, která se proti ní vztáhne, měla by býti vzápětí přeražena. Společnost, která brání nahotě v přístupu na jeviště, je zkažená, úpadková společnost. Je to společnost, která ví, že všechno učí prodajnosti, která vidí všechno prodajným, a proto hledí na všechno nečistýma očima. Podobá se na první pohled nevěstce, která denně prostituje se beze studu, ale stydí se obnažiti před lékařem; jenže toto přirovnání kulhá potud, že nevěstka tím projevuje matný sen o čistém životě, kdežto stud naší společnosti je čiré pokrytectví: ví, že také nahota je revoluční činitel a kult čisté nahoty že by podrazil nohy jejím nejspinavějším obchodům.

Jen zpátečníci a pokrytci pronásledovali na světě odjakživa nahotu, ale neznamenalo to vždy, že by si nelibovali v dekoltáži. Čím hlouběji zapadala některá společnost do temna a čím hůře zotročovala, tím více rozvěšovala všude fíkových listů, starajíc se ovšem horlivě, aby pro vládnoucí třídu všechny ty fíkové listy měly uprostřed otvor. Protesty proti nahotě na jevišti jsou jedním symptomem reakčních snah. S nacionalistickou a klerikální reakcí, které roste hřebínek, čím socialističtí oportunisté jsou ústupnější, vrací se k nám fíkový list. To je pravý smysl těch protestů, které vyšly z nejpravější pravice.

Ale stydliví spisovatelé a spisovatelky měli by se především věnovati oblékání živých loutek zlatého telete v tančírnách a kabaretech, kde se hlavně baví jejich agrární a měšťáčtí chlebodárci, kteří všemu vzali staré bohémské kouzlo a všechno snížili k úrovni keřasově. Konečně mohou si až po bradu obléci a zahaliti třeba všechny herce a herečky republiky a srovnávati soustavně všechny „nemravné“ vyvýšeniny jejich lidského těla — vždyť je to především vládnoucí třída, která může dnes do divadla a pro kterou je divadlo příliš slabý výchovný prostředek —, ale nutno se postaviti proti šíření maloměšťáckého ducha, jeho předsudků v širokých vrstvách lidu, neboť tyto předsudky, z nichž jeden vyplývá z druhého, mravní z hospodářského, vedou ve svých důsledcích jen k zotročení.

Nahota, krásná nahota patří naopak před lid, do příštích velikých lidových divadel, před proletariát, aby viděl, jaký je to zázrak zázraků, když tělo je dobře živeno a nezkrušeno otrockou prací, aby si ještě více zhnusil nynější systém, aby nabral ještě více dechu k jeho zničení a s konkrétním ideálem lidského těla viděl před sebou stejně konkrétní ideál společenského života.

Jaroslavu Hilbertovi, který rdí se studem před nahotou na jevišti, slušelo by snad více, kdyby rděl se studem nad tím, že slouží agrárním lichvářům a sabotérům; Zdeňce Háskové, kterou rovněž pohoršuje nahota na jevišti, slušelo by více rdíti se studem nad pustým nacionalismem, ve kterém vězí, a nad „myšlenkami“, které pronáší, pravili například, že socialism je časová nálada. Straší je nahota na jevišti, ale měly by je spíše ve dne v noci strašiti ty statisíce hladovějících, ty statisíce vdov a sirotků a válečných mrzáků, všechny ty oběti vražedného nacionalismu, jež také oni živí tak často svou literaturou a svým zpátečnictvím.

MILOŠ JIRKO: CESTA

Miloš Jirko žene se poněkud uříčeně na Parnas jako na vlak, jež může zmeškati. Přehorlivě stará se o otištění svých plodů v časopisech, nedávno vydal první knížku, teď druhou, dvacet básní jen, ale třetí již ohlašuje, zápal pro poezii zdá se naplňovati všechny jeho mladé dny. Hoří mu tvářičky i hlava. Spěchá, aby jižjiž byl básníkem, ale nespěchá dělati dobré básně.

Miloš Jirko je nadšený a povídací hoša, je jistě všecko pravda, co povídá, je to cítěno, vždyť jsou to samé city a myšlenečky dnešního mládí, které již nepočíná světobolem. Ale *jak* to povídá, toť jiná věc. Při své přetékající horlivosti zapomíná, že jen rozřeďuje své vzory — rozumí se: Šrámka a Neumanna —, což není nové ani úctyhodné, což neprospívá žáku ani učiteli. Tu a tam se mu něco poštěstí, ale zřídka, je nesmírně mnohomluvný, naivní, *nebásnický*, znamená-li básniti nikoli hromaditi poetické věty, nýbrž s rozmyslem vytvářeti. Bude se snad líbiti slečinkám, dobude se jistého jména u těch, kteří mají rádi mírný průměr, bude-li stejně horlivě pokračovati, ale nestane se básníkem, dokud se nenaučí kázni. Má jistě nadání, ale právě proto měl by sejítí z této cesty velmi pohodlné a hledati či raziti si pěšinku pro sebe, s menším spěchem, s větší obezřetností. Prozatím jen běží po velmi široké již silnici a žvatlá mile.

Hrskovy kresby pohybují se mezi Švabinským a V. H. Brunnerem. Nemají však ani studené virtuozy Švabinského, ani vřelé kázně Brunnerovy. Jinak nejsou protivné a s knížkou jsou v dobrém souladu.

SOC. DEM. PRAVICE

chce zachrániti republiku před pokusy „komunisticko-anarchistických metod“ a budoucnost proletariátu před rozvratnou činností své „komunisticko-anarchistické skupiny“. Slovo „komunisticko-anarchistický“ je nesmysl. Známe anarchistický komunism, který je proti diktatuře, a marxistický komunism, který je pro diktaturu. Páni

z pravice musili by tudíž říkati: anarchisticko-komunistické metody. Ale tu by okamžitě vysvitla jejich lež. Třebaže anarchisté přijali většinou cestu skrze diktaturu proletariátu, protože jen touto cestou, jak dnes věci stojí, možno dosíci aspoň něco ze skutečného socialismu a proměnit slovo v čin, zůstává metoda dnešního komunismu metodou marxistického, autoritářského komunismu. Páni z pravice obrátili slova, aby oklamali poloslepé a naháněli strach nevědomým. To nesvědčí o čistém svědomí.

ČAS

uznal za dobré reagovati na náš článek Parlamentarism a komunism, což jest pro nás velmi dobré znamení. Domnívá-li se však, že osobním útokem prospěje diplomatům a systému, jejichž je polnicí, tu se snad trochu mylí. Vyslovili jsme jasně a přesně jasný a přesný názor Třetí internacionály, jež se různé žurnály pokusily zfalšovati, a nikoli soukromý názor Petra nebo Pavla. Až dojde protokol II. sjezdu Třetí internacionály, ocitujeme pánům zřetelnou směrnicí v původním znění jakož i znění jiných směrnic ještě zřetelnějších. Pak se snad Čas, který měl kdysi heslo „S pravdou ven!“, zastydí za své nadřzování lhářům a podvodníkům. Čas cituje proti nám kladenskou Svobodu. Nám se zdálo, že Svoboda říká jinými slovy totéž co my; považujeme ji dosud za komunistický časopis a ten prostě nemůže a nesmí míti jiného názoru na parlamentarism: buď jej ignorovat, nebo na jeho vlastní půdě sabotovat. Vyčetl-li Čas mezi řádky snad něco jiného, je to jeho věcí a věcí článku ve Svobodě, který pro jiné nezněl možná dosti jasně. Na jasném a přesném mínění Třetí internacionály to však zholá nic nemění.

OTAKAR ŠTORCH - MARIEN: HLOMOZNÉ TICHŮ A JINÉ PŘÍBĚHY

Otakar Štorch-Marien je kultivovaný mladý muž s ideálními aspiracemi literárními. Debutoval verši, přechází k próze a slibuje dramatické práce. Vedle toho založil pochybený časopis, který brzy zahynul, ujal se zbytečné Lípy, která pěstuje ženské estétství, eticky vzduť, — ale vedle toho jsou tu klady: edice Aventinum, která má bezespornou úroveň, byť nejednotnou, a Musaion, krásné a užitečné riziko. Domnívám se, že nakladatel bude míti v tomto případě větší zásluhy než spisovatel. Míti rodinné peníze není ovšem zásluha, ale je zásluhou, užije-li se jich dobře a bez kupecké vypočítavosti.

Spisovateli chybí zdá se to nejpodstatnější: ingenium. Má dobrou vůli, má jistou erudici, má kultivovaný vkus, ale nemá silného talentu. Může to dopracovati na spisovatele velmi obratného, pochybuji však, že nám dá někdy velké básnické dílo.

Hlomozné ticho je neorganická směs podrobného realismu s kinematografickou romantikou. Autor počíná pravidelně jako obecný náš realistický povídkář a přechází náhle ze všední ulice do bia, kde je obecenstvo právě bez dechu. (Hlomozné ticho, Vražda, Hrůza, Mara, Děvče z biografu.) Děj se náhle nepřírozeně přelomí. Vypravování plyne zdánlivě stejně, ale na místě přelomu ihned poznáte, že z všedního jste zavedeni nikoli v nevšední, nýbrž v nepravděpodobné. Ve vyumělkovanou, vymyšlenou romantiku, která má charakter biografu, ale nepřesvědčuje jako bio.

Má často dokonce charakter bia velmi surového, za jehož efekty zeje bezedná prázdnota (Vražda, Děvče z biografu), tím trapnější, že tyto povídky nejsou ani duchaplně stavěny a jsou většinou mnohomluvné.

Jinde činí dojem mladické Schwärmerei (Pavla) nebo neobratného nápodobení ve směru moderních Francouzů (Životní událost).

Snaha o samostatný a moderní způsob vyjadřování — nemohu říci styl, poněvadž ten je něco víc — je patrna zvláště v první povídce, která v tomto smyslu má zajímavá i zdařilá místa vedle nejasných řad, která vpřed jen kobrtají.

Obrázky J. Čapka jsou nejednou velmi krásné a přísné a vystihují zejména náladu z bia, která je nejpodstatnější složkou knihy. Jsou ovšem mnohem hlubší, protože mají sloh, a velmi čistý, a podávají vize skutečnosti samostatně uchopené a důsledně přehodnocené. Jen něžná, lyrická kresba na titulním listě, sama o sobě velmi krásná a u J. Čapka vzácná svou křehkostí, nehodí se do této knihy drsných efektů. Vyjadřuje pravý opak.

JOSEF KOPTA: GESTOU K OSVOBOZENÍ

Legionářská literatura bude patrně jednou v dějinách československé literatury tvořiti zvláštní oddíl naší literatury válečné, ale zdá se, že tento oddíl až na praskrovné výjimky nebude znamenati její kvalitativní obohacení. Je až s podivem, jak vzácné jistě zkušenosti z širého světa zrcadlí se nepatrně a všedně na stránkách těchto knížek, jak veliké události, hluboké zážitky a obdivuhodné věci, spatřené a prožité, ztrácejí v této literatuře svou velikost, svůj výraz i své kouzlo, všecko svérázné, a přeměňují se v únavný pochod slov zaprášených a vyčichlých. Nejednen z těchto příležitostných spisovatelů — jinak těžko by bylo je nazvati — je znamenitý vyprávěč; poslouchal bys celý den, když sedí vedle tebe a povídá, povídá o tom největším dobrodružství svého života, které je zároveň částí jednoho z největších dobrodružství lidstva, ale jakmile vezme péro do ruky, opouští jej veškera přirozenost a bezprostřednost a svěruje papíru jen obecné, přeznámé, tak smutně „literární“ věty. Jiní jako by nebyli nic zažili, nic neviděli: reprodukují starodávným způsobem bez půvabu a kázně jen erotické a vlastenecké citečky nejvšednější povahy.

Zejména poezie legionářská pohybuje se v mezích průměrného veršování, jsouc často velmi hluboko pod dnešním průměrem, a nevydala dosud ani jednoho původního květu, který by znamenal nějaké plus pro naši poezii. Zdá se spíše, že skuteční básníci se tam venku spíše zkazili, než prohloubili, a že většina ostatních autorů z řad legionářských nejsou a nebudou básníky. Ulevovali si pouze, když touhy krušily srdce nebo naděje tančily v mysli, sotva pomýšlejíce na to, že básnické umění je svět s vlastním řádem a vývojem, s nímž nutno se seznámiti nikoli povrchně i rozhodnému talentu, mají-li výsledky básnické činnosti býti uspokojivé.

Sbírka *Josefa Kopty* liší se poněkud ke svému prospěchu od svých sester především širokým dechem své výmluvnosti, plynoucí přirozeněji a živelněji než jinde. Najdeme v ní patos Bezručův i rétoriku Sv. Čecha; tu a tam však i pěkný obraz moderní. Verš pravidelně volný plyne hladce a zvučně.

Chybí této poezii soustředěná výraznost. Je příliš mnohomluvná, řečnická; utápí v proudu slov myšlenku i cit.

Z hlediska ideového je příliš všeobecná. Jsouc v podstatě poezií politickou, zná jen dvě struny, jednotvárně znějící: vlastenectví a humanitu v jejich nejobecnější podobě. Úloha, význam a povaha našich dobrovolců na Rusi pojaty jsou tu pateticky a příliš jednostranně. Živí „blaničtí“ rytíři, téměř posvátní, táhnou za svým cílem, fascinováni jedinou představou; spleť problémy doby jsou jim cizí, znají jen svou vykupitelskou úlohu, všecko ostatní jest jen protiventstvím.

Málo skutečnosti a málo lidství je v této knížce, takže dnes, kdy život našich legionářů na Rusi jeví se nám bez svatozáře legendy v podobě pravdivější, lidštější, bolestnější i hrdinštější, znějí rétorické tóny této poezie dutě.

MÍLA VRAŠTIL: VYHNANCOVY PÍSNIČKY

Tato ukázka „legionářské poezie“ jest jednou z nejbanálnějších. Jen ta okolnost, že autor je náš dobrovolc z Ruska, pomohla jí patrně do veřejnosti, jinak by se byl asi žádný nakladatel neodvážil těchto rýmování vydati. Trochu kvartánské erotiky a trochu vlastenecké rétoriky, opotřebovaná slova podle staré šablony sestavovaná — člověk se diví, že je dnes ještě možno takhle si hráti, takhle kompromitovati své city a — ze strany nakladatele: takhle mrhati drahým papírem.

Poněvadž spolek váš neuznal dosud za slušné ohraditi se proti podlé štvanci, kterou uličnický tisk český a různá individua pořádají denně na sovětskou misi ČK a kterou by pořádali, i kdyby v čele ruské mise stáli světci a andělé,

a poněvadž známé telegramy vaší předsedkyně — nejshovívavěji řečeno — beztaktní, dodaly dokonce této štvanci kuráže, vracím legitimaci vašeho spolku.

Propast mezi protirevolucí a revolucí musí býti všude a do všech důsledků soustavně prohloubena.

V Praze 5. října 1920

Stanislav K. Neumann

ODPOVĚĎ LITERÁRNÍMU NÁRODNÍMU DEMOKRATU

Pana M. Rutteho, redaktora Cesty, rozčilila, jak se zdá, naše poznámka, že Cesta je výdělkový podnik měšťácký, ačkoli jsme touto poznámkou nechtěli nic jiného konstatovati než prostý fakt, kterého netřeba odsuzovati! Obchod není dosud zrušen, není obecně uznán za něco mravně špatného, je posud nezbytností, a tedy není hanbou. A že Cesta je obchodní podnik z Mariánské ulice a žádný programový časopis, to je jasné. Vznikla, když Národní listy byly svého času zastaveny, aby jejich redaktoři měli co dělat a braním nevydělaných gází nezruinovali podnik mladočeských matadorů, vlivem poměrů a strany dobře se ujala, a když Národní listy počaly opět vycházet, shledalo se, že i Cesta jako časopis aktivní může vycházet dále. Neříkáme ani, že Cesta je špatný časopis, a jistě neřekli jsme o ní nic špatného, ani když jsme loajálně konstatovali, že je jedním z mála časopisů přístupných mladému umění. Ale že není programový časopis, že mísí plusquamperfektum s futurem, že je trochu lepší kalendář v sešitech, to řeknou p. Ruttemu jeho vlastní redakční kolegové. O nic jiného nám neběželo a p. Rutte rozhorlil se zcela zbytečně.

A zbytečně tedy i lže:

1. Není pravda, že Kmen vyzval všechny mladé spolupracovníky Cesty, kteří chtějí dojíti spasení v komunistické církvi, aby nadále nepsali do Cesty. Jest jen pravda, že Červen upozornil jistý druh mladých poetů na to, že „dnešek je zápas a válka dvou světů, meziživly jsou jen přítěž a nemohou býti respektovány“. To budiž také jemným pokynem pro mládež, která nám posílá verše „se soudr. pozdr.“ a do Cesty možná „s pozdr. nár. dem.“ Neběželo nám o spolupracovníky Cesty, nýbrž o karakternost mládeže.

2. Není pravda, že Kmeni nové literární umění je nyní většinou jen umění „tendenční“. Naopak je pravda, že Kmen tiskl až dosud

všem dobrým mladým básníkům bez rozdílu politického přesvědčení tolik beletrie úplně „netendenční“ a beletrie „tendenční“ tak nepatrné procento, že protože nechce konkurovati ani s Cestou, ani s Orfeem, počínajíc tímto číslem, jak z prohlášení v tomto čísle zjevno, chce nyní tisknouti mladým poetům skutečně jen básně ideově svému směru blízké, — tedy teprve nyní omezí se na poezii „tendenční“, jak tomu říká p. Rutte.

3. Není pravda, že Kmen věří v hranici, která dělí špatnou minulost od dobré budoucnosti, není pravda, že dělí spisovatele na socialistické nebo nesocialistické dle toho, hlásí-li se či nehlásí k socialistické straně. Naopak je pravda, že Kmen i Červen bily a bijí do socialistů spisovatelů, kteří projevují vkus nejen tradiční, nýbrž přímo buržoazní. (Například náš spor s Ant. Mackem o Rudé květy.) Pan Rutte marně bude hledati v Kmeni beletrie od spisovatelů socialistů, kteří píší „tradičně“, i když máme k nim osobně nejbližší poměr, ani Olbracht, ani Majerová, ani Malířová atd. neměli v Kmeni jediné beletristické řádky (ale také Kamil Viktor Jeřábek nikoli); zato je v Kmeni hojně beletrie od spisovatelů nesocialistů. I když věříme, že z Proletkultu vzejde jednou po mnoha úsilích umění zcela nové, nečiníme *dnes* rozdílu mezi novým a starým uměním dle toho, je-li jeho autor socialista nebo nesocialista. A máme k tomu za svědka celou objektivní veřejnost literární a ostatně i kritickou rubriku Kmene, která jest jistě až příliš objektivně vedena.

A teď k těm cifrám. Velice nás potěšily. Pan Rutte dokazuje tu totiž velmi jasně Em. Čapkovi, jak vyhlíží ve skutečnosti to naše získávání mládeže pěknými honoráři. Jsme opravdu panu Ruttemu vděčni za jeho cifry, třebaže nejsou všude úplně správné, což je vedlejší.

Pan Rutte má však velikou radost ze své možnosti konstatovati, že Cesta platí dvojnásobné honoráře a jest o dvacet procent levnější. Tu je prý vidět, kde jest výdělečnost a kde nezištnost. Ale sype bohužel jen písek do očí hloupým počtářům. Zapomněl totiž pouze na maličkost: konstatovati, kolik se tiskne Cesty a kolik Kmene a že Cesta je aktivní i při své nezištnosti a Kmen pasivní i při své výdělečnosti.

Právě cifry pana Rutteho rozsoudí nás nejlépe před myslícími lidmi. Protože Cesta je podnik obchodní, kalendář, redigovaný s ohledem k širokému vlasteneckému obecenstvu, podnik, který má za sebou velký kapitál a zámožnou stranu, má tolik odběratelů, že může býti o dvacet procent levnější a platiti o sto procent větší honoráře než Kmen, a přece býti aktivní. Kdežto Kmen, protože je ideový podnik, který snaží se sloužiti jen určitým směrům a idejím, bojuje téměř proti všem za hodnoty většinou kaceřované a vysmívané a nemá za sebou ani velké, ani bohaté strany — třebaže i p. Rutte věří asi v ruské milióny —, musí býti dražší a platiti menší honoráře než Cesta, a jest přitom ještě vydáván jen s obětmi soukromníka.

Opakujeme: Nešlo nám v inkriminované poznámce o to, dokazovati

Cestě, že nerozumí sociální spravedlnosti nebo sociálnímu citění, nýbrž konstatovali jsme v ní prostě fakt, že Cesta je obchodní podnik, který nemůže mladému umění sloužiti tak jako například Orfeus. Proto poplach pana Rutteho byl by zcela zbytečný, kdyby nebylo patrně šlo o to, aby si také omočil v časové ofenzívě protikomunistické. Chápeme to u něho zcela dobře.

FRANCIS JAMMES: ROMÁN ZAJÍČŮV

Francis Jammes je nejlíbeznější z oněch moderních básníků, kteří si říkají katoličtí. Jeho světcem je svatý František Kvítků, miluje idylickou přírodu a věci prosté a vypravuje o nich křehké pohádky pro velké děti; byl nazván synem Virgilovým, ale vyniká nad svého klasického otce hlubokou lyrickou něhou.

Řekl jsem: z moderních básníků, kteří si říkají katoličtí. Neboť všichni, kolik jich známe, nejsou jimi z prosté dětinné víry, nýbrž z takové nebo onaké spekulace moderních skeptiků, kteří jednoho dne mohli se stejně dobře rozhodnouti, že nebudou věřiti, jako se rozhodli, že věřiti budou.

Také Francis Jammes bývá jmenován jako symptom domnělého obrození katolictví, jež prý nastává, ale stále jen nastává v básnické literatuře již nejméně po čtvrt století, kdežto z prozaického života ustupuje krok za krokem. Katoličtí básníci moderní jsou spíše symptomem tohoto ústupu: přijímají nejčastěji víru, protože nevěřiti je věc již tak všední, obecná, přirozená, že nesluší básníkům s aristokratickými pudy.

Jejich poměr k náboženské obci je skutečně poměrem bílé vrány k tmavému hejnu, jsou to vyhranění individualisté, osamocené osobnosti, které mají nesmírně daleko k vyslovení nějaké konkrétní myšlenky kolektivní, a proto neznamenaají nic pro církev bojující a nic pro umění budoucnosti. Ale v literárním umění soudobém jsou sladkou kuriozitou jako náš Jakub Deml nebo stříbrnou hvězdou v souhvězdí své básnické generace jako Francis Jammes.

„Jsem ostatně zcela rozhodnut nehleděti již na svět jinak než jako na Noemovu archu... Tak budu míti vše pod rukama: psa, ptáka, ženu, jedli, krávu, ovci, slepici atd.... Od Platóna k Nietzschemu jest jediná výheň. Raději věřím v toho Boha, který dává Noemovi duhu v skřínce na klenoty...“ praví kdesi Jammes. Je sám také jedním z obyvatelů Noemovy archy jako jeho Uběhaná Tlapka z této povídky, která patří k jeho nejkrásnějším, doma spíše mezi zvířátka a rostlinami než mezi lidmi, prostné srdce veselé i smyslné, rozpomínající se na moudrost Ezopovu a La Fontainovu.

Dojemné pohádce o Zajícovi dalo české nakladatelství vzácnou dnes úpravu s obrázky Josefa Čapka, řezanými do linolea, a bez honosivosti a plýtvání pořídilo tu knížku opravdu bibliofilskou. Josef

Čapek pro svých 39 obrázků vybral si hlavně přírodní motivy, a tím velmi šťastně zachoval ráz povídky. Jeho řezby, naivně zjednodušující, jsou vytvořeny myslí příbuznou myslí Jammesově, byť nikoli stejně náboženskou. Překlad je pozorný a knížka není drahá: proti takové katolické literatuře nelze opravdu nic namítati, jen se z ní naopak těšiti, třebaže — nebo snad právě protože — je tak příliš idylická v naší běsnící době.

LETOROSTY

Tento časopisecký podnik se svou knihovnou jest věrný pražský protějšek moravského Dobrého díla s jeho sborníkem Nova & Vetera. Těž katolicism, stejný výběr spisovatelů původních a přeložených, stejná vnější forma, dobrá úprava z dobré knihtiskárny. Nevíme, jde-li o konkurenci či rozšíření propagandy; v Letorostech je dosti zajímavého, abychom se nezajímali o zákulisí: sestra Rimbaudova vypráví tu o svém bratru, je tu dále překlad z japonského, z L. Meidnera a R. Schickeleho a Jaroslav Durych má tu kapitolu ze své poetiky: Optika.

Vedle toho ovšem mnoho pouze náboženského, kuriózního nebo katolicky polemického. Nu, každý příspěvek je tištěn a stránkovan zvláště: co se nelíbí, možno po vzoru koniášském, často hlásaném „přáteli Studia“, věnovati plamenům. Dvě obrazové přílohy jsou jedna od Jana Zrzavého, reprodukce velmi pěkné kresby, druhá od Karla Votlučka.

Družstvo (Praha II, Jungmannovo nám., Františkánský klášter) vydalo vedle tohoto sborníku Bellocovu Cestu do Říma, de Quinceye Johanku z Arcu a chystá z pozoruhodnějších věcí povídky Edschmidovy (s ilustracemi Hofmanovými), Francise Jammesa Růženec v slunci, Pavla Claudela, Arnošta Hella a Kvítka svatého Františka.

Sluší vítati, že mezi ilustrátory této knihovny jest Jan Zrzavý, kreslíř jistě výborný a pro tento směr zvláště vhodný náboženskou povahou svého díla.

PANU POLICEJNÍMU ŘEDITELI V PRAZE

Stále znova stěžuje si naše domácí paní Dlabáčová, Smíchov 940, že špinavá individua, nazývaná špicly, obtěžují ji návštěvami, vyzvídající a vypravující jí báchorky všeho druhu. Jest sice pravděpodobno, že tato individua nemají k tomu přímého úředního mandátu, poněvadž v tom případě počínala by si přece snad o nějaké malé procento chytřeji, ale ovšem jest jisto, že tyto „služby“ nekonají zadarmo, nýbrž na útraty poplatníků, za peníze republiky, které dává na tento čistý účel ministerstvo vnitra. Bude tedy jen v zájmu poplatníků, dnes již

právem jako za Rakouska opatrných, když se pokusíme tomuto hmyzu jeho existenci poněkud ztížití — prostředky, které uznáme za dobré. Vezměte to laskavě na vědomí.

Neumann

MARIE PUJMANOVÁ-HENNEROVÁ: POVÍDKY Z MĚSTSKÉHO SADU

Druhá kniha Marie Hennerové prozrazuje na svou autorku velice nepříjemnou věc: že píše, aniž má, co by světu řekla. Neboť proto, abychom se dověděli, že v městské přírodě žijí naivní chůvy z venkova a nechutní hejskové svůdci; dravá ženská chudina, která dovede „bílit“; posedlí histrióni z uměleckého světa, před nimiž blažen, kdo může uprchnouti; zpupná třída panská a ubohá třída pracující atd. — abychom se to dověděli slohem kalendářových povídek, na něž naneseny jsou hrubě naturalistické efekty —, proto není věru třeba psáti.

Je až s podivem, jak rychle opustila autorka cestu — neříkáme, že nejšťastnější —, na kterou v první své knize svedena byla příkladem i péčí Růženy Svobodové, — a je rovněž s podivem, jak hrubě až k nechutnosti kreslí dnes své postavy a děje, s povrchní obratností a mravokárnou prostředností. Všech šest příběhů je odkoukáno nebo vymyšleno způsobem obvyklým u tendenčních vypravovatelů bez uměleckých aspirací; nikde neprobleskuje touha zmocniti se laskavě nahého lidského srdce právě u mravně nejubožejších a vzněsti je soucitně nad neřestné městské dláždění, nad ubohou přírodu městského sadu v jas a vzduch vyšší lidskosti, nikde se nejeví snaha přehodnotiti svět nechutné všednosti, v knize zachycovaný, v závažný umělecký výtvar, který by povznášel.

Ani městské sady, hlavní pozadí těchto příběhů, neožily uměním k svéráznému a dojímavému životu, jež bys sobě zapamatoval. Marně byly napsány tyto příběhy, protože nebylo osudného vnitřního důvodu, aby byly psány, protože nikomu nic neřeknou, čeho je třeba říci, a protože ani nepobaví, jsouce uprostřed mezi literaturou senzační a literátskou.

VERHAERENOVO SVÍTÁNÍ

Poznámky k jedné premiéře

Nepěstujeme v tomto listě dramatického umění a divadla; jsou dosti favorizovány jinde a jejich význam je poměry tak ve skutečnosti zúžen, že stálá pozornost, která se jim v tisku i jinde věnuje, neodpovídá ani jejich prostřední hodnotě, ani jejich nepatrnému vlivu dnešnímu. Chci-li tedy několika slovy vylíčiti své dojmy z premiéry Verhaerenova Svítání na Vinohradském divadle, činím výjimku ze

zájmu zcela osobního — zájmu o básníka, jež nadevše miluji, a o dílo, které jsem před patnácti lety přeložil.

Jevištní provedení dramatické básně Verhaerenovy mohlo potvrditi jen starou pravdu, že dramatická poezie a dnešní divadlo jest dvě velmi různých věci. Ten souhrn tradice, zákonů, konvencí, zvyků a předsudků, jemuž říkáme divadlo, je bastardní svět sám pro sebe, v němž můžeme se jakžtakž pohybovati jen tehda, dáme-li se jím zotročiti tak, aby chom zapomněli i na život i na umění. Verhaerenova báseň, která při četbě drží tě až do posledního slova jako velebný chorál naděje, rozpadá se v tomto prostředí na scény téměř směšné a nudné; je to zklamání.

Nenapadá mne podceňovati snahy a práce páně Hilarovy. Naopak. Vážím si jeho podnikavosti, odvahy, jeho rozhodnosti a smyslu pro experiment, třebaže pracuje ve světě mně hodně cizím. Máme málo takových lidí, takových tvůrčích teroristů, dnes nade vše nutných. Nikdo u nás nebyl by z Verhaerena udělal na Vinohradech více. Není to zkrátka jeho vina, že jsem neměl dojem Verhaerenovy básně, nýbrž — promiňte — kocourkovského kousku.

Jen ho prosím, aby mi podruhé neposílal lístek do lóže, nýbrž hodně vysoko doprostřed galerie. Tu snad rachejtle vyhlížejí opravdu jako požár a výbuch a všechny ty divadelní nechutnosti a nesmyslnosti ztrácejí aspoň trochu svého komediantského nátěru.

Učinil-li však dr. Hilar svou režií vše, co s vinohradskými prostředky pro Verhaerena učiniti mohl, Vlastislav Hofman svou scénickou úpravou Verhaerena prostě zabil. Je opravdu s podivem, jak mohl Hofman, kdysi nejbystřejší a nejhlubší kubistický architekt český, který ostatně na plakátě pro toto představení dosti dobře vystihl povahu Verhaerenovy básně, jak mohl znešvařiti Svítání secesní strakatinou, která přímo bolí a někdy tak krutě kontrastuje s realistickým proletářským davem!

Třebaže Verhaeren nepřestává býti symbolistou, jest přece jádrem jeho poezie již moderní patos civilní, jehož nelze dekorovati batikovanými kapesníky. To není přece nějaké historické drama, zmodernizovaný Jirásek nebo Brožík; zde po mém soudu bylo tolik krásné příležitosti vytvořiti novou monumentálnost prostředky zcela moderními. Viděl jsem vždy Verhaerenovu báseň jen v šedých a žlutohnědých kvádrech a mezi nimi skutečné lidi a zcela všední věci.

Nemohu se pouštěti do detailů. Nemohu upříti, že každá věc, každá osoba, každá akce nesla stopy uvažování, na všem bylo viděti, že se něco chce; ale stejně nemohu neříci, že téměř všecko byl omyl. I u herců, jimž Verhaeren je nutně něco zcela cizího. Hérénien se svou lyrickou maskou byl nemožný. Jen Konsul a Blázen — role svou povahou na divadle nejobvyklejší — byli dobří.

Těžký experiment, jehož nesnadnosti byl si dr. Hilar dobře vědom — pročež sláva mu, že se ho odvážil, a právě dnes! —, experiment se nezdařil, třebaže zůstává zajímavým a stojí za podívanou spíše než ledacos divadelnějšího.

Verši Verhaerenovu zachována byla na několika málo místech

jeho krása. Veršovaná místa střídají se v básni s dialogy v próze. Verše jsou rýmovány, ale nikoli v překladě. Před patnácti lety jsem se toho neodvážil, dnes bych se byl o to pokusil, kdyby byl mi pan dr. Hilar k tomu dal lhůtu. Vůbec měl být celý překlad důkladně revidován. Před patnácti lety neměli jsme ještě tolik smyslu pro češtinu jak dnes. Nemám po ruce knižního vydání svého překladu, ale v divadle slyšel jsem několik jazykových poklesků, a především — upřímně doznávám — rušila mě spousta cizích slov, těch kdysi v Moderní revui tak oblíbených, ale dnes zhola zbytečných. Zdá se vůbec, že dnešní divadlo nedbá příliš jazykové i jiné správnosti překladů; pospíchá pravidelně na překladatele, jako by byl pouhým řemeslníkem, a výsledek nemůže být pak bezvadný.

Konečně slůvko o premiérovém obecenstvu vinohradském. Bylo prostě ohavné. Naslouchalo bez porozumění, se zjevnou nevraživostí. Bylo očividně předem zaujato, větřilo něco nebezpečného, třebaže tendence Verhaerenovy básně jest pouze liberálně pacifistická. A člověk si tam dole připadal jako cizinec v neděli na maloměstském náměstíčku, uprostřed naduté a klepařské honorace kocourkovské.

Koneckonců: premiéra, a zvláště premiéra odvážného experimentu a velikého básníka měla by být cosi jako svátek, široký svátek lidu. Je to dnes blasfémie před přesyceným, lhostejným, sobeckým a zlým maloměststvím, jež věru by bylo již včasno vyhnati důtkami ze všech chrámů umění.

VÁCLAV ŘÍHA: STRNADOVY POVÍDKY

Obrázkové publikace Mánesa, i ty „vánoční“, mají u nás dobrou pověst pro svou vysokou úroveň a vážnost své umělecké snahy. Nová publikace zůstává věrna této tradici. To je tím potěšitelnější, že spolek od převratu snaží se usilovně pozbyti sympatií myslících přátel domácího umění: svou zpátečnickou a sobeckou politikou uměleckou, podporovanou příslušným referentem ministerským. Proto nebudeme také očekávat, že by z činnosti dnešního Mánesa vzešlo cokoli průbojného. Stačí nám úplně, že publikace, jako jsou tyto Strnadovy povídky, má zcela jinou úroveň než průměrný uhlazený nebo neuhlazený kyč impresionistický, který se dnes oficiálně v Mánesu vyrábí a fedruje. To ovšem proto, že v Mánesu je řada našich nejlepších knižních grafiků a kreslířů, kteří bývají aspoň svědomití.

Strnadovy povídky jsou pozoruhodná i zajímavá kniha. Spisovatel i kreslíř dobře se tu shodli. Václav Říha (prof. Tille) je odborník v říši pohádek a spisovatel velmi vážný. Co tu podává z povídek Strnada z hájovny pod Točnou na Vrážném, jsou téměř naveskrz tvrdé balady lidové spíše než lahodné pohádky dětské. Spád vypravování a čistý jazyk okořeněný hospodárně dialektickými tvary a zhudebněný hojnými vnitřními rýmy, pokud nesahá přímo k verši, má zvláštní,

ostrý zvuk, dobře odpovídající drsné tragice dějů. Zdeněk Kratochvíl pak pochopil úplně, oč běží, a oddal se cele chmurné baladičnosti knihy. Na první pohled zarazí až dokonalá nelíbivost jeho výborných kreseb; teprve při čtení poznáte, jak přiléhá k obsahu a jak slovo i kresba doplňují se v krutý celkový dojem, jenž je silnější než účinek leckteré knihy rafinovaného pokušítele nervů.

Od kresby na kartonové desce až po poslední slovo a poslední obrázek jsou Strnadovy povídky skutečný celek, celek ostré chuti a ostré vůně, opravdu jako něco z lesů, kterých se netkla sekýra a které ve svém lůně skrývají věci tajemné a hrůzné. Jest v ní náramně mnoho z venkovského lidu — je otázka toliko, zda z lidu českého. Nemohu se aspoň zbaviti dojmu, že tvrdý celkový charakter díla je německý. O kresbách Kratochvílových vím to jistě, o pohádkách nemohu toho tvrditi, protože nejsem znalcem tohoto žánru. Nemůže to býti však ode mne výtko. Jen konstatuji.

OTOKAR THEER: HÁJE, KDE SE TANČÍ

Otokar Theer měl celkem velmi šťastný literární osud. Jako básník nevelkého ingenia, ale silného intelektu dovedl svou moudrou osobností připoutati k sobě kruh spřízněných duší, spisovatelů a kritiků, kteří zaživa usilovně jej propagovali a po jeho smrti dovedou ctíti vytrvale jeho památku. Důkazem toho jest i toto nové vydání první jeho knihy, kterou vydal před 23 lety pod pseudonymem Otto Gulon.

Otokar Theer, strohý individualista a básník i člověk každým coulem měšťácký, prodělal intelektuálně cestu z dekadence přes čistě senzuelní, hédonistický naturism k snahám o poezii civilní, kterou ovšem mohl viděti hlavně jen po stránce zevní jako výboj obohacující slovník a umožňující promyšlený tvárný experiment. Při svém sklonu k uhlazenosti nemohl ani tu však prudkým dobovatelským rozmachem podle své touhy raziti cestu temným pralesem neznámých možností a zůstal umným básníkem několika básní velmi pozorně a dobře dělaných, ale někdy odpuzujících tvrdým individualistickým postojem. Nejlépe vyslovil sebe, svůj zápas s nebem i zemí, v konvenčně antickém básnickém dramatu Faëthón, jehož rytmus je sice „volný“, ale látka i myšlenka zcela cizí modernosti, která se rodila v posledních letech Theerova života a za jejíhož průkopníka byl považován.

V Hájích, kde se tančí, obrněných osmnáctiletým autorem předmluvou velmi výbojnou a sebevědomou, nalézáme stále ještě několik veršů křehkého hédonistického půvabu i smělého rozletu lyrického. Sotva však básně, která by měla svůj bezpečný tvar.

Vydání Aventina je na dnešní poměry velmi pietní, dvoubarevně tištěno, s titulními listy, obálkou a předádkou jednoho ze žáků V. H. Brunnerových, kteří konečně se počínají objevovati, což třeba vítati — třebaže nevynikají dosud samostatným úsilím.

Následkem známých událostí v soc. dem. Lidovém domě, kde tiskneme Červen i Kmen, nemohli jsme po čtrnáct dní časopisy naše vydati. Jako chudí lidé, kteří podle večerníků a pražských štváčů mají sice ruské milióny, ale ve skutečnosti jsou bez movitého kapitálu a bez vlastní tiskárny, byli jsme v „demokratické“ republice umlčeni a vydáni na milost a nemilost jednotlivců, ač oba naše časopisy za doby svého vycházení zjednaly si tolik váhy a významu jednak v socialistickém hnutí, jednak v literatuře, že jejich určitý hlas chyběl by v našem životě jistě více než hlasy deseti dvaceti časopisů jiných, vředlkových, zájmečkových, zbytečných. Víme ovšem, že „republika“ vypelichaných revolucionářů a žurnalistických podvodníků nás nepotřebuje, ale věříme, že máme svou obci lidí, kterým jsme prospěšni. Prominou nám jistě nedobrovolnou přestávku.